

Univerzita Palackého v Olomouci  
Filozofická fakulta  
Katedra romanistiky

# **Diplomová práce**

**Amerikanismy indiánského  
původu**

**Americanisms of Native American  
language origin**

**Vedoucí práce: Prof. PhD. Jíří Černý, CSc.**

**Vypracovala: Bc. Petra Dokládalová**

**Studijní obor: Španělská a portugalská filologie**

**2009**

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla veškerou literaturu a zdroje, kterou jsem použila.

---

podpis

Olomouc, 30. 11. 2009

Děkuji prof. PhDr. Jiřímu Černému, CSc. za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní mé diplomové magisterské práce poskytl.

---

podpis

## Obsah

Úvod.....	5
Seznam zkratk.....	6
Hesla začínající písmenem CH.....	8
Hesla začínající písmenem D.....	33
Hesla začínající písmenem E.....	34
Hesla začínající písmenem F.....	36
Hesla začínající písmenem G.....	37
Hesla začínající písmenem H.....	53
Hesla začínající písmenem I.....	57
Komentář překladu.....	58
Závěr.....	63
Anotace.....	64
Bibliografie.....	65
Příloha – derivace A-Z .....	67
Obrázková příloha.....	70

# Úvod

Cílem této diplomové práce je objasnění španělských výrazů pocházejících z indiánských jazyků nejen studentům španělského jazyka, ale také zájemcům o španělský jazyk. Výrazy jsou zpracovány ve formě slovníku, tímto způsobem lze tuto práci prakticky využít při překládání i při běžné konverzaci. Hlavním zdrojem této diplomové práce je již zpracovaný výkladový slovník, jehož autorem je Marius Sala, *El español de América*.

Následující diplomová práce navazuje na bakalářskou práci stejnojmenné autorky. Již zmíněná bakalářská práce obsahuje zpracované výrazy od A po C a jejím hlavním zdrojem je také Marius Sala, *El español de América*. Následuje zpracování hesel začínajících písmeny CH, D, E, F, G, H, I.

Jedná se o prakticky zaměřený výzkum, kdy hlavní roli v samotné tvorbě práce představuje vyhledávání informací a následné ověřování jejich správnosti. Vzhledem k tomu, že se velmi často objevují výrazy, které nelze nalézt v žádném z uvedených používaných pramenů, ba ani na internetu, je zpracované heslo nepodrobně vysvětleno, tudíž, zůstává překlad hesla z hlavního zdroje. V práci je kladen důraz na ověřování pravdivosti výzkumu. Použité zdroje, i když jsou to zejména odkazy na internetové stránky, jsou ve většině případů stránky autorizované a provozované odborníky.

## Seznam použitých zkratek:

(← ar.)	z jazyka <i>mapuche</i>
(← aim.)	z jazyka <i>aymara</i>
(← arw.)	z jazyka <i>arawak</i>
(← čib.)	z jazyka <i>čibča</i>
(← may.)	z jazyka <i>maya</i>
(← nah.)	z jazyka <i>nahuatl</i>
(← keč.)	z jazyka <i>quechua</i>
(← guar.)	z jazyka <i>tupí-guaraní</i>
;▶	encyklopedické vysvětlení
???	neexistující překlad
adj.	přídavné jméno
Am	Amerika
Antil	Antily
Arg	Argentina
atd.	a tak dále
Bol	Bolívie
citosl.	citoslovce
Dom	Dominikánská republika
Ekv	Ekvádor
f.	femininum, ženský rod
Guat	Guatemala
Hond	Honduras
Chil	Chile
JižAm	jižní Amerika
Kol	Kolumbie
Kost	Kostarika
Kub	Kuba
m.	maskulinum, mužský rod
m./f.	maskulinum i

Mex	femininum
např.:	Mexiko
Nik	například
Pan	Nikaragua
Par	Panama
Per	Paraguay
pl.	Peru
Portor	množné číslo
Salv	Portoriko
StřAm	Salvador
Urug	střední Amerika
Ven	Uruguay
vulg.	Venezuela
	vulgární

## CH

**chaca**, f. (← map.) **(1)** (Chil): jedlá ryba *Chaca c'haca*; ► sladkovodní, masožravá, vydává charakteristický zvuk, který jí dal jméno; **(2)** (Chil): vulva, lůno; (MS)

**chacalsúchil**, m. (← nah.) **(1)** (Mex): keř, porost; **(2)** (Mex): květ keře *chacalsúchil*; (MS)

**chacalsóchil** viz: **chacalsúchil**

**chacana**, f. (← keč.) **(1)** (Ekv): postýlka, nosítka; **(2)** (Per): půda, sýpka; ► slouží k uskladnění ovoce; (MS)

**chác[a]ra<sup>1</sup>**, f. (← keč.) **(1)** (Am): dvorec, statek, farma, usedlost; **(2)** (Chil, Arg, Kol): setí, osev užitkových rostlin; **(3)** (Chil, Arg, Kol): obdělávání užitkových rostlin; **(4)** (Ekv): venkovan; **(5)**: nevychovaný, hrubý, sprostý; **(6)**: stydlivý, plachý, bázlivý, zakřiknutý; **(7)**: farmář; **(8)**: farmářské produkty; **(9)** (Arg): kukuřice; **(10)** **helársele la ~ a uno** (Chil): neuspět; ► nepřekonat nějakou překážku; (MS)

**chácara<sup>2</sup>**, f. (← keč.) **(1)** (Kol): peněženka; **(2)** (Kol, Pan, Ven): kabelka, náprsní taška, pouzdro; **(3)** (Kol): šourek; (MS)

**chácara<sup>3</sup>**, f. (← keč., StřAm, Kol, Chil): zranění, vřed; (MS)

**chac[a]rear**, v. (← keč., Urug, Per): farmařit; (MS)

**chac[a]reo**, m. (← keč., Urug, Per): těžká práce na poli, zemědělská práce; (MS)

**chacarera**, f. (← keč., LaPlat): tanec; ► tradiční z provincie Santiago del Estero, v Argentíně a na jihu Bolívie národním tancem, tančí se ve volných párech za doprovodu kytary, velkého bubnu a houslí; (MS)

**chacarería** f. (← keč.) **(1)** (Chil): zemědělská jednota; ► sjednocená farmářství; **(2)** (Chil, Ekv, Per): zahradnictví, obdělávání; **(3)** (Chil): umění obdělávání; (MS)

**chacarero<sup>1</sup>**, m. (← keč.) **(1)** (Am): farmář, statkář; **(2)** (Arg, Bol, Kol, Chil, Ekv, Per, Urug): rolník, zemědělec; **(3)** (Urug): tlachal, žvanil; **(4)** (Kol): zařikávač; **(5)** (Arg): tmavý sívák, šedivák; **(6)** (LaPlat): roztomilé domácí zvířátko; **(7)** (LaPlat): druh salámu a sýru; **(8)** (Arg): škodná; ► škodí na statku; **(9)** (LaPlat): farmářské produkty; adj. **(10)**: statkářský, farmářský; (MS)

**chacarero<sup>2</sup>**, m. (← keč., Pan): vlhovec; ► pták, z čeledi vlhovcovitých, dlouhý 28 cm, černého lesklého peří, černého zobáku a černých nohou, snadno se dá ochočit, létá v početných hejnech; (MS)

**chacarilla**, f. (← keč., Bol): malá zemědělská usedlost, farmička; (MS)

**chac[a]rita**, f. (← keč., StřAm, Arg, Bol, Kol, Paraguay, Urug): malé venkovské sídlo; (MS)

**chacaroso, -sa**, adj. (← keč., Kol): vředovitý, pokrytý vředy; (MS)

**chacla**, f. (← keč.) **(1)** (Kol, Ekv): krokev; ► nejčastěji z rákosu nebo ze dřeva; **(2)** (Per): silné stéblo rákosu; **(3)** (Kol): štíhlý bambus; (MS)

**chacual**, m. (← nah.) **(1)** (Mex): kožený košík; ► hráči do něj chytali míček při stejnojmenné hře, jedná se o starou aztéckou hru podobnou squashi nebo baskické pelotě; **(2)**: skořepinová nádoba; ► užívaná na některých místech Jižní Ameriky, sloužící k vyzkoušení slitých kovů; **(3)** (Mex): míčová hra; (MS)

**chacualear**, v. (← nah., Mex): **(1)**: čvachtat, šplouchat; **(2)**: pomlouvát, klevetit, drbat; (MS)

**chacualeo**, m. (← nah., Mex): klepy, pomlouvání; (MS)

**chacha** viz: **chachalaca**

**chachacoma**, f. (← aim.) **(1)** (Chil, Arg): léčivá rostlina, strom *Escallonia myrtilloides<sup>2</sup>*; ► plod stejnojmenného stromu; **(2)** (Ekv, Per): strom<sup>3</sup>; ►

<sup>1</sup>Obrázková příloha, obr. 1

<sup>2</sup>Obrázková příloha, obr. 2

<sup>3</sup>Obrázková příloha, obr. 3



úhledný strom nebo keř užitečného tvrdého dřeva a s květy obyčejně ve hroznech, mnohé obsahují léčivé klejoprskyřice; (MS)

**chachacomo** viz: **chachacoma**; (MS)

**chachacuate**<sup>1</sup>, m. (← nah.) (1) (Mex): býčí úzda; (2) (Guat): řemen, provaz; (3) (StřAm): dvojče, bliženeček; ► ne znamená zvěrokruhu; (MS)

**chachacuate**<sup>2</sup>, adj (← nah., Guat): jednotný, sjednocený; (MS)

**chachacuma** viz: **chachacoma**; (MS)

**chachagua**, f. (← nah.) (1) (Mex): jmelí; (2) (Mex): klapavka běloustá<sup>4</sup>; ► želva, dorůstá 17 cm, obývá potoky a mělká jezírka; (3) (Kost): barevný mravenec; ► často se vyskytující; (MS)

**chachaguato** viz: **chachacuate**; (MS)

**chachaguato** viz: **chachacuate**; (MS)

**chachalaca**, f. (← nah.) (1) (Guat, Mex, Nik, StřAm): čačalaka<sup>5</sup>; ► pták tmavě olivové barvy podobný bažantovi, žije v blízkosti lidí; (2) (Mex, StřAm): mluvkva, žvanil; (3): šarlatán, podvodník; (4) (Hond): langusta; (5) (Mex): rostliny; (MS)

**chachalaquear**, v. (← nah., Guat, Mex): tlachat, žvanit, chvástat se; (MS)

**chachalaqueo**, m. (← nah., Mex) (1): šum, zvuky; ► vydávané chachalakami; (2): tlachání, klábosení; (MS)

**chachalacero**, m. (← nah., Mex) (1): oblast, kterou obývají čačalaky; (2): společenství čačalak; (3): hlučný a hlasitý dav lidí; (MS)

**chachalacero**, m. (← nah., Mex): tluchuba, drbna; (MS)

**chachalte**, adj. (← nah., Kost): trpký, palčivý; ► o ovoci; (MS)

**chacharachas**, f., pl. (← keč., Chil) (1): ozdoby komického charakteru; ► působící směšně; (2); cetky, krámy; (3): „bylo nebylo“; ► úvodní fráze pohádek; (MS)

**chácharo**, m. (← arw., Ven) (1): pekari bělobradý<sup>6</sup>; ► podobný divokému praseti, dosahuje výšky 55 cm, délky 1 m, býložravec, často se stává potravou jaguara nebo pumy; (2): „přezdívka“<sup>7</sup>; (MS)

**chafra**, f. (← keč., Bol): chrastí, klestí; ► vydávat zvuk podobající se pohybování s chrastím (na podpal); (MS)

**chafrear**, v. (← keč., Bol) (1): chrastit, šramotit; ► vydávat zvuk podobající se šramotu chrastí; (2): hrát špatně na kytaru; (MS)

**chagual** viz: **chaguar**

**chagualito**, m. (← keč., Kol): druh rostliny; (MS),

**chaguar**<sup>1</sup> viz: **cháguar**; (MS)

**chaguar**<sup>2</sup>, v. (← keč.) (1) (Arg): dojit; (2) (Arg, Bol): ždímat, vymačkávat; (3) (Kol, Ekv): příst, sprádat; (4) (Ven): kácet, plít; (MS)

**cháguar**, m. (← keč.) (1) (Am): druh agave *Agaveagave americana*<sup>8</sup>; (2) (Chil): plod bodláku, bodlák; (3) (Chil): stonek, květy bodláku; (4) (Arg, Bol, Per, Urug): konopí; (5): provaz, motouz; **dar** ~ : bičovat, mrskat; dávat někomu zbytečné naděje; (MS)

**chaguara** viz: **cháguar**; (MS)

**chágua** viz: **cháguar**; (MS)

**chaguarazo**, m. (← keč., Arg, Urug) (1): šlehnutí, švihnutí; (2): urážka, provokace; (MS)

**chagüe**, m. (← keč., Ven): mýcení, plení; (MS)

**chagüeto**, -ta, adj. (← keč., Kol): zkroucený, křivý; (MS)

**chaguarama**, f. (← arw., StřAm, Ven): palma královská<sup>9</sup>; (MS)

**chaguaramo** viz: **chaguarama**; (MS)

**chaguaramal**, m. (← arw., Ven): oblast výskytu palm královských; (MS)

<sup>4</sup> Obrázková příloha, obr. 4

<sup>5</sup> Obrázková příloha, obr. 5

<sup>6</sup> Obrázková příloha, obr. 6

<sup>7</sup> Hesla označená červeně znamenají nepřesný překlad.

<sup>8</sup> Obrázková příloha, obr. 7

<sup>9</sup> Obrázková příloha, obr. 8

**chagiüte**, m. (← nah.) (1) (StřAm): kaluž, louže; (2) (StřAm, Mex): osev ve vlhké půdě; (3) (StřAm, Mex): platanový háj; (MS)

**chahuitoso, -sa**, adj. (← nah, Mex): blátivý, zablácený; (MS)

**chajá**, f. (← guar.) (1) (LaPlat): čája obojková<sup>10</sup>; ► pták z čeledi kamišovitých, nejvyšší z kamišů, měří až 95 cm, váží až 4,5 kg, na krku má užší černý proužek a hlava je celá šedá, nad černým proužkem je úzký bílý proužek, chocholka míří dozadu, je vytrvalým letcem a široká zaoblená křídla dovolují i delší plachtění<sup>11</sup>; (2) (Arg, Urug) **pura espuma como el ~**: dělat z komára velblouda; (MS)

**chajal**, m. (← keč.) (1) (Ekv, Guat): indián ve službách kněze; (2) (Ekv): sluha, posluhovač; (3) (Guat): soudní doručovatel, soudní poslíček; (MS)

**chajuá** viz: **chajuán**; (MS)

**chajuán**, m. (← čib.) (1) (Kol, Mex): dusno, vedro; (2) (Kol): únava; (MS)

**chajuanado, -da**, adj. (← čib.) (1) (Mex): bota; ► zničená, zteřelá, zkroucená; (2) (Kol): unavený, malátný; (MS)

**chajuanarse**, v. (← čib., Kol): unavit se; (MS)

**chala**, f. (← keč.) (1) (JižAm): listen kukuřice; (2) (Bol, Per): slupka (u obilnin); (3) (Bol): čtvrtina žejdlíku, čtvrtina püllitru (asi 0, 125 l)<sup>12</sup>; (4) (Ekv): sláma; (5) (Ekv): výsledek slovesa *chalar* (viz níže); (6) (Arg, Bol, LaPlat): peníze, stříbrňáky; (7) (Arg, Bol, LaPlat): uschlá kukuřice; (8) (Bol): hubený, křehký, něžný; (9) (Arg): cigareta; ► tabák zabalený v listenu kukuřice; (9) **como fuego de ~** (Bol): jako z hadích ocásků; (10) **no ser ~ de choclo** (Arg): nebýt tak jednoduché, jak by se na první pohled zdálo; (11) **pelarle la ~ a uno** (LaPlat): vyhrát jackpot, rozbít bank; (12) **ser una ~ una cosa** (Arg, Bol): být velice hubený; (13) **tener mucha ~**: mít hodně peněz; (MS)

**chalar<sup>1</sup>**, v. (← keč.) (1) (Ekv): posbírat klasy, zbytky slámy (z pole); (2) (LaPlat): plýtvat pastvou (pro dobytek); (MS)

**chalar<sup>2</sup>**, m. (← keč., Arg, Chil): kukuřičné pole po sklizni; (MS)

**chalar<sup>3</sup>** viz: **challar**; (MS)

**chalcha**, f. (← aim., Chil): lalok, podbradek; (MS)

**chalchal**, m. (← keč.) (1) (LaPlat, Bol): strom *Allophylus edulis*<sup>13</sup>; ► z čeledi mýdelnikovitých, průměr kmene 10-30cm; (2): plod *Allophylus edulis*; ► jedlý, zraje od října do ledna; (3) **salta el ~** (Arg): krvácet z nosu; (MS)

**chalchalar**, m. (← keč., Arg): porost stromů druhu *Allophylus edulis*; (MS)

**chalchalear** v. (← keč., Arg): krvácet; ► začít krvácet po první obdržené ráně útočníka; (MS)

**chalchalero**, m. (← keč., Arg, Bol): drozd rezavobřichý<sup>14</sup>; (MS)

**chalchazo**, m. (← aim., Chil) (1): rána, úder (do podbradku, laloku); (2): facka, pohlavek; (MS)

**chalchihuite**, m. (← nah.) (1) (Mex, Kost): nefrit, jadeit<sup>15</sup>; (2) (Guat, Salv, StřAm): haraburdí, krámy; (3) (StřAm): zděšení, zakletí, hrůza, čáry; (MS)

**chalchigiüte** viz: **chalchihuite**; (MS)

**chalear**, v. (← keč., Bol.): šustit, chrastit, praskat; ► zvuk vyprodukovaný rukou nebo větrem na kukuřici; (MS)

**chalo, -sa**, adj. (← keč., Bol): vrásčitý, zvrásněný; (MS)

**chaludo, -da**, adj. (← keč., Arg, Bol, Urug): boháč, pracháč, zazobanec; (MS)

**challa<sup>1</sup>**, f. (← aim., Chil) (1): kotlík z bílé křídý; (2): síto, plechová nádoba, čínská rýžovací pánev; ► nástroje k rýžování zlata; (MS)

**challa<sup>2</sup>** viz: **chaya**; (MS)

**challar**, v. (← keč.) (1) (Arg, Chil): hrát karetní hru *chaya*; (2) (Per, Bol): šplouchat; (3) (Arg): namočit se, máčet; (4): kropit zemi alkoholem; (MS)

<sup>10</sup> Obrázková příloha, obr. 9

<sup>11</sup> <[http://www.zooloesna.cz/cz/zvirata-a-expozice/zvirata.html?zvire=caja\\_chocholata](http://www.zooloesna.cz/cz/zvirata-a-expozice/zvirata.html?zvire=caja_chocholata)>

<sup>12</sup> <<http://www.jednotky.cz/objem>> [cit. 2009-10-02]

<sup>13</sup> Obrázková příloha, obr. 10

<sup>14</sup> Obrázková příloha, obr. 11

<sup>15</sup> Obrázková příloha, obr. 12

**challón, -ona**, adj. (← keč., Chil): širokolící; (MS)

**chamaco, -ca**, m./f. (← nah.) (1) (Mex, StřAm, Kol, Ven): chlapec, dívka; (2) (Mex, StřAm, Kol, Ven): mladík, mladice; ► osoba mladistvého vzezření; (3) (Kol, Mex, Ven): milý, drahoušek, snoubenec, nastávající; (4) (Ven): syn; (MS)

**chamaquita**, f. (← nah., Ven): kráska, holčička; ► zdobná, kterou lze slyšet na ulici, při oslovení dívky nebo mladé slečny; (MS)

**chamagoso, -sa**, adj. (← nah., Mex) (1): špinavý, zanedbaný; (2): neupravený, nedbalý; (3): nevzhledný, nízký, obhroublý; (MS)

**chamal**, m. (← aim., Arg, Chil, Bol, Urug): araukánský oděv; ► sukno z vlny čtvercového stříhu, odívali se do něj muži i ženy; (MS)

**chamba** viz: **champa**

**chambear** viz: **champear**

**chamelicos**, m. pl. (← keč.) (1) (Chil, Per): harampádí, staré krámy, oděvy; (2) (Kol): cetky; (3) (Chil, Per): cokoli; (4) **liar los** ~ (Chil): sbalit si pět švestek, zatřepat bačkorama; (MS)

**chamico**, m. (← keč.) (1) (JižAm, Kub, Antil., Mex): durman hrozivý<sup>16</sup>; (2) (Kol): květ durmanu hrozivého<sup>17</sup>; (3) **dar** ~ (Kol, Ekv, LaPlat, Mex): otrávit, uhranout, očarovat; ► pomocí směsi bylin; (MS)

**chamicado, -da**, adj. (← keč., Chil, Per) (1): zamlklý, melancholický; (2): pomatený (alkoholem); (MS)

**chamical**, m. (← keč., Arg, Chil, Mex, Per): místo výskytu durmanu hrozivého; (MS)

**chamicillo**, m. (← keč., Kost, Mex): keř *Tonduzia parvifolia*; ► obsahující mléko; (MS)

**champa**, f. (← keč.) (1) (Chil, Arg, Bol, Ekv, Per, Urug): kořen, drn; (2) (Kol, Ven): příkop, brázda, oplocení, ohrada; (3) (Arg, Bol, Chil, Per, Urug, Ekv): pletenec, cop, svazek; (4) (Ekv): spleť myšlenek; (5) (Chil, Bol, Per, LaPlat): kštic, hřiva, vlasy; (6) (Chil, Per): rostlina *Mimosa trichodes*<sup>18</sup>; ► druh luštěniny; (7) (Arg, Kol, Chil, Ekv): bažina, přehrada, jezero; ► stojatá voda vytvořena uměle nebo přirozeně; (8) (LaPlat): rašelina; (9) (Chil): převis, podzemletá půda; (10) (Chil, Bol): okovy; (11) (Arg, Bol, Chil): strniště, houští; (12) (Arg): bahno; ► svedené proudem a hromadící se v kanále; (13) (Arg): klestí, chraští; (14) (Chil): vodní vegetace; ► seskupení vodních rostlin s propletenými a dlouhými kořeny; (15) **debajo de esta ~ hay bagres** (Chil): pod ošklivou slupkou se nachází něco dobrého, co se zprvu nezdálo; (16) **la ~ es de chéptica**: být nekonečnou písničkou; (MS)

**champarse**, v. (← keč.) (1) (JižAm): zasadit, vytáhnout, vyhodit (kořeny); (2) (Bol): dát si pěstí; (3) (Arg): zastavit (vodu); ► pomocí užití trsů a drnů; (MS)

**champear**, v. (← keč.) (1) (Chil, Ekv, Arg, Per): zakrýt, zavřít (trávníkem); (2) (Kol): kopat kanály; (3) (Chil, Per): vykořenit, vymýt; ► po vyjmutí drnu ho pak použít k jinému účelům; (MS)

**champi**, m (← keč.) (1) (Arg, Bol, Urug): hmyz *Calosoma argentinensis*; ► hmyz z čeledi střevlíkovitých, v létě napadá města, vylučuje zapáchající sekret, který na pokožce lidí produkuje puchýřky a svědění, není původcem žádných chorob; (2) (Per): nástroj, zbraň; ► přítomný při karnevalech, hůl zdobená barvenou vlnou zakončenou svazkem zvoků a rolniček z mědi, určuje rytmus zpěvu a tance údery do země nebo pohyby ve vzduchu, je to nástroj pouze pro ženy, ženy na sebe tímto nástrojem upozorní při intervenci do bitvy a tím ji přeruší; (3) **hacerse uno el** ~ (Arg): předstírat smrt, dělat mrtvého brouka; (MS)

**champiado, -da**, adj. (← keč., Arg): parohác, podvedený (ženou); (MS)

**champoso, -sa**, adj. (← keč., Arg): bahnitý, močalovitý; (MS)

**champudo, -da**, adj. (← keč.) (1) (Chil, Bol): spleť, zamotaný; (2) (Arg,

<sup>16</sup> Obrázková příloha, obr. 13

<sup>17</sup> Obrázková příloha, obr. 14

<sup>18</sup> Obrázková příloha, obr. 15

Chil): hlízovitý; **(3)** (Arg, Chil): hlíznatá rostlina; **(4)** (Arg, Chil): vlasáč; (MS)

**chan**, m. (← nah.) **(1)** (Guat, Salv, StřAm): magické semeno *chia*; ► velmi vyživující, dlouhá léta základní potravin indiánů, velice zdravé, neobsahuje žádné škodlivé látky; **(2)** (StřAm, Mex): šalvěj španělská<sup>19</sup>; **(3)**: nápoj<sup>20</sup>; ► osvěžující nápoj připravený ze semen šalvěje španělské, do jednoho litru vody se přidá 1 šálek semínek, který se nechá alespoň půl hodiny odstát, aby se semínka rozpustila, přidá se cukr, led, místo cukru se také může přidat coca-cola nebo jiný nápoj podobného druhu; (MS)

**chanca**, f. (← keč.) **(1)** (Arg, Chil, Ekv, Per): drcení, mletí; **(2)** (Chil, Per): výprask, bití; **(3)** (Bol): pokrm, jídlo; ► rozmačkané králíci a kuřecí maso s česnekem; **(4)** (Arg, Urug): kukuřičná drť; **(5)** (Bol): nepomleté semínko kukuřice; **(6)** (Chil, Arg): rozdrcené nerosty; **(7)** (Arg): vymačkaná ovocná kůra; (MS)

**chancaca** f. (← nah.) **(1)** (Am.): těsto, hmota; ► připraveno z cukru nebo medu; **(2)** (Mex): vosa; **(3)** **saber uno lo que es** ~ (Arg): sáhnout si na dno, poznat těžkosti a útrapy těžké práce; (MS)

**chancacazo**<sup>1</sup>, m. (← nah., Bol, Chil, Per): prudká rána; (MS)

**chancacazo**<sup>2</sup>, m. (← keč.) **(1)** (Chil): kopání, výprask, bití; **(2)** (Per, Bol): rána, hod kamenem; (MS)

**chancaco**, m. (← nah., Mex): vraník; (MS)

**chancacón**, m. (← nah., Per): velký kýčovitý šperk; (MS)

**chancadera**, f. (← keč., Per): studie; ► systematická nebo dlouhotrvající; (MS)

**chancador**, m. (← keč., Arg): dělník, řemeslník; ► zpracovává kladivem nerosty; (MS)

**chancadora**, f. (← keč., Chil, StřAm, Bol, Per): drtička; (MS)

**chancadura** f. (← keč., Chil): drcení, mletí; (MS)

**chancaquear**<sup>1</sup>, v. (← nah., Bol, Chil, Per): dát pěstí, tlouci; (MS)

**chancaquear**<sup>2</sup>, v. (← keč., Chil): tlouct, mlátit, drtit; (MS)

**chancaquera** f. (← nah., Per): prodavačka hmoty *chancaca* (viz: **chancaca**); (MS)

**chancaquería**, f. (← nah., Per): obchod; ► specializovaný na prodej hmoty *chancaca* (viz: **chancaca**); (MS)

**chancaquita**, f. (← nah., Am.): sladkost, zákusek; ► hlavní přísadou je hmota *chancaca* (viz: **chancaca**), do níž jsou vmíchány ořechy, kokos, apod.; (MS)

**chancaquitero**, m. (← nah., Per): prodavač zákusků; (MS)

**chancar**, v. (← keč.) **(1)** (StřAm, Arg, Chil, Per, Bol, Ekv): mačkat, drtit, šrotovat; **(2)** (Chil, Per, StřAm, Arg, Bol): mlátit, tlouct, bít; **(3)** (Chil, Per): rozdrtit, porazit, přemoci; **(4)** (Chil, Ekv): udělat, vykonat (ledabyle, nedbale); **(5)** (Per): šprtát se, biflovat se, učit se (pilně); **(6)** (Chil): nenaučit se (lekci); (MS)

**chancón**, m. (← keč., Per) **(1)**: dříc; **(2)**: rána, úder, stisk; (MS)

**chancia**, f. (← keč.) **(1)**: viz: **chanca**; **(2)** **hacer ~ una cosa** (Arg): rozbít na kousíčky; **(3)** **no comer uno la** ~ (Arg): **no vivir de éste**; **(4)** **no comer uno sino** ~ (Arg): vést asketický život, utrhovat si od úst; (MS)

**chancuar** viz: **chancar**; (MS)

**chancudo**, **-da**<sup>1</sup>, adj. (← keč., Per): hrubosemenný (kukuřičná kaše); ► kukuřičná kaše se špatně pomletými kukuřičnými semeny; (MS)

**chancudo**, **-da**<sup>2</sup>, adj. (← keč., Arg): vyvinutých lýtek; (MS)

**chancuita**, v. (← keč., Arg): drceníčko, mletíčko; (MS)

**chanchaca** viz: **chancaca**; (MS)

**chanchamito** viz: **chánchamo**; (MS)

**chánchamo**, m. (← may., Mex): plněný kukuřičný list; ► směs kukuřičného

<sup>19</sup> <[http://www.ifauna.cz/rubriky/clan\\_show.php?id=3953&r=4](http://www.ifauna.cz/rubriky/clan_show.php?id=3953&r=4)> [cit. 2009-20-02]

<sup>20</sup> <<http://recetasdecostarica.blogspot.com/2008/07/refresco-de-chan.html>> [cit. 2009-23-02]

těsta, masa a achiote (středoamerická pochutina červené barvy); (MS)  
**chanda**, f. (← keč., Kol) (1): svrab, prašivina; (2) **muerto el perro acabada la**  
 ~: zlo končí, když přestane existovat jeho pilíř; (MS)  
**chandoso, -sa**, adj. (← keč., Kol) (1): prašivý, svrabovitý (vyhublý pes); (2):  
 otravný, dotěrný; (MS)  
**changa**, f. (← keč., Kol): noha; (MS)  
**chanqué**, m. (← keč., Per): studie; ► systematická nebo dlouhotrvající; (MS)  
**changar**, f. (← keč., Kol): ovládat, řídit (pomocí nohou); (MS)  
**chaña**, f. (← map., Chil): tahanice, rvačka; (MS)  
**chañado, -da**, adj. (← map., Chil): neupravený, zpustlý, mizerný, ubohoučký;  
 (MS)  
**chañadura**, f. (← map., Chil) (1): rvačka, tahanice, dračka; (2): rabování; (3):  
 nepořádek; (4): **mala distribución entre parientes o allegados**; (MS)  
**chañar<sup>1</sup>**, v. (← map., Chil): vyrvat, uchvátit, ukrást; (MS)  
**chañar<sup>2</sup>**, m. (← keč., JižAm) (1): strom *Geogroea decorticans*<sup>21</sup>; ► z čeledi  
 bobovitých, dorůstá až 10 m; (2): plod stromu *Geogroea decortican*<sup>22</sup>; ►  
 velmi šťavnatý a sladký plod podobný broskvi; (MS)  
**chañaral**, m. (← keč., Arg): místo výskytu stromů *Geogroea decorticans*;  
 (MS)  
**chañarcillo**, m. (← keč., Arg, Urug): strom *Gourliea subtropicalis*; ► z čeledi  
 bobovitých; (MS)  
**chapa**, f./m.. (← keč.) (1) (JižAm): špion (indián); (2) (Kol, Ekv): policista,  
 pochůzkář; (MS)  
**chapar**, v. (← keč.) (1) (Kol, Ekv, Per): špehovat, číhat; (2) (Per): chňapnout,  
 chytit, dohonit, lapit; (2): získat klienta; (3) (Ekv): vzbudit lásku, oblíbit si,  
 dvořit se; (4) (Ekv): ukrýt se; (MS)  
**chapería**, f. (← keč., Ekv) (1): skupina pochůzkářů nebo policistů; (2):  
 komisařství; (MS)  
**chapita**, f./m. (← keč., Kol, Ekv): policista, pochůzkář; (MS)  
**chape**, m. (← map.) (1) (Arg, Chil, Kol): cop (vlasy); (2) (Chil): měkkýš  
*Fissurella alternata*; ► druh jedlého měkkýše, tvořen jedinou ucelenou  
 schránkou; (3) **estar uno enfermo del ~**: být roztržitý, zpitomělý, zamilovat se;  
 (MS)  
**chapeca**, f. (← map., Arg, Chil) (1): cop, copánek; (2): indiánský copánek;  
 (MS)  
**chapecar**, v. (← map.) (1) (Chil): zaplétat (copy); (2) (Arg, Chil): splétat,  
 svazovat; (MS)  
**chapecuda**, adj. (← map., Arg): copatá; (MS)  
**chapecudo, -da**, adj. (← map., Arg, Chil): nosící cop; (MS)  
**chapequeada**, f. (← map., Arg): tahání za copy; (MS)  
**chapequear**, v. (← map., Arg): tahat za copy; (MS)  
**chapecán**, m. (← map., Arg, Chil) (1): účes (copy); (2): svazek česneku nebo  
 cibule; (MS)  
**chapel**, m. (← map., Chil) (1): rákosový košík; (2): rukojeť, ucho (hrnce); (MS)  
**chapelear**, v. (← keč.) (Arg) (1): pohrávat si s jídlem; ► strkat do něj prsty  
 před tím, než je servírováno ostatním; (2): ukrást, štipnout; (MS)  
**chapilear** viz: **chapelear**; (MS)  
**chaplíar** viz: **chapelear**; (MS)  
**chaplión**, m. (← keč., Arg): ochutnávač; (MS)  
**chapola**, f. (← keč., Kol) (1): motýl; (2): kurtizána, nevěstka; (MS)  
**chapolear**, v. (← keč., Kol): poletovat, obletovat; (MS)  
**chapolera**, f. (← keč., Kol): mladá sběračka káfé; (MS)  
**chapolero**, m. (← keč.) (1) (Kol, Mex): sukničkář, záletník; (2) (Kol):  
 pomlouvač, sběrač klepů; (MS)

<sup>21</sup> Obrázková příloha, obr. 16

<sup>22</sup> Obrázková příloha, obr. 17

**chapol[ol]**, m. (← keč., Kol) (1): opilec (neúplný); (2): policejní agent; (MS)  
**chapule** viz: **chapulín**; (MS)  
**chapulín**, m. (← keč.) (1) (Am): luční koník, kobyłka; (2) (StřAm): dítě, mrňous; (3) (Ven): saranče; (MS)  
**chapulinada**, f. (← keč.) (1) (StřAm): houf dětí; (2) (Kost, Guat, Hond, Mex, Nik): hejno sarančat; (MS)  
**chapulinero**, m. (← keč., Mex): krahujec; (MS)  
**chapuliscle**, m. (← keč., Mex): dodonea lepkavá<sup>23</sup>; ► bylina konzumující se ve formě koření proti bolesti; (MS)  
**chapulisclera**, f. (← keč., Mex): místo výskytu dodoneay lepkavé; (MS)  
**chaquiste**, m. (← nah., Mex) (1): drobný bodavý hmyz; (2): vznětlivý a energický člověk; (MS)  
**chaquistal**, m. (← nah., Mex): oblast výskytu hmyzu viz: **chaquiste**; (MS)  
**chaquistero, -ra**, adj. (← nah., Mex): týkající se hmyzu viz: **chaquiste**; (MS)  
**chara** viz: **charo**; (MS)  
**charabón**, m. (← guar.) (1) (Bol, LaPlat): pštrosáče; (2) (Bol, LaPlat): škvrně, prcek; (3) (Bol): pomatenec, zbloudilec; (MS)  
**charcón, -na**, adj. (← keč., Arg, Bol, Urug): vyhublý; (MS)  
**charchazo** viz: **chalchazo**; (MS)  
**charo**, m. (← arw., Ven): strom *Byrsonima spicata*<sup>24</sup>; ► z čeledi malpigiovitých (mamarovitě); (MS)  
**charal**, m. (← arw., Ven): alej stromů *Byrsonima spicata*; (MS)  
**charque**, m. (← keč.) (1) (JižAm, Mex): sušené maso<sup>25</sup>; (2) (Chil, Arg, Urug): sušené luštěniny nebo ovoce; ► sušené na slunci v kouscích nebo plátcích; (3) (Per): hubeňour, vyžle; (4) (Bol): mrtvola; (5) (Chil): ústa;  
**charqui**, m. (← keč.) (1): viz: **charque**; (2) ~ **de pescado** (Chil): sušené ryby; (7) **darle vuelta al ~**: neustále opakovat jednu činnost; (8) **dar pan por ~**: dát něco někomu v očekávání přiměřené protihodnoty; (9) **es un ~/está hecho un ~** (Per): starý, otrhaný, špinavý; (10) **estar con el ~ largo**: špulit spodní ret jako projev nevole; (11) **hacer ~ (a una persona, animal o cosa)** (JižAm): týrat, zraňovat, roztrhat na kusy; (12) **hacer un ~** (Chil): z legrace dát facku na spodní ret; (13) **malo como ~ sobre las brasas** (Arg): vznětlivý, výbušný, prchlivý; (14) **¡ajo al ~!** (Chil, LaPlat): poplach!, pozor!; (15) **tener la suerte del ~, que, en vez de estirar, se encoge** (Per): jít od desíti k pěti; (16) **volver ~** (Per): týrat, zraňovat, roztrhat na kusy; (MS)  
**charquí** viz: **charque**; (MS)  
**charqueada**, f. (← keč., LaPlat) (1): týrání, ničení dobré pověsti; (2): místo přípravy sušeného masa; (3): sušení masa ve velkém; (MS)  
**charqueador**, m. (← keč.) (1): člověk sušící maso; (2): člověk s dovedností sušit maso; (3) (Arg): krutý člověk; (4): dravé zvíře; (5): člověk se zdravou životosprávou; (MS)  
**charquear**, v. (← keč.) (1) (Am): sušit maso; (2) (JižAm, Mex): zranit, zasadit bodné rány; (3) (Arg): pevně se držet opratí; (4): nařezat, krájet maso nebo ovoce; (5): zničit něčí pověst; (6) (Bol): operovat; ► opakovaně téhož pacienta; (7): pokárat, napomenout líné studenty; (8) (Arg): rozcupovat látku, kůži na proužky; (9) (LaPlat): jet na koni; ► chybným způsobem, který zraňuje jezdcí hýždě;(MS)  
**charquecillo**, m. (← keč.) (1) (Per): úhoř; ► solený a sušený na slunci; (2) (LaPlat): rozmačkané a umleté sušené maso; (3) (Bol): jemné plátky sušeného masa; (MS)  
**charqueo** viz: **charqueada**; (MS)  
**charquería**, f. (← keč., Chil): pórovitý nerost; (MS)  
**charquero**, m. (← keč.) (1): člověk sušící maso; (2) (LaPlat): chůze koně; ► je

<sup>23</sup> Obrázková příloha, obr. 18

<sup>24</sup> Obrázková příloha, obr. 19

<sup>25</sup> Obrázková příloha, obr. 20

velice nepříjemná a jezdec se při ní může zranit; **(3)**: jízda nezkušeného jezdce na koni; (MS)

**charquiador** viz: **charqueador**

**charquiar** viz: **charquear**

**charquicán**, m. (← keč., ← map.) **(1)** (Am): pokrm<sup>26</sup>; ► připravený ze sušeného masa, pikantní papriky, tykve, brambor a česneku, připravuje se dušením; **(2)** (Bol, Chil, Per, LaPlat): zmatek, kravál; **(3) hacer ~ (a una persona, animal o cosa)** (Chil): pobodat, tlouci, rozčtvrtit; (MS)

**chasca**, f. (← keč.) **(1)** (Arg, Bol, Chil, Per, Urug): zacuchané vlasy, kštice; **(2)** (Per): jitřenka, večernice; **(3)** (Arg): straka obecná; **(4)** (Bol): rozčuchaný člověk; **(5) mata de ~** (Chil): řečeno o naivním člověku; **(6) ojos ~<sup>1</sup>** (Bol): řečeno o dlouhých a zatočených řasách; **(7) ojos ~<sup>2</sup>** (Bol): řečeno o dívce z bohaté rodiny; (MS)

**chascaso, -sa**, adj. (← keč., Per, Bol): zamotaný, rozčuchaný; (MS)

**chasco, -a**, adj. (← keč.) **(1)** (Arg, Bol): objemný, kudrnatý, nakadeřený (o vlasech, srsti a peří); **(2)** (LaPlat): zamotaný, spleť; (MS)

**chascón, -na**, adj. (← keč.) **(1)** (Chil, Bol, Arg): zamotaný, rozčuchaný; **(2)** (Bol, Chil): neobratný, nešikovný; **(3)** (Bol, Chil): dlouhé hřívy (koně); **(4) déjalo que se peine, que el viento lo pondrá ~** (Chil): čas léčí; (MS)

**chascóna**, f. (← keč., Chil): typ dámského účesu; (MS)

**chasconear**, v. (← keč., Chil, Arg): zaplést, zamotat, zacuchat; (MS)

**chascoso, -sa**, adj. (← keč., Per): zamotaný, rozčuchaný; (MS)

**chascuda**, f. (← keč., Chil) **(1) salirle a uno la ~**: vidět duchy; (MS)

**chascudo, -da**, adj. (← keč., JižAm): zamotaný, rozčuchaný; (MS)

**chasquilla**, f. (← keč., Chil) **(1)**: ofina, lokýnka; **(2)**: nešika, nemehlo; (MS)

**chasma**, f. (← keč., Bol) **(1)**: zbytky slámy; ► dodatečně sebrané nádeníky po sklizni; (MS)

**chasmado, -da**, adj. (← keč., Bol): dějící se v intervalech, čas od času; (MS)

**chasmear**, v. (← keč., Bol): sbírat slámu; ► sběr zbytků slámy vykonávaný nádeníky; (MS)

**chasque** viz: **chasqui**; (MS)

**chasqui**, m. (← keč.) **(1)** (JižAm): kurýr (indián); **(2)** (JižAm): poslíček, kurýr, doručovatel; **(3)** (Bol, Chil, Per, LaPlat): pěší, chodec; **(4)** (Arg): zpráva, poselství; **(5)** (LaPlat): důvěrný posel; (MS)

**chasquero, -ra**, adj. (← keč., Arg, Urug): týkající se posla, doručovatele; (MS)

**chaucle**, m. (← nah., Mex) **(1)**: orchidej *Bletia campanulata*<sup>27</sup>; ► pomletá semena a květ slouží jako přísada do mandlového těsta, které se připravuje na dušičky; **(2)**: pergamen; ► vyroben indiány z kořenů orchideje *Bletia campanulata*; (MS)

**chaucha**, f. (← keč.)<sup>28</sup> **(1)** (Chil, Ekv, Arg, Bol, Per): mince; **(2)** (Arg, Bol, Par, Urug): fazol obecný; **(3)** (Chil, Ekv): mince; ► jakoby stříbrná, ve skutečnosti z niklu, nízké hodnoty; **(4)** (JižAm): raná brambora; ► určená setbě; **(5)** (Bol, Chil, Per): peníze; **(6)** (Per): druh brambory; **(7)** (Bol): naivita, prostoduchost; **(8)** (Per): jídlo; **(9)** (Ekv): malý výdělek, skromná odměna; **(10)** (LaPlat): mdlý, fádňí, nudný, nevzhledný, mrzutý; **(11)** (Kol, Chil, Ekv): raný, nezralý; **(12)** (Ekv): vynikající, významný; **(13)** (Ekv): malý, bezvýznamný, zavrženíhodný člověk; **(14)** (LaPlat): lež; **(15)** (Bol): vyhazování peněz; ► ve víru zábavy a karnevalových oslav; **(16)** (LaPlat): nudné představení nebo schůze; **(17)** (Chil): kudrnatý příčes; **(18)** (Chil): hlemýžď; **(19)** (Ekv): dílko; **(20) es una ~** (Per): naivka; **(21) faltarle a uno una ~ para el peso** (Chil): být částečně blázen; **(22) mujer ~**: předčasně rodící žena; **(23) pelar la(s) ~(s)<sup>1</sup>** (Bol, Per, LaPlat): šermovat kudlou; **(24) pelar la(s) ~(s)<sup>2</sup>** (Bol, Per): zruinovat, oloupit; **(25) pelar la(s) ~(s)<sup>3</sup>**: být jednoduchý, nenáročný; **(26) tener ~** (Arg): být

<sup>26</sup> Obrázková příloha, obr. 21

<sup>27</sup> Obrázková příloha, obr. 22

<sup>28</sup> <<http://etimologias.dechile.net/?chaucha>> [CIT. 2009-25-03]

bohatý; (MS)

**chauchear**, v. (← keč., Bol): vydělávat si peníze bokem (melouch); (MS)

**chauchera**, f. (← keč., Chil, Ekv, Bol, Per): peněženka; (MS)

**chaucheo**, m. (← keč., Chil) **(1)**: finančně nedůležitý obchod; **(2)**: snaha vydělat peníze, lopota, dřina; **(3)**: hra o malé peníze; ► sázka nepřesahuje hodnotu jedné mince *chaucha*; (MS)

**chaucherío**, m. (← keč., LaPlat): věci, lidé (nehodnotní); (MS)

**chauchero**, m. (← keč., Chil) **(1)**: pracant, dřič; ► odměněn nízkou mzdou či platem; **(2)**: hráč, sázkař; ► sázející malý obnos peněz, sázka nepřesahuje hodnotu jednoho *chaucha*; **(3)**: kočí, vozka; ► žijící z melouchů; **(4)**: příjemce s malým dosahem; (MS)

**chauchita**, f. (← keč.) **(1)** (Ekv): malý výdělek; **(2)** (Bol): mince; ► házeny dětem o karnevalu; **(3)** (Bol): pokřik, volání; ► vydáván dětmi při karnevale, aby dostali od účastníků karnevalu peníze; (MS)

**chauchudo**, **-da**, adj. (← keč., Chil): zámožný, bohatý; (MS)

**chaunca** viz: **chanca**; (MS)

**chauncar** viz: **chancar**; (MS)

**chaupi**, m. (← keč.) **(1)** (Ekv): hra o peníze (mince); **(2)** (Kol, Ekv, Per): osmina reálu; **(3)** (Ekv): míra, rozměr; **(4)** (Kol): polovina; **(5)** (Arg): poloplný, poloprázdný; (MS)

**chautle** viz: **chaucle**; (MS)

**chavalongo**, m. (← arw., Arg, Chil) **(1)**: horečka, úpal; **(2)**: těžká hlava, velká únava, kocovina; (MS)

**chaya**, f. (← keč.) **(1)** (Chil, Arg, Bol): karnevalové hry<sup>29</sup>; ► podle legendy *chaya* byla holčička z Arauka z dob prvních kolonizátorů, bývalo jí zpíváno ve Valle Viciosa (dnešní Catamarca), zpěv byl nářekem země, tyto zpěvy si přivlastnil člověk a staly se součástí oslav sklizně, písně jsou smutné doprovázeny veselou muzikou; **(2)** (Chil, Arg, Bol): konfeti, fáborky; ► barevné kousky papíru určené k výzdobě karnevalového dějiště; **(3)** (Chil, Arg, Bol): kropítka (u konve); **(4)**: zahradnická hadice; **(5)** (Bol): „křtění“ alkoholem; ► zvyk, při kterém jsou nové objekty a věci polévány alkoholem; **(6) brincar la** ~ (Arg): zpívat a tancovat v rytmu *chaya*; (MS)

**chayar** viz: **challar**; (MS)

**chayero**, m. (← keč.) **(1)** (Chil, LaPlat): hráč hry *challa*; adj. **(2)** (Arg): karnevalový; (MS)

**chayo**, m. (← may., Kub, StřAm, Mex, Dom): dávivce mnohadílný<sup>30</sup>; ► keř dosahující výšky až 130 cm, zelených listů až 17 cm dlouhých a červených květů; (MS)

**chayero**, m. (← may., Mex): jedlík ovoce; ► ze stromu dávivce mnohadílného jedná se o ovoce typické pro některé regiony Střední Ameriky, z plodů se připravuje osvěžující nápoj; (MS)

**chazhuar** viz: **cháguar**; (MS)

**cheche**, m. (← may., Mex): mazánek, rozmazlenec, ufnukánek; (MS)

**chechera**, f. (← may., Mex): rozmazlený pláč, fňukání; (MS)

**checho** viz: **cheche**; (MS)

**chechón**, m. (← may., Mex): rozmazlenec, mazánek; (MS)

**chechonear**, v. (← may., Mex) **(1)**: plakat; **(2)**: rozmazlovat, hýčkat; (MS)

**chejche**, adj. (← keč.) **(1)** (Arg): nažloutlý, narůžovělý (srst zvířat); **(2)** (Per, Arg): šedivý, kropenatý; **(3)** (Per, Arg): obnošený, vybledlý; **(4)** (Bol): pihovatý; (MS)

**chelo<sup>1</sup>**, **-la**, adj. (← may., StřAm, Mex): plavovlasý, modrooký, světlé pleti (jedinec); (MS)

**chelo<sup>2</sup>**, m. (← may., Salv): gringo, cizinec (ne Španěl); (MS)

<sup>29</sup> <<http://www.idukay.edu.ar/index.php?>> [cit. 2009-25-03]

<sup>30</sup> Obrázková příloha, obr. 23



**chepica**, f. (← map., Arg, Chil): palečkovec, troskut prstnatý<sup>31</sup>; ► druh traviny, hojně se vyskytující také v evropě i v České Republice, místo výskytu je písčiny terén<sup>32</sup>; (MS)

**chepical**, m. (← map., Chil): místo výskytu traviny *chepica*; (MS)

**chercan** viz: **chercán**; (MS)

**chercán**, m. (← map., Chil) (1): střízlík domácí; (2): zvíře; ► stejné barvy jako vejce střízlíka, tzn. bílé s barevnými skvrnami; (MS)

**cheruve**, m. (← map., Chil) (1): meteor, kometa, bludička, létavice; (2): vymačkat; (MS)

**chesche** viz: **chejche**; (MS)

**cheschi** viz: **chejche**; (MS)

**cheschesito** viz: **chesjche** (zdrobnělina); (MS)

**cheschillo, -la**, adj. (← keč.): barvy **chejche**; (MS)

**chiba**, f. (← aim.) (1) (Kol, Ven): rance, tlumok, oblečení; (2) (Ven): síťka, síťovina; ► ze surové kůže sloužící k zabalení měkkých věcí, které se nakládají na hřbet jízdního zvířete; (MS)

**chibol** viz: **chibolo**; (MS)

**chibola** viz: **chibolo**; (MS)

**chibolo**, m. (← may.) (1) (Ekv, StřAm, Kol, Mex, Per): boule, hrbol, vyboulčina; (2) (Kost): **la bola que sirve de remate a alguna cosa**; (MS)

**chibolón, -ona**, adj. (← may., Guat): břichatý, boubelatý, buclatý; (MS)

**chiboludo, -da**, adj. (← may.) (1) (Mex, Nik): boulovitý; (2) (Mex): zapeklitý, nesnadný, obtížný; (3) **lo que es parejo no es** ~ (Mex): spravedlnost nikomu neškodí; (MS)

**chicasquil**, m. (← nah., StřAm): keř *Jatropha aconitifolia*<sup>33</sup>; ► 2 metry vysoká rostlina s ostnatými listy, které se používají jako špenát nebo čerstvé zelí, může se přidat k masu nebo do sekané; (MS)

**chicle**, m. (← nah.) (1) (Mex, StřAm, Kub): klejoprskyřice; (2) (Mex, Am): žvýkačka; (3) (Kol): hlava, mozek; (4): všetečka, š'oural; (5) ~ **prieto** (Mex): asfalt; (6) ~ **virgen**: latexová hmota před průmyslovým zpracováním; (7) **estar mal del** ~ (Kol): být pomatený, bláznivý; (8) **no dar** ~: nezajímat, nevyvolávat pozornost; (9) **ser /estar una cosa como** ~ (Mex): být klišovitý, lepkavý; (MS)

**chiclear**, v. (← nah.) (1) (Mex, Am): žvýkat (žvýkačku); (2) (Mex): těžít klejoprskyřici; (3): praskat, pukat; ► vydávat zvuk prasknutí žvýkačkové bubliny; (4) (StřAm, Mex): vykonávat práci sběrače klejoprskyřice; (MS)

**chiclería**, f. (← nah.) (1) (Guat, Mex): zařízení na těžšti klejoprskyřice; (2) (Guat, Mex): obchodování s prskyřicí *chicle*; (3) (StřAm, Mex): továrna na zpracování prskyřice *chicle*; (MS)

**chiclero**, m. (← nah., Guat, Mex) (1): sběrač prskyřice *chicle*; (2): přkupník, obchodník s prskyřicí *chicle*; (MS)

**chicloso, -sa**, adj. (← nah., Mex): klišovitý, lepkavý; (MS)

**chicol[e]**, m. (← nah., Mex) (1): hůl na trhání ovoce; (2): podpěra hliněné kádě; (MS)

**chicopipe**, f. (← nah., Kost) (1): divoká včela; ► produkuje jedlý med; (MS)

**chícora**, f. (???) (Ven): indiánská motyka; (MS)

**chicorazo**, m. (Ven) (1): rána motykou; (2): bodnutí kopím, bodná rána; (MS)

**chicorear**, v. (Ven) (1): kopat indiánskou motykou *chicora*; (2): bodnout kopím, bodnout oštěpem; (MS)

**chicuate**, m. (← nah., Mex): sova králičí; (MS)

**chicuatilla**, f. (← nah., Mex): mexický plaz; (MS)

**chicuije**, m. (← nah., Kost): pach, odér zkažených vajec; (MS)

**chiche<sup>1</sup>**, m. (← keč.) (1) (Arg, Bol, Per, Chil, Par, Urug): fajnovka, výtečník;

<sup>31</sup> Obrázková příloha, obr. 24

<sup>32</sup> <<http://botanika.wendys.cz/cherbar/heslo.php?480>> [CIT. 2009-27-03]

<sup>33</sup> Obrázková příloha, obr. 25

(2): šperk, klenot, hračka; (3): šikula, machr; (4): elegantně oblečená osoba; (5): vyzdobené místo; (6) (Kol): láskyplné oslovení, zdobnělina jména; (7) (Chil): dárek; ► darovaný při příležitosti křtu, narozenin a podobných událostech; (MS)

**chiche**<sup>2</sup>, m. (← nah., ← keč.) (1): viz: **chichi**; (2) ~ **ciega** (Mex): skrbklík, hrabivec; (3) ~ **s de gallina** (Mex): nesouhlas, „ani za nic“; (4) **dar chiche** ~ zvýhodnit (někoho, něco), vylepšit postavení; (5) **el que tiene ~, mama, y el que no, se cría sanchito**: kdo má prostředky, užívá jich, kdo ne, snaží se přežít bez nich, ale většinou se se zlou potáže; (6) **mamar** ~: využít situace; (7) **pedir** ~: omluvit se, požádat o prominutí; (8) **ponerse en ~** (Bol): opít se; (9) **ser uno de la ~ pelada** (Mex): být energický, prudký, statný, udatný, hašteřivý, hádávý; (MS)

**chichi**, m. (← nah., ← keč.) (1) (StřAm, Arg, Bol, Ekv, Mex, Per): prs, ňadro; (2) (Mex): kojná; (3): cecíky malých zvířat; (4) adj. (StřAm): jednoduchý, snadný, pohodlný; (MS)

**chichisito**, m. (← keč., Arg): zdobnělina *chichi*; (MS)

**chichí** viz: **chichi**; (MS)

**chichón**, m. (← nah., ← keč., Hond, Mex, Nik): augmentativum *chichi*; (MS)

**chichona**, f. (← nah., ← keč., Guat, Mex, Nik): prsatá žena; (MS)

**chichoneador**, m. (← nah., ← keč., Mex): milovník ženských ňader; (MS)

**chichonear**, m. (← nah., ← keč., Mex): osahávat, laskat ženská ňadra; (MS)

**chichoneo**, m. (← nah., ← keč., Mex): hrátky s ženskými ňadry; (MS)

**chichonero**, m. (← nah., ← keč., Mex): milovník ženských ňader; (MS)

**chichudo**, -**da**, adj. (← nah., ← keč.) (1): mající velká ňadra; (2) (Arg): mající velké bradavky; (MS)

**chichicascle** viz: **chichicaste**; (MS)

**chichicaste**, m. (← nah.) (1) (StřAm, Kub, Mex): kopřiva dvoudomá; (2) (Kost): prchlivec, vznětlivec; (3) (Kost): housenka martináče hrušňového; ► v kontaktu s kůží způsobuje pálení (jako kopřiva); (4) (Nik): jedovatý mravenec; (MS)

**chichicastón**, m. (← nah., Salv): kopřiva s velkými žahavými chlupy; (MS)

**chichicastre** viz: **chichicaste**; (MS)

**chichicate** viz: **chichicaste**; (MS)

**chichicuilote**, m. (← nah.) (1) (Mex, Guat): slukovec dlouhozobý<sup>34</sup>; (2) (Mex): člověk s dlouhýma a hubenýma nohama; (3) **estar hecho un ~**: být vyhublý; (4) **ser como el ~: pico largo, pero tonto**: „spousta řečí, ale skutek utek“; (MS)

**chichicuiloterá**, f. (← nah., Mex): prodavačka slukovců dlouhozobých; (MS)

**chichigua**<sup>1</sup>, m. (← nah.) (1) (StřAm, Kub, Mex): kojná, chůva; (2) (Mex): dohazovač, přímluvce; (3) (Mex): krotký dobytek, klidní lidé; (4) (Antil): malý provazolezec; (5) (Mex): jakýkoli strom poskytující stín; adj. (6) (Mex): pečující, starající se (samice); (MS)

**chichigua**<sup>2</sup>, f. (← čib., Kol) (1): nicotný, malý; (2): **moneda fraccionaria**; (3): nevýznamná hra (mezi karbaníky); (4): dítě, drobný člověk; (5): málo peněz; (MS)

**chichiguar**, v. (← čib., Kol) (1): obchodovat v malém; (2): hrát o malé peníze; (MS)

**chichigüe**<sup>1</sup> viz: **chichigua**<sup>1</sup>; (MS)

**chichigüe**<sup>2</sup> viz: **chichigua**<sup>2</sup>; (MS)

**chichigüeo**, m. (← čib., Kol): maloobchod; (MS)

**chichigüería**, f. (← čib., Kol) (1): houf dětí; (2): peníze malé ceny; (MS)

**chichigüero**, m. (← čib., Kol) (1): obchodníček, maloobchodník; (2): **jugador rabon**; (MS)

**chichigüite**, m. (← nah.) (1) (Guat, Hond, Mex): košík, koš; (2) (Mex): hlupák, budižkničemu, moula; (3) **hacer a uno chichigüite** (Mex): pondceňovat

<sup>34</sup> Obrázková příloha, obr. 26

(koho); (MS)  
**chichiguo** viz: **chichigua**<sup>1</sup>; (MS)  
**chichihua** viz: **chichigua**<sup>1</sup>; (MS)  
**chichihuilote** viz: **chichicuilote**; (MS)  
**chichilasa**, f. (← nah., Mex) **(1)**: mravenec; ► červený, malý a nebezpečný;  
**(2)**: krásná a nezkrotná žena; (MS)  
**chichilaza**, viz: **chichilasa**; (MS)  
**chichinguaste**, m. (← nah., StřAm, Mex): šalvěj lékařská; (MS)  
**chichinguastón**, m. (← nah., Salv, Mex): druh šalvěje; (MS)  
**chichilpate** viz: **chichipacle**; (MS)  
**chichipacle**, m. (← nah.) **(1)** (Hond, Mex ): aloe vera; **(2)** (Guat, Salv): strom;  
(MS)  
**chichipactli** viz: **chichipactle**; (MS)  
**chichipate** viz: **chichipactle**; (MS)  
**chichulín** viz: **chinchulín**; (MS)  
**chicuite** viz: **chiquigüite**; (MS)  
**chícura** viz: **chícora**; (MS)  
**chigua**<sup>1</sup>, f. (← keč.) **(1)** (Chil, Arg, Bol): koš, pletený koš; ► vyroben z kůry  
stromu, oválný se dřevěným otvorem, slouží také jako kolébka; **(2)** (Bol): síť  
na ptáky; **(3)** (Arg): velké břicho, pupek; **(4)** (Arg): tloušťák, břicháč; **(5)**  
**mecido en ~ y alumbrado con chamiza** (Chil): chudák zůstane chudákem; **(6)**  
**ser como ~**: být neklidný, chvíli neposedět; (MS)  
**chigua**<sup>2</sup>, f. (← keč., Kol, Pan) **(1)**: čigua<sup>35</sup>; ► z rodu cykasů; **(2)**: ryba *Arius*  
*spixii*<sup>36</sup>; ► z čeledi křížovcovitých, např. sumec, atd.; (MS)  
**chigüire** viz: **chigüiro**; (MS)  
**chigüirear**, v. (← arw., Ven): lovit kapybary; (MS)  
**chigüireo**, m. (← arw., Ven): lov kapybar; (MS)  
**chigüirero, -ra**, adj. (← arw., Ven): kapybaří; (MS)  
**chigüiro** viz: **chigüiro**; (MS)  
**chigüiro**, m. (← arw., Ven, Arg, Kol): kapybara; (MS)  
**chijol**, m. (← nah., Mex): zarděnice<sup>37</sup>; ► okrasná dřevina; (MS)  
**chijolillo**, m. (← nah., Mex): rostlina; (MS)  
**chilamatal**, m. (← nah., Kost): fíkovníková plantáž; (MS)  
**chilamate**, m. (← nah., StřAm): fíkovník; (MS)  
**chilamatillo**, m. (← nah., Salv): druh pryšce *Euphorbia heterophylla*<sup>38</sup>; (MS)  
**chilamatón**, m. (← nah., Salv): fikus, smokvoň; (MS)  
**chilaquil[a]**, m./f. (← nah.) **(1)** (Guat, Mex, Kost): pokrm z kukuřičných  
placěk<sup>39</sup>; **(2)** (Salv): ragú, guláš; **(3)** (Mex): klobouk, slamák; (MS)  
**chilaquile** viz: **chilaquil[a]**; (MS)  
**chilate**, m. (← nah.) **(1)** (StřAm, Mex): nápoj<sup>40</sup>; ► vyrobený z chili, pražené  
kukuřice, kakaa, zázvoru, anýzu, pepře a skořice, servíruje se teplý; **(2) hacer ~**  
**una cosa** (StřAm): rozdrtit na prach, rozdrobit; (MS)  
**chilca**, f. (← keč.) **(1)** (StřAm, JižAm, Mex): křížovník *Baccharis halimifolia*<sup>41</sup>;  
► okrasná dřevina; **(2)** (StřAm, JižAm, Mex): žlutá a zelená barva; ► získaná  
z křížovníku, již prehispanické civilizace z této dřeviny získávaly barviva; **(3)**  
(Kol): nelegální pálenka; **(4) ~ real, ~ venenosa**: thevetia<sup>42</sup>; ► bohatě větvený  
keř<sup>43</sup>; (MS)  
**chilcal** viz: **chircal**; (MS)

<sup>35</sup> Obrázková příloha, obr. 27

<sup>36</sup> Obrázková příloha, obr. 28

<sup>37</sup> Obrázková příloha, obr. 29

<sup>38</sup> Obrázková příloha, obr. 30

<sup>39</sup> Obrázková příloha, obr. 33

<sup>40</sup> Obrázková příloha, obr. 34

<sup>41</sup> Obrázková příloha, obr. 32

<sup>42</sup> Obrázková příloha, obr. 31

<sup>43</sup> <<http://exoticke-rostliny.atlasrostlin.cz/thevetie-peruanska>> [CIT. 2009-07-04]

**chilcán**, m. (← nah., Arg) (1): nápoj; ► z kukuřičné mouky, praženého cukru a teplé vody nebo mléka<sup>44</sup>; (2): pokrm; ► připravený z kukuřičné mouky (z pražené kukuřice) a vody, někdy se přidává i cukr pro chuť; (MS)

**chilcanal**, m. (← keč., Arg): místo výskytu křížovníku (MS)

**chilcar**, m. (← keč.): místo výskytu křížovníku; (MS)

**chilco**<sup>1</sup> viz: **chilca**; (MS)

**chilco**<sup>2</sup>, m. (← map., Chil) (1): shnilá brambora; (2): oko; ► mající nadbytek bělma tak, že není vidět panenku; (MS)

**chilchear**, v. (← keč., Bol): mžít, mrholit; (MS)

**chichoca** viz: **chuchoca**; (MS)

**chilchi** viz: **chilchís**; (MS)

**chilchis** viz: **chilchís**; (MS)

**chilchís**, m. (← keč., Bol): mžení, mrhnutí; (MS)

**chilicote**, m. (← keč.) (1) (Arg, Bol): cvrček polní; (2): křikloun, uřvanec; (3) (Bol): maličkost, bezvýznamnost; adj. (4) (Bol): malý, drobný; (MS)

**chilicotear**, v. (← keč., Bol): zabavit se; ► když k zábavě stačí málo; (MS)

**chilicute** viz: **chilicote**; (MS)

**chilicuto** viz: **chilicote**; (MS)

**chilillo**, m. (← may.) (1) (StřAm, Mex): liána, provaz (k přivázání); (2) (StřAm, Mex): druh liány; (3) (Salv): železná rukavice, palčák, chňapka; (4) (Kost, Mex, Nik, Salv): druh plaménku *Clematis dioica*<sup>45</sup>; ► popínavá okrasná rostlina; (5) (Kost, Mex, Nik, Salv): rdesno nepálské<sup>46</sup>; ► okrasná rostlina; (MS)

**chilillada**, f. (← may., Guat, Mex, Nik): výprask, nakládačka; (MS)

**chilillazo**, m. (← may., Guat, Mex, Nik): švihnutí, prásknutí bičem; (MS)

**chilmecate**, m. (← nah.) (1) (Kost, Mex, StřAm): druh guarany *Paullinia pinnat*<sup>47</sup>; (2) (Salv, Mex): liána; (3) (Kost): ilegální pálenka; (MS)

**chilmol** viz: **chilmole**; (MS)

**chilmole**, m. (← nah.) (1) (Ekv, Mex, StřAm): pokrm<sup>48</sup>; ► tradiční mayský pokrm připravený z kuřete, masových kuliček, tvrdých vajec a omáčky z tradičního koření (chili, česnek); (2) (Mex): šlichta, spleť ingrediencí (v jídle); (MS)

**chilote**, m. (← nah.) (1) (Mex): alkoholický nápoj; ► připravený z pulque (předchůdce tequily, vyroben z agáve) a chili; (2) (StřAm, Kub): křehký kukuřičný klas; (MS)

**chilotear**, v. (← nah., StřAm) (1): rodit se (malý kukuřičný klas); (2): „dát košem“; (MS)

**chilpe**, m. (← keč.) (1): vlečné lano z agáve; (2) (Ekv): suchý kukuřičný list; (3) (Chil, Ekv, Arg): cár, hadr; (4) (Chil, Ekv): nářadí, náčiní; (5) (Ekv): dobytčí ucho; (6) (Chil): peníze; (7) (Chil, Ekv): objekt, věc; (MS)

**chilpado, -da**, adj. (← keč., Arg): rozříznutého ucha (zvíře); (MS)

**chilpar**, v. (← keč., Arg): useknout ucho zvířeti; (MS)

**chilpiar**, v. (← keč., Chil) (1): useknout ucho zvířeti (jako trofej); (2): roztrhnout, dělat hadry; (MS)

**chilposo, -sa**, adj. (← keč.) (1) (Chil, Kol): roztrhaný, v cárech; (2) (Per): rozcuchaný; (MS)

**chilpudo, -da**, adj. (← keč.): otrhaný, roztřepený; (MS)

**chilque** viz: **chilca**; (MS)

**chilquilla**, f. (← keč., Chil, Arg): druh tevetie; (MS)

**chilquita**, f. (← keč.) (1) (Kol, Ven): rostlina; (2) (Ven): malý křížovník; (MS)

**chimole** viz: **chilmole**; (MS)

<sup>44</sup> <<http://www.argentinaballets.com.ar/comidas%20criollas.htm#CHILCÁN>> [CIT. 2009-07-04]

<sup>45</sup> Obrázková příloha, obr. 35

<sup>46</sup> Obrázková příloha, obr. 36

<sup>47</sup> Obrázková příloha, obr. 37

<sup>48</sup> Obrázková příloha, obr. 38

**chimolero**, m./f. (← nah.) (1) (Mex): hostinský, hospodská; (2) (Guat, Mex): výtržník, pomlouvač, buřič; (3) (Mex): prodavač; ► pouliční prodejce jídla, zejména *chimole*; (4) (Mex): stařena prodávající jídlo na ulici; (MS)

**chimoloso, -sa**, adj. (← nah.) (1) (Mex): hustý jako omáčka *chimole*; (2) (Guat): lživý, buřičský, pomlouvačný; (3) (Mex): tvárný, obrazný, přenesený (význam); (4) (Mex): mazlavý, lepkavý, kluzký; (MS)

**chirca** viz: **chilca**; (MS)

**chircal**, m. (← keč.) (1) (Arg, LaPlat): místo výskytu thevetie; (2) (Kol): cihelna; (MS)

**chirmol** viz: **chimole**; (MS)

**chirmole**, m. (← nah.) (1): viz: **chilmole**; (2) **conocer a uno hasta en ~** (Mex): znát někoho do morku kostí; (MS)

**chirquilla** viz: **chiquilla**; (MS)

**chiltote**, m. (← nah., Guat, StřAm, Mex): trupiál žlutooký<sup>49</sup>; ► z čeledi vlhovicovitých, vniká do opuštěných hnízd nebo se jich násilím zmocní, nabyté teritorium si hlídá, v případě útoku je schopen sežrat vajíčka nebo dokonce i ptáčata jiných ptáků; (MS)

**chima**, f. (← arw., Bol) (1): obilné otruby; (2): palma; (3): chléb; ► upečen z hrubé kukuřičné mouky; (MS)

**chimal**, m. (← nah., Mex) (1): rozčuchané vlasy; (2): vlasáč, chlupáč; (MS)

**chimaludo, -da**, adj. (← nah., Mex): vlasatý, chlupatý; (MS)

**chimango**, m. (← aim.) (1) (LaPlat): čimango šedonohý<sup>50</sup>; ► pták z čeledi sokolovitých; (2) (Arg, LaPlat): člověk z lidu; (3) **gastar pólvora en ~s** (Arg, Urug, Per): vyhazovat peníze, zbytečně utrácet; (MS)

**chimar**, v. (← nah.) (1) (StřAm): stáhnout (kůži), skalpovat, oškubat; (2) (StřAm, Mex): otravovat, obtěžovat; (MS)

**chimba**, f. (← keč.) (1) (Chil, Per): druhý břeh řeky; (2) (Chil): malá čtvrt'; (3) (Per): brod; (MS)

**chimbada**, f. (← keč.) (1) **hacer la ~** (Per): přejít přes řeku; (MS)

**chimbador**, m. (← keč.) (1) (Per, Ekv): osoba pomáhající přebrodit řeku; (2) (Per): nosič, posluha; (3) (Ekv): fiktivní dražitel, zprostředkovatel; (4) (Per): vysoký kůň; (5) (Per): jezdec na vysokém koni; (MS)

**chimbar**, v. (← keč.) (1) (Ekv, Per): přebrodit (řeku); (2) (Per): zdařit se, dobře dopadnout (v obchodě, v podniku); (3) (Ekv): uzavírat falešný obchod; (MS)

**chimbero**, m. (← keč., Chil) (1): obyvatel předměstí, nuzák; (2): obyvatel malé čtvrti; (MS)

**chimicolear**, v. (← nah., Mex): okopávat motykou; (MS)

**chimicoleo**, m. (← nah., Mex): okopávání motykou; (MS)

**china poblana**, f. (← keč., Mex): prostá Mexičanka; (MS)

**chinaca**, f. (← nah., Mex) (1): chudina, chátra; (2): partyzánská válka; (3): vojsko; ► vytvořené vojáky za Války reformy v Mexiku (1857 – 1861); (MS)

**chinaco**, m. (← nah., Mex) (1): liberál; (2): voják; ► účastník Války reformy v Mexiku (1857 – 1861); (3): prostý člověk, chudák; (MS)

**chinahuate**, m. (← nah., Mex) (1): chlupatá housenka; (2): vousáč; (MS)

**chinaje**, m. (← keč., Arg, Urug, Chil, LaPlat): společenství, shromáždění žen s indiánskými rysy; (MS)

**chinama**, f. (← nah.) (1) (Guat, StřAm): chatrč (z rákosí a větví); (2) (Mex): ohrada, plot; ► u chudých domů zhotoven z rákosí; (3) (StřAm): stánek; ► provizorně postaven na trhu; (MS)

**chinamite** viz: **chinama**; (MS)

**chinamitla** viz: **chinama**; (MS)

**chinamito** viz: **chinama**; (MS)

**chinamo** viz: **chinama**; (MS)

**chinana**, f. (← nah., Mex) (1): čipek; (2): obtíž, nepříjemnost, otrava; (3)

<sup>49</sup> Obrázková příloha, obr. 39

<sup>50</sup> Obrázková příloha, obr. 40

**mientras menos ganas, más ~s:** méně výdělků, více práce; (MS)

**chinapo**, m. (← tarasco, Mex) **(1)**: obsidián<sup>51</sup>; **(2)**: lanceta, kopíčko; ► využívané indiány ke zpracování kůže; (MS)

**chinaste**, m. (← nah.) **(1)** (StřAm): plodný zárodek; **(2)** (StřAm): rasa; **(3)** (Mex): semenišť, hnízdo, nora; **(4)**: rodičí samec; (MS)

**chinacaste** viz: **chinaste**; (MS)

**chinacasteo**, m. (← nah., Mex) **(1)**: akt oplodnění samičky samcem; **(2)**: oplodnění; (MS)

**chinacastero**, m. (← nah., Mex): prase; ► samec, který dosáhl pohlavní dospělosti; (MS)

**chinacastear** viz: **chinastear**; (MS)

**chinascle** viz: **chinaste**; (MS)

**chinastear**, v. (← nah., StřAm, Mex): oplodnit (samec samici); (MS)

**chinastle** viz: **chinaste**; (MS)

**chinazo, -za**, adj. (← keč., Kol): elegantní, pěkně vypadající; (MS)

**chincana** viz: **chingana**; (MS)

**chincol** viz: **chingolo**; (MS)

**chincola**, f. (← arw.) **(1)** (Chil): šťastné děvčátko; **(2)** (LaPlat): neduživé děvčátko; **(3)** (LaPlat): **častá přezdívka**; (MS)

**chincual**, m. (← nah., Mex) **(1)**: spalničky, osypky; **(2)**: neustálá touha (po zábavě); **(3)**: povyk, slavnost, zábava; **(4)**: exkrement; ► právě narozeného dítěte; (MS)

**chincualear**, v. (← nah., Mex) **(1)**: flámovat; **(2)**: dělat randál, povykovat; (MS)

**chincualero**, m. (← nah., Mex): flamendr, hýřil; (MS)

**chincualón**, m. (← nah., Mex): půjčka zaměstnanci, záloha; ► peníze mu zapůjčené na přežití týden, do výplaty; (MS)

**chincualudo**, m. (← nah., Mex) **(1)**: výtržník, člověk samá zábava; **(2)**: uličník, rošťák; (MS)

**chincuete**, m. (← nah., Mex): sukně; ► dlouhá sukně s vyšitými motivy květů, tradiční oděv indiánek z náhorní roviny; (MS)

**chincuetuda**, f. (← nah., Mex): žena; ► oděna do tradičního oděvu *chincuete*; (MS)

**chinchulín**, m. (← keč.) **(1)** (Arg, Bol, Kol, Chil, Paraguay, Urug): lačník (u dobytka); **(2)** (Chil): varlata; **(3)** (LaPlat): vnitřnosti; (MS)

**chinchulinada**, f. (← keč., LaPlat): pokrm z vnitřností; (MS)

**chinchurria**, f. (← keč., Ven, Kol) **(1)**: vnitřnosti; **(2)**: ženština, poběhlice; (MS)

**chiñe** viz: **chingue**; (MS)

**chineada**, f. (← keč., LaPlat): hýření s pochybnými ženštinami; (MS)

**chinear**, v. (← keč.) **(1)** (StřAm, Arg, Bol): nosit na rukou nebo na zádech; **(2)** (Arg, Chil, Urug): dvořit se indiánským (mestickým) ženám; **(3)** (StřAm): hýčkat, rozmazlovat; **(4)** (Kost, Chil): rozptýlit, rozveselit děti; **(5)** (Chil): nadávat někomu do „indiána“ (s despektem); (MS)

**chinería**, f. (← keč., Chil): lůza, shromáždění prostých lidí; (MS)

**chinerío**, m. (← keč.) **(1)** (Arg, Chil, Urug): shromáždění mestických/indiánských žen; **(2)** (Arg, Urug): lůza, shromáždění prostých lidí; (MS)

**chinerero**, m. (← keč.) **(1)** (Chil, Ekv, LaPlat): milovník mestických žen; **(2)** (LaPlat): gigolo, snadno sveditelný mladík; (MS)

**chinetero** viz: **chinerero**; (MS)

**chiñi** viz: **chingue**; (MS)

**chinitaje** viz: **chinaje**; (MS)

**chinitear**, v. (← keč., Arg): mít slabost pro indiánky, mesticky; (MS)

**chinitero** viz: **chinerero**; (MS)

**chinitiar** viz: **chinitear**; (MS)

**chinitilla** viz: *zdrobněle* **chinito**; (MS)

<sup>51</sup> Obrázková příloha, obr. 41

**chinito**, m. (← keč.) (1) (Am): miláček, zlatíčko; (2) (LaPlat): sluha (indián, mestic); (3): *zdrobněle china*; (4) (Arg): zženštelý muž; ► vyhledávající společnost žen; (MS)

**chinitón**, m. (← keč., Arg): plnoštíhlé děvče; (MS)

**chinitona** viz: **chinitón**; (MS)

**chingana**, f. (← keč.) (1) (Arg, Bol, Ekv, Chil, Per, Urug, JiřAm): hospoda, bar; ► vybudovaný za účelem tance a zpěvu; (2) (Arg, Chil, Urug): oslava (v plném proudu); (3) (Bol, Per, Arg, Chil, Ekv): studna, jeskyně, kanál; (4) (Arg, Chil, Per): tance; ► tancují se o svátcích; (5) (Arg, Chil, Per): hlučné shromáždění; (6) *eso es ~ / ésas son ~s* (Arg): **observación que se hace a un antecedente de poca importancia**; (7) **ser (una reunión, baile o fiesta) una ~**: být hlučný, řvavý; (MS)

**chinganear**, v. (← keč., Arg, Chil, Per) (1): flámovat, potulovat se, lenošit; (2): zúčastnit se tanců *chingana*; (MS)

**chinganero**, m. (← keč., Bol, Chil, Ekv, Per, LaPlat) (1): milovník barů; (2): flamendr; (3): majitel baru, hospodský; (MS)

**chingar(se)**, v. (quiché, Kol) (1): nasoukat se, vtěsnat se (do oblečení); (2): zkroutit se; (3): škrábat se; (3): něco ztratit; (MS)

**chinganga** viz: **chingana**; (MS)

**chingaste**, m. (← nah., StřAm, Mex) (1): zbytky, sedlina, exkrementy; (MS)

**chingol** viz: **chingolo**; (MS)

**chingolita**, f. (← map., Arg): zdrobnělina *chingolo*; (MS)

**chingolo**, m. (← map.) (1) (StřAm): strnadec ranní<sup>52</sup>; ► pták z čeledi strnadovitých; (2) (Par): vrabec; (3) (Chil): dětská hra; (4) (LaPlat): naivka, dobrák; (5) **~ de tierra** (LaPlat): rostlina; (6) **estar como un ~**: být hubený; (7) **por desconfiado, mata al ~ el caburé** (Arg, Urug): kdo se bojí, nesmí do lesa; (MS)

**chingue<sup>1</sup>**, m. (quiché, Kol) (1): dámská košile (na koupání); (2): člověk příliš vtěsnaný do šatů; (MS)

**chingue<sup>2</sup>**, m. (← map.) (1) (Chil, Arg, Bol): skunk pruhovaný; (2) (Chil): keř; (3): vytrvalá bylina *Ageratina adenophora*<sup>53</sup>; ► z čeledi hvězdicovitých; (4): člověk, který často močí; (5) **estar uno meado de ~**: mít smůlu; (MS)

**chingüete** viz: **chingolita**; (MS)

**chinguillo**, m. (← map.) (1) (Chil): síť; ► příslušenství dvoukolky sloužící ke zvětšení nákladového prostoru; (2): kolébka; (3): koš na ryby; (4): síťka; (5) (Chil, Per): síť; ► sloužící k nakládání zavazadel; (MS)

**chingüillo** viz: **chinguillo**; (MS)

**chinín**, m. (← nah., Mex) (1): hruškovec přelahodný; (2): avokádo; (3): obličej, tvář; (4): tlama, rypák; (5): škleb, úšklebek; (6) **hacer/poner el ~**: tvářit se jako kakabus; (7) **poner a uno como ~ jugueteado de zorro**; „jak páni poroučí“; (MS)

**chino**, [china] m./f. (← keč.) (1) (Arg, Chil, Paraguay, Urug, Ven): snědý člověk; (2) (Kol): indián (divoch); (3) (Per): mestic; (4) (Kub): potomek mulata a černošky; (5) (Kol, Chil, Ekv, Ven, Arg): nuzák, chudřas; (6) (Kol, Chil, Ekv, Ven, StřAm): sluha, sloužící; (7) (Arg): sluha mestic; (8) (JiřAm, Mex): laskavé nebo despektivní označení; (9) (JiřAm, StřAm): indiánská nebo černošská služka; (10) **cobrase a lo ~** (Mex): vymáhat dluh, dostat zpátky dluh; (11) **engañar a uno como a un ~** (Mex): někoho podvést stejným způsobem jako chudého indiána; (12) **estar ~ por algo** (StřAm): vroucně si přát; (13) **llegar(le) la ~ a uno** (Antil): přijít hodinka smrti; (14) **pelo ~** (Kol): hrubé a štětinaté vlasy; (15) **quedar uno como un ~** (Chil, Portor, LaPlat, Mex): onemocnět; (16) **trabajar como un ~** (Chil, Portor, LaPlat): dřít jako Bulhar; (MS)

**chino cholo**, m. (← keč.) (1) (Per): zambo; (2) (Arg, Chil, Ven): rudoch,

<sup>52</sup> Obrázková příloha, obr. 42

<sup>53</sup> Obrázková příloha, obr. 43

rudokožec; **(3)** (Kol, Chil, Ekv, Ven): chlapec, kluk; **(4)** (StřAm, Arg, Kub, LaPlat): hněv, zloba; **(5)** (JižAm): milenka, kurtizána; **(6)** (StřAm, Bol, LaPlat, Kol): chůva, vychovatelka; **(7)** (Urug): snědá žena; **(8)** (StřAm, Kub): zuřivec, vztekloun; **(9)** (StřAm, Kub): spáleniště; **(10)** (Kol): káča (hračka); **(11)** (Kol): dmychadlo; **(12)** (Kol): ofína; **(13)** (Per): nočník, bažant; **(14)** (Mex): kučeravé vlasy, kudrlinky; **(15)** (StřAm, Antil, Mex): holohlavec, nechlupatý člověk; **(16)** (Kol): nažloutlá barva; **(17)** (Pan): kalhoty; **(18)** (Arg, Ven): pravý indián; **(19)** (Arg, Chil): šereda, ošklivec; **(20)** (Arg, Chil): čínský chléb; ► chléb s přidaným voskovaným papírem; **(21)** (Arg, Chil): dřevěný naviják, motovidlo; **(22)** (Kost): „nudař“, „znuděnc“; **(23)** (Kol): dámička, mladá slečna; **(24)** (LaPlat): markytánka; (MS)

**chino libre**, m. (← keč., Mex): svobodný, nezávislý člověk; (MS)

**chinón**, m. (← keč., Arg): snědá, ramenatá a ošklivá žena; (MS)

**chinonga**, f. (← keč.) **(1)** (Arg): ošklivá kreolská služka; **(2)** (Urug, LaPlat): děvčátko, holčička; **(3)** (LaPlat): poběhlice; (MS)

**chintete**, m. (← nah., Mex) **(1)**: leguánek<sup>54</sup>; **(2)**: dětská hračka<sup>55</sup>; (MS)

**chintlatlaha**, f. (← nah., Mex) **(1)**: pavouk *Latrodectes curassaviensis*<sup>56</sup>; ► z čeledi snovačovitých, stejně tak, jako černá vdova; **(2)**: děvka, coura; (MS)

**chintul**, m. (← nah., Mex) **(1)**: šáchor<sup>57</sup>; ► bylina, v tradiční medicíně se používá při zažívacích potížích a menstruačních bolestech, také slouží jako utěšující prostředek; **(2)**: druh likéru; ► z byliny šáchor; (MS)

**chintule** viz: **chintul**; (MS)

**chintuli** viz: **chintul**; (MS)

**chipa**, f. (← keč.) **(1)** (Kol, Bol, Chil, Per, LaPlat): slaměný koš; ► využíván při sběru ovoce a zeleniny; **(2)** (Kol): drdol, uzel (vlasů); **(3)** (Kol): role, kotouč, váleček; **(4)** (Bol, Kol, Chil, Per): raneček, balíček (surového cukru); **(5)** (Bol, Kol, LaPlat): věznice, kriminál; **(6)** (Bol, Kol): podvod, švindl, podfuk (ve hře); **(7)** (LaPlat): tlach, drb (nevědomý); **(8)** (LaPlat): obal na slámu; **(9)** (Bol): **mu** **asido**; **(10)** (Kol): speciální laso; (MS)

**chipá**, m. (← guar.) **(1)** (LaPlat, Paraguay): žemle, pečivo<sup>58</sup>; ► těsto se připravuje z kukuřičné nebo maniokové mouky, mléka, sýru, vajec a másla nebo oleje; **(2)** (Arg, Paraguay): játra; (MS)

**chipar**, v. (← keč.) **(1)** (Bol, Arg): podvést, ošidit; **(2)** (Arg): potrestat, mučit, tlouct; **(3)** (Bol): pevně se chytit, pevně se držet (něčeho i někoho); (MS)

**chipear**, v. (← keč., Arg, Bol): lhát, tlachat, podvádět; (MS)

**chipiar** viz: **chipear**; (MS)

**chipilín**, m. (← nah.) **(1)** (StřAm, Mex): rostlina z čeledi bobovitých *Crotalaria longirostrata*<sup>59</sup>; ► aromatické lístky se přidávají do pokrmů mexické kuchyně; **(2)** (Salv): cvrček, hmyz; **(3)** (Mex): plněný kukuřičný list; ► kořením z *Crotalaria longirostrata*; (MS)

**chipilinar**, adj. (← nah., Mex): připravený k osetí rostlinou *Crotalaria longirostrata*; (MS)

**chipilinear**, v. (← nah.) **(1)** (Guat, Hond, Salv): obtěžovat, překážet, otravovat; **(2)** (Mex): sklízet rostliny *Crotalaria longirostrata*; (MS)

**chipear** viz: **chipilinear**; (MS)

**chipotazo**, m. (← nah.) **(1)** (StřAm, Kol, Ven): plácnutí, políček; **(2)** (Ven): rána, úder, náraz; (MS)

**chipote**, m. (← nah.) **(1)** (StřAm, Mex): plácnutí, políček; **(2)** (Guat, Mex): boule; **(3)** (StřAm, Mex): siloměr kladivo; ► zábavná atrakce; **(4)** (Hond): syrovátka, tvaroh (tvaru kuličky); **(5)** (Kost, Hond): lovecký šíp; (MS)

**chiptear**, v. (← nah.) **(1)** (StřAm, Mex): plácnout, políčkovat; **(2)** (Mex): hrát

<sup>54</sup> Obrázková příloha, obr. 44

<sup>55</sup> Obrázková příloha, obr. 45

<sup>56</sup> Obrázková příloha, obr. 46

<sup>57</sup> Obrázková příloha, obr. 47

<sup>58</sup> Obrázková příloha, obr. 48

<sup>59</sup> Obrázková příloha, obr. 49



si; (MS)

**chipotero**, m. (← nah., Mex): účastník atrakce siloměr kladivo; ► na němž je řada s udeřením kladivem; (MS)

**chiquigüite**, m. (← nah.) (1) (Guat, Mex, StřAm): koš; ► z vláken liánu nebo rákosu, bez rukojetí; (2) (StřAm, Antil, Mex): druh byliny přestupu *Smilax mexicana*<sup>60</sup>; ► bylina z čeledi lilotvarých, využívá se prášek i odvar zejména k léčbě sifilidy, revmatismu, dny a vředům<sup>61</sup>; (3) (JižAm): vědro; ► užívané v dolech; (4) (Mex): přihlouplý, budižkničemu; (MS)

**chiquigüitear** viz: **chiquihuitear**; (MS)

**chiquihuita**, m. (← nah., Arg,Bol, Urug): místo výskytu byliny přestupu *Smilax*; (MS)

**chiquihuite**, m. (← nah.) (1) viz: **chiquigüite**; (2) **hacer a uno** ~: podceňovat (někoho); (MS)

**chiquihuitear**, v. (← nah., Mex): čarovat; ► hlavní ingrediencí kouzla je přestup *Smilax*; (MS)

**chiquihuitera**, f. (← nah., Mex) (1): prodavačka nebo pěstitelka přestupu *Smilax*; (2): místo výskytu přestupu *smilax*; (MS)

**chiquihuiteria**, f. (← nah., Mex): místo prodeje nebo pěstění přestupu *Smilax*; (MS)

**chiquihuitero**, m. (← nah., Mex): výrobce nebo pěstitel přestupu *Smilax*; (MS)

**chiquimole**, m. (← nah., Mex) (1): stehlík; (2): popichovač, svárlivec, tlučhuba, šarlatán; (MS)

**chirapa**<sup>1</sup>, f. (← keč., Bol): hadr, cár, kus oblečení; (MS)

**chirapa**<sup>2</sup>, f. (← keč., Per): déšť se sluncem; (MS)

**chirapar**, v. (← keč., Per): přeháňka, krátký déšť; (MS)

**chiraposo**, -sa, adj. (← keč., Ekv): otrhaný, rozedraný; (MS)

**chirapudo**, -da, adj. (← keč., Bol): otrhaný, odraný, oškubaný; (MS)

**chirimota**, f. (← map., Chil) (1): chumáč hřívky; (2): chuchvalec vlny; (MS)

**chiquiyul**, m. (← nah., Mex) (1): druh palmy *Astrocaryum mexicanum*<sup>62</sup>; (2): ovoce palmy *Astrocaryum mexicanum*<sup>63</sup>; (MS)

**chiquiyular**, m. (← nah., Mex): palmové háje *Astrocaryum mexicanum*; (MS)

**chiquiyulear**, v. (← nah., Mex) (1): vydat se na sběr ovoce *chiquiyul*; (2): jíst ovoce *chiquiyul*; (MS)

**chiquiyuleo**, m. (← nah., Mex): sbírání ovoce *chiquiyul*; (MS)

**chiquiyulero**, m. (← nah., Mex): vlastní ovoci *chiquiyul*; (MS)

**chirpinol**, m. (← nah., Kost): koření; ► používané při velikonočních svátcích, druh kukuřičné mouky ochucen chili a tykví fikolistou, tato mouka poté slouží jako koření ochucující většinu jídel; (MS)

**chisco**, m. (← nah., Mex) (1): biskup (u drůbeže); (2): zadnice; (MS)

**chischiles**, m. pl. (← nah., Kost): rolničky; (MS)

**chita**, f. (← nah., Mex) (1): síťovina; ► zakrývající koně jako ochrana proti hmyzu; (2): síťovka (taška); (3): malé úspory, „utahování opasku“; (MS)

**chiteado**, -da, adj. (← čib., Kol) (1): puklý, prasklý; (2): křivonohý, zkroucený, zkřivený; (3): **přezdívka**; ► pro křivonohého člověka; (MS)

**chitarse**, v. (← čib., Kol) (1): **saltarse algo con el fuego, la loza**; (2): puknout, prasknout; (MS)

**chiuchi**, m. (← keč.) (1) (Per): chlapec, mládeneček; (2) (Per): mladý sluha; (3) (Arg): kuře, mládě; (MS)

**chjaco**, m. (← keč., Bol): jílovitá půda; ► zemina bílé barvy používaná k bílení stěn; (MS)

**chjanca** viz: **chanca**; (MS)

**chjancar** viz: **chancar**; (MS)

<sup>60</sup> Obrázková příloha, obr. 50

<sup>61</sup> <<http://botanika.wendys.cz/cherbar/heslo.php?554>> [CIT. 2009-02-06]

<sup>62</sup> Obrázková příloha, obr. 51

<sup>63</sup> Obrázková příloha, obr. 52

**chjaquero**, m. (← keč., Bol): chlapec bílíci stěny; (MS)  
**chjejeche** viz: **chejeche**; (MS)  
**chjilca** viz: **chilca**; (MS)  
**chjilicute** viz: **chilicote**; (MS)  
**chjipa** viz: **chipa**; (MS)  
**chjipar** viz: **chipar**; (MS)  
**chjipisto**, m. (← keč., Bol) **(1)**: pletichář, intrikán; **(2)**: špatný advokát, pokoutní advokát; (MS)  
**chjojñi** viz: **chosni**; (MS)  
**chujchento** viz: **chuchento**; (MS)  
**chujcho** viz: **chucho**; (MS)  
**chjulla** viz: **chullo**<sup>2</sup>; (MS)  
**chjunchula** viz: **chinchulín**; (MS)  
**chjunchulear**, v. (← keč., Bol): tahat, přitahovat (silně a surově); (MS)  
**chjupo** viz: **chupo**; (MS)  
**chjurerero** viz: **churerero**; (MS)  
**chjuro** viz: **churo**; (MS)  
**chjuso** viz: **chuso**; (MS)  
**chjuya**, f. (← keč., Bol) **(1)**: tekutina s nízkou hustotou, např.: *agua chjuya*; (MS)  
**chjuyito, -ta**, adj. (← keč., Bol): řídký, málo hustý; (MS)  
**chochoca** viz: **chuchoca**; (MS)  
**chocla** viz: **choclo**; (MS)  
**choclo**, m. (← keč.) **(1)** (JižAm, Paraguay): křehký kukuřičný klas; **(2)** (JižAm): kreolský pokrm<sup>64</sup>; ► připraven z kukuřičných klasů, cibule, kapie a žluté dýně, ze všech ingrediencí se vytvoří směs ochucená solí a pepřem a nechá se zapéct v hrnci; **(3)** (Per, Chil): kukuřičný klas; **(4)** (Per): celek, množina; **(5)** (Arg): nepřijemnost, obtíž, nesnáž; **(6)**: břemeno, obtíž, svízel, obtížná práce; **(7)** (Chil): obilný klas; **(8)** (Chil): *la punta de una penca o ramal*; **(9)** (LaPlat): značný nevymahatelný dluh; **(10)** (Chil): končetiny malého dítěte; **(11)** (Arg, Chil): bledý, plavý, rusý; **(12)** (Bol): něžný, citlivý; **(13)** (Bol): zelenáč, nováček, holobrádek; **(14)** (Chil): lýtka; **(15)** ~ **lechoso (o nuevo, o tierno)** (Chil): dozrálý klas kukuřice; **(16)** **barba de ~** (LaPlat): vlákna kukuřičného klasu; **(17)** **coger a uno asando** ~ (Kol): přistihnout někoho in flagranti; **(18)** **dejarle (o meterle, o encajar) a uno el ~<sup>1</sup>** (Arg, Urug): svalit vinu (na někoho); **(19)** **dejarle (o meterle, o encajar) a uno el ~<sup>2</sup>** (Arg, Urug): podstrčit těžkou práci (někomu); **(20)** **hasta para el tiempo de ~s (maduros)** (Chil): navždy, navěky; **(21)** **los primeros ~s son para los loros** (Arg): ranní ptáče dál doskáče; **(22)** **pelo de ~** (Chil): tmavohnědé vlasy; **(23)** **sopa de ~** (Chil): kukuřičná polévka<sup>65</sup>; (MS)  
**choclear**, v. (← keč.) **(1)** (JižAm): urodit se (kukuřice); **(2)**: vyloupat kukuřičná semínka; **(3)** (Per): vyrůst z jedné hlízy více rostlinek; **(4)** (Arg): sklízet, trhat; ► kukuřičné klasy; **(5)** (Arg): jíst kukuřičné klasy; **(6)** (Kol): zvlhnout (o očích), slzet; **(7)** (Pan): zasévat kukuřici; **(8)** (Kol): rozmazlovat; (MS)  
**choclero**, m. (← keč.) **(1)** (Arg): jedlík kukuřičných klasů; **(2)** (Chil): zub; (MS)  
**choclito**, m. (← keč.) **(1)** (Chil): dětská končetina; **(2)** (Bol): křehoučký, něžnoučký; **(3)** **de choclito** (Chil): (velmi) těsný, úzký; (MS)  
**choclón, -na**, adj. (← keč.) **(1)** (Kol): nedozrálý (kukuřice); **(2)** (Chil): neopeřený (ptáček); **(3)** (Arg): mléčný; ► o výrobku vyrobeném z jistého druhu kukuřice; **(4)** (Per): velký kukuřičný klas; **(5)** (Per): velké množství; **(6)** (Ekv): kukuřičný klas s tvrdými zrny; **(7)** (Chil): kolektiv, společenství; (MS)  
**chocloncito**, m. (← keč., Kol): holátko (ptáče); (MS)  
**choclear** viz: **choclear**; (MS)  
**chócolo** viz: **choclo**; (MS)

<sup>64</sup> Obrázková příloha, obr. 53

<sup>65</sup> Obrázková příloha, obr. 54

**chocuije** viz: **chicuije**; (MS)

**chochocol**, m. (← nah., Mex): hliněná kád', hliněný džbán; (MS)

**chochocolito**, m. (← nah., Mex): majka, puchýřník; ► výměšky těchto brouků se používají při léčbě bradavic a vyrábí se z nich také afrodiziakum zvané španělské mušky; (MS)

**chogne** viz: **chosni**; (MS)

**chognido, -da**, adj. (← keč., Ekv): mající ospalky; (MS)

**chogniento** viz: **chosniento**; (MS)

**chogñi** viz: **chosni**; (MS)

**chogote**, m. (← nah., Kost): červ; ► okusující kořeny kukuřic; (MS)

**chojne** viz: **chosni**; (MS)

**chojniento** viz: **chosniento**; (MS)

**cholada**, f. (← arw.) (1) (Ekv): jakýkoli mestický čin; (2) (Bol): mestická společenská vrstva; (3) (Bol): dav mesticů; (MS)

**cholaje** viz: **cholada**; (MS)

**cholazo**, m. (← arw., Per): míšenec bělocha a indiána; (MS)

**cholear**, v. (← arw.) (1) (Chil): míchat červené víno s bílým; (2) (Bol): vlastnit ženu; (MS)

**cholejón**, m. (← arw., Ekv): příslušník prosté rodiny; (MS)

**cholera**, f. (← arw.) (1) (Guat): služebná indiánů nebo mesticů; (2) (Portor): míšenka, **cabeza**; (MS)

**cholería** viz: **cholerío**; (MS)

**cholerío**, m. (← arw., Per): seskupení mesticů; (MS)

**cholero**, m. (← arw.) (1) (Ekv, Bol): kamarád mesticek a prostých občanek; (2) (Guat): člověk nízkých mravů; (MS)

**choliaje**, m. (← arw., Bol) (1): držení ženy; (2): honba na ženu; ► za účelem uspokojení pudových fyzických potřeb; (MS)

**cholillo**, m. (← arw., Bol): urážka; (MS)

**cholito**, m. (← arw., Ekv, Per, Ven): láskyplné oslovení; (MS)

**cholo**, m. (← arw.) (1) (Am): civilizovaný indián; (2) (Am): míšenec Evropana a indiánky; (3) (Chil): čistokrevný indián; ► z jihu země; (4) (Kost): čistokrevný indián; (5) (Kost): snědý člověk; (6) (Arg, Bol, Kost, Chil, Ekv, Per): prostý občan, mestic; (7) (Ven): rozmazlený člověk nebo zvíře; (8) (Chil): zbabělec; (9) (Kost, Ekv, Per, Ven): **roztomilá přezdívka**; (10) (Chil): černý pes; (11) (Kol): voják; (12) (Chil, Kol, Ekv): **přezdívka**; (13) (Bol): souložnice; (14) (Kol): zloděj; (15) (Chil): africký černoš; (MS)

**chomite**, m. (← nah., Mex) (1): bezešvá lněná sukně; (2): hrubá lněná látka; (3): snílek, pošetilec, fantasta; (4) **calentársele el ~ a una mujer**: být zamilovaná až po uši (jen o ženě); (MS)

**chomiteado, -da**, adj. (← nah., Mex): mající vzezření lněné látky; (MS)

**chonta**, f. (← keč.) (1) (StřAm, Per, Arg, Bol, Kol, Chil, Ekv): baktris<sup>66</sup>; ► jeden z nejpočetnějších druhů palmy vyznačující se trny a ostny na povrchu listů; (2) (Ekv, Kol): musurana<sup>67</sup>; ► černá užovka<sup>68</sup>; (3) (Bol, Ekv, Per): černé tvrdé dřevo; (4) (Per): špalek, kus dřeva; (5) (Kol): zarputilec, paličák; (6) (Kol): hlava; ► část těla; (7) (Bol): motyčka; **cabeza de ~** (Kol): paličák, tvrdohlavec; (MS)

**chontano**, m. (← keč., Per): špalek, kus dřeva; (MS)

**chontilla** viz: **chonta**; (MS)

**chontaduro**, m. (← keč.) (1) (Ekv, Kol, Pan): baktris broskvový; ► druh palmy z rodu baktris; (2) (Ekv, Kol): exotické ovoce<sup>69</sup>; ► plod palmy baktris broskvový, hojně se využívá v kolumbijské kuchyni i k výrobě škrobu, mouky a alkoholu; (MS)

<sup>66</sup> Obrázková příloha, obr. 55

<sup>67</sup> Obrázková příloha, obr. 56

<sup>68</sup> <<http://reptiles-world.blog.cz/0704/musurana-clelia-clelia>> [CIT. 2009-18-06]

<sup>69</sup> Obrázková příloha, obr. 57

**chontaruro** viz: **chontaduro**; (MS)

**chopazo**, m. (← map.) (1) (Chil): rána nástrojem *chope*; (2) (Bol, Chil): rána pěstí; (3) (Pan): rána; ► uštědřena v zápalu hry; (MS)

**chope**, m. (← map.) (1) (Arg, Chil): zemědělský nástroj; ► s ostrou násadou sloužící k hloubení jamek na políčku; (2) (Chil): železný hák; (3) (Arg, Chil): facca, rána pěstí; (MS)

**chopeada**, f. (← map., Arg): hloubení jamek (na záhoně); (MS)

**chopear**, v. (← map.) (1) (Chil): hloubit jamky (na záhoně); (2) (Arg, Chil): bít se pěstmi; (3) (Arg): bít hlavou; (MS)

**chopón**, m. (← map., Arg): silná rána hlavou; (MS)

**chorear** viz: **churear**; (MS)

**choro** viz: **churo**; (MS)

**chorote**, m. (← nah.) (1) (Kol): neglazovaná kameninová nádoba na čokoládu; (2) (Kub): hustý nealkoholický nápoj; ► vyroben z kukuřice a kakaa; (3) (Mex, Ven): druh čokolády; ► vařená směs kakaa a hnědého cukru; (4) (Arg): „*přezdívká*“; (5) (Kol, LaPlat): hustá čokoláda; (6) (Kub, Portor, Ven): nealkoholický nápoj (jakýkoliv); (7) (Portor): druh kávy; ► na bázi kukuřice, plodů palmy královské, mestelice a jiných semen; (8) (Ven): hliněný rendlík; ► sloužící ke spracování kakaa; (9) (Kol): **a medio asar (o cocer)**; (10) (Kol): neohrabanec, nevzdělanec; (11) (Kol): stará hliněná nádoba; (12) (Kol): hračka; (13) (Mex): příslušník indiánského kmene *chorote*; (MS)

**chosna** viz: **chosni**; (MS)

**chosni**, ? (← keč.) (1) (Arg, Bol, Ekv): ospalka; (2) (Per): mající ospalky; (MS)

**chosniento, -ta**, adj. (← keč.) (1) (Arg): opovržením hodný; (2) (Arg, Ekv): mající ospalky; (MS)

**chosnilo, -la**, adj. (← keč., Arg): mající ospalky; (MS)

**chuascle**, m. (← nah., Mex) (1): past na lov zvěře; (2): léčka, úskok, podvod; (MS)

**chucarear**, v. (← keč., Arg): uživatel bodné zbraně; (2) (Arg, Bol, Urug): osoba, která na jatkách uklízí vnitřnosti; (3) (LaPlat): vrah; (4) (LaPlat): mající zálibu v jedení odpadků; (5) (LaPlat): prospěchář; (6) (Arg): prospěchář; ► bere si věci, které se mu líbí; (MS)

**chúcaro, -ra**, adj. (← keč.) (1) (Am): divoký, plachý; ► řečeno o nezkraceném dobytku; (2) (StřAm, JižAm): plachý, nepřístupný; ► řečeno o lidech; (3) (Ekv): nezkrutitelný mezek; (4) (Kol): neochočený; (5) **estar ~ una cosa**<sup>1</sup>: býti těžko pochopitelný a vykonatelný čin; (6) **estar ~ una cosa**<sup>2</sup>: býti houlostivá a závazná záležitost; (MS)

**chucarear**, v. (← keč., Arg): divočit, dovádět, řídit; (MS)

**chucula**, f. (← keč.) (1) (Per): hliněná mísa; (2) (Ekv, Kol): dezert<sup>70</sup>; ► připravený z banánů, mléka, hřebíčku a skořice, servíruje se studený; (3) (Kol): bílé bláto; (4) (Kol): nápoj; ► připravený z kakaa a cereálií; (MS)

**chucún**, m. (← arw., Chil) (1): nevydělaná kůže, syrovina; (2): vyhublý a vrásčitý obličej; (MS)

**chucuquear** viz: **chuchuquear**; (MS)

**chuchi**<sup>1</sup>, adj. (← map.) (1) (Chil): svraštělý, krabatý; (2) (Chil): uhnívající (ovoce); (3) (Bol): vyhublý, začervenalý (obličej); (MS)

**chuchi**<sup>2</sup>, m. (← keč., Ekv): sběrač klásků, paběrkář; (MS)

**chuchidor**, m. (← keč., Ekv): sběrač klásků, paběrkář; (MS)

**chuchir**, v. (← keč., Ekv): sbírat klásky, paběrkovat; (MS)

**chucho, -cha**<sup>1</sup>, adj. (← čib.) (1) (Kol): šfavnatý, vodnatý (ovoce); (2) (Kol): vrásčitý (člověk); (3) (StřAm): chudý, nuzný; (4) (Salv): podvodný, nepoctivý, hanebný; (5) (Kol): obratný, chytrý, schopný; (MS)

**chucho**<sup>2</sup>, m. (← keč.) (1) (Arg, JižAm): zimnice; (2) (Arg, JižAm): malárie; (3) (Arg, Urug): strach; (4) **aquí no hay ~** (Arg): „vzduch čistý“; (5) **entrar el ~** (LaPlat): dostat strach; (MS)

<sup>70</sup> Obrázková příloha, obr. 58

**chucho**<sup>3</sup>, m. (← keč., may., Ekv, Mex, LaPlat): ňadro, prso; (MS)  
**chuchón**, m. (← keč., may., Ekv): velká ňadra; (MS)  
**chuchoca**, f. (← keč., aim.) **(1)** (JižAm, Hond): uvařený a usušený kukuřičný klas; **(2) estar en la ~** (Chil): být na místě dění; (MS)  
**chuchento, -ta**, adj. (← keč., Arg, JižAm): malarický; (MS)  
**chuchu** viz: **chucho**; (MS)  
**chuchuca** viz: **chuchoca**; (MS)  
**chuchul**, adj. (← may., Mex) **(1)**: svraštělý, vrásčitý; **(2)**: stařecký, velmi starý; (MS)  
**chuchulito**, m. (← may., Mex): viz: **chuchul** *zdrobněle*; (MS)  
**chuchuquear**<sup>1</sup>, v. (← keč., Arg, Kol): třást se zimou; (MS)  
**chuchuquear**<sup>2</sup>, v. (← keč., ← aim.) **(1)**: připravovat uvařený a usušený kukuřičný klas; **(2)**: dát si, vychutnat si kukuřičný klas; (MS)  
**chuchuquero**, m. (← keč., ← aim.) **(1)**: znalec výroby uvařeného a usušeného klasu; **(2)**: konzument uvařeného a usušeného klasu; **(3)**: prodáváč uvařeného a usušeného klasu; (MS)  
**chuico**, m. (← map., Chil) **(1)**: demižon; **(2)**: džbán; **(3)**: nočník; (MS)  
**chulco** viz: **churco**; (MS)  
**chulla** viz: **chullo**<sup>2</sup>; (MS)  
**chullo**<sup>1</sup>, m. (← keč.) **(1)** (Arg, Bol, Urug): uživatel bodné zbraně; **(2)**: osoba, která na jatkách uklízí vnitřnosti; **(3)** (LaPlat): vrah; **(4)**: mající zálibu v konzumaci odpadků; **(5)** (LaPlat): prospěchář; **(6)** (Arg): prospěchář; ► bere si věci, které se mu líbí; (MS)  
**chullo**<sup>2</sup>, m. (← keč.) **(1)** (Arg, Bol, Kol, Ekv): lichý; ► řečeno o předemětech používaných v páru, kdy jedna součást páru chybí; **(2)** (Per): měděná mince; **(3)** (Ekv): prostý člověk; **(4)**: chátra, chamrad; **(5)** (Ekv, Kol): jeden jediný, unikát; **(6)** (Kol): člověk užívající jen jeden oděv; **(7)** (Ekv): svobodný švihák; (MS)  
**chulpe** viz: **chulpi**; (MS)  
**chulpi**<sup>1</sup>, m. (← keč., Arg, Kol, Ekv, Per): druh pražené kukuřice<sup>71</sup>; (MS)  
**chulpi**<sup>2</sup>, adj. (← keč.) **(1)** (Arg, Ekv): vrásčitý; **(2)** (Arg): sladký; (MS)  
**chulquero**, m. (← keč., Ekv): lichvář; (MS)  
**chulquín**, m. (← keč., Kol): odnož, výhonek, řízek; (MS)  
**chulquinear**, v. (← keč., Kol): nařízkovat, namnožit rostlinu pomocí šlahounů; (MS)  
**chulul**, m. (← may., Mex) **(1)**: ocelot stromový<sup>72</sup>; **(2)**: strom *Pouteria sapota*<sup>73</sup>; ► z čeledi sapodilovitých, strom vysoký až 30 m, plod: sapote<sup>74</sup>, výskyt: Střední Amerika<sup>75</sup>; (MS)  
**chujchento** viz: **chuchento**; (MS)  
**chujcho** viz: **chucho**; (MS)  
**chumba** viz: **chumbe**; (MS)  
**chumbado**, m. (← keč., Kol): dečka, plenka, zavinovačka; (MS)  
**chumbar**, v. (← keč., Kol, Ven): zavinout dítě; (MS)  
**chumbe**, m. (← keč.) **(1)** (Arg, Kol, Ekv, Per, Ven, Bol, Par): opasek, pás; **(2)** (Ven): spodnička; **(3)** (Arg, Bol, Per): vlněný motouz; **(4)** (Bol): tmavohnědá barva; **(5)** (Kol): pevná skořápka; **(6)** (Bol): munice, náboj; **(7) plata en ~** (Kol): peníze v hrsti; (MS)  
**chumbi** viz: **chumbe**; (MS)  
**chumbo** viz: **chumbe**; (MS)

<sup>71</sup> Obrázková příloha, obr. 59

<sup>72</sup> Obrázková příloha, obr. 61

<sup>73</sup> Obrázková příloha, obr. 60

<sup>74</sup> Kulaté, zelené plody s bílou dužninou, která je podobná pudinku. Jsou vzácné a zralé jsou až, když jsou úplně měkké.

<sup>75</sup> <[http://redescolar.ilce.edu.mx/redescolar/publicaciones/publi\\_reinos/flora/chulul/chulu1.htm](http://redescolar.ilce.edu.mx/redescolar/publicaciones/publi_reinos/flora/chulul/chulu1.htm)> [CIT. 2009-03-09]

**chumiteado** viz: **chomiteado**; (MS)  
**chumpi** viz: **chumbe**; (MS)  
**chumuco**, m. (← keč.) (1) (Arg, Bol): kormorán neotropický<sup>76</sup>; (2) **quedar uno hecho un** ~ (Arg): být zmoklý jako slepice; (3) **ser uno un** ~<sup>1</sup> (Arg): být dobrý plavec; (4) **ser uno un** ~<sup>2</sup> (Arg): znalec terénu a místní kultury; (MS)  
**chunca**<sup>1</sup>, f. (← keč., Arg) (1): lýtko, holeň; (2): ženská noha; (MS)  
**chunca**<sup>2</sup> viz: **chunco**; (MS)  
**chunco**, m. (← keč., Bol, Per): benjamínek; (MS)  
**chuncha**<sup>1</sup>, f. (← keč., Kol) (1): břišní dutina; (2): vnitřnosti; (MS)  
**chuncha**<sup>2</sup> viz: **chinchulín**; (MS)  
**chunche**, m. (← keč., Kol): herpes, svrab; (MS)  
**chunchillos** viz: **chinchulín**; (MS)  
**chuncho**<sup>1</sup> viz: **chunche**; (MS)  
**chuncho**<sup>2</sup> viz: **chucho**; (MS)  
**chuncho**<sup>3</sup>, m. (← keč.) (1) (Bol, Per, Arg, Chil, Per): měsíček lékařský; (2) (Arg): strom *Cedrelinga catenaeformis*<sup>77</sup>; ► z čeledi bobovitých, často se zpracovává v papírenském průmyslu, vyrábějí se z něho také překližky, obklady, nábytek, řezivo, parkety a podlahové palubky<sup>78</sup>; (MS)  
**chuncho**<sup>4</sup>, m. (← aim., Chil) (1): kulíšek patagonský<sup>79</sup>; (2): ten, kdo nosí smůlu; (3): uhranutí, klam; (4) **el ~ canta, el indio muere, no será cierto, pero sucede**: když sýček zpívá, nemusí umřít indián, ale stává se to; ► indiánská pověra; (MS)  
**chunchoso, -sa**, adj. (← keč.): břichatý, pupkatý; (MS)  
**chunchulas** viz: **chinchulín**; (MS)  
**chunchules**, m. (← keč.) (1): viz: **chinchulín**; (2) **sacar a uno los** ~ (Chil, LaPlat): hodně někoho zbít holí; (MS)  
**chunchuli** viz: **chinchulín**; (MS)  
**chunchulín** viz: **chinchulín**; (MS)  
**chunchulú** viz: **chinchulín**; (MS)  
**chunchullas** viz: **chinchulín**; (MS)  
**chunchullos** viz: **chinchulín**; (MS)  
**chunchurria** viz: **chinchurria**; (MS)  
**chuno** viz: **chuño**; (MS)  
**chunquear**, v. (← keč., Bol): hýčkat, hladit, lichotit, dvořit se; (MS)  
**chunta** viz: **chonta**; (MS)  
**chuñar**, v. (← keč., Bol): ulívat se, flákat se; (MS)  
**chuñir**, v. (← keč., Arg) (1): svraštit, zmačkat; (2): sušit ovoce; (MS)  
**chuñista**, m. (← keč., Bol) (1): záškolák; (2): popleta, zmatkář; (MS)  
**chuño**, m. (← keč.) (1) (JižAm): bramborový škrob; (2) (Arg, Bol, Chil, Per, Urug): pokrm (jakýkoliv) připravený z bramborového škrobu; (3) (Arg): kukuřičný škrob; (4) (Bol, Per): zmrzlá usušená brambora; ► hojně se vyskytující v kreolské kuchyni; (5) (Bol, Chil): bramborový chléb; (6) (Ekv): vrásčitý člověk nebo předmět; (7) (Bol): starý vrásčitý člověk; (8) (Bol): flákání, ulejšování; (9) **hacer ~ al sol** (Bol): být za školou; (MS)  
**chuñusco, -ca**, adj. (← keč., Chil) (1): zmačkaný, zmuchlaný (papír); (2) **hacer ~ una cosa**: zmačkat nějakou věc; (MS)  
**chupe**, m. (← keč.) (1) (Chil, Per, Arg, Bol, Kol, Ekv, Pan): polévka<sup>80</sup>; ► zřejmě inckého původu, každý stát JižAm má svoji variantu přípravy; (2) (Chil): hra s mincemi; (3) (Chil): poražený hráč; (4) (Chil): benjamínek; (5) **hacer ~ a uno** (Chil): podvést někoho; (MS)  
**chupi** viz: **chupe**; (MS)

<sup>76</sup> Obrázková příloha, obr. 62

<sup>77</sup> Obrázková příloha, obr. 63

<sup>78</sup> <<http://www.irokodoors.com/es/la-madera.html>> [CIT. 2009-15-09]

<sup>79</sup> Obrázková příloha, obr. 64

<sup>80</sup> Obrázková příloha, obr. 65

**chupiento, -ta**, adj. (← keč., Per): uhrovitý, vředovitý; (MS)  
**chupina**, f. (← keč., Arg): vojanda; (2) **hacer (la) ~**: být za školou; (MS)  
**chupinar** viz: **chupinear**; (MS)  
**chupineada**, f. (← keč., Arg) (1): uříznutí ocasu; (2): škrubání pér z ptačího ocasu; (3): říznutí; (4): zkracování oděvu; (MS)  
**chupinear**, v. (← keč., Arg) (1): uříznout ocas; (2): oškubat péra z ptačího ocasu; (3): oříznout, odříznout; (4): zkrátit (oděv); (MS)  
**chupiniada** viz: **chupineada**; (MS)  
**chupire**, m. (← tarasco, Mex) (1): rostlina *Comocladia engleriana*<sup>81</sup>; ► rostlina z čeledi ledvinovnickovitých; (2): světluška; (MS)  
**chupiro** viz: **chupire**; (MS)  
**chupo**, m. (← keč.) (1) (Arg, Kol, Chil, Ekv, Per, Urug, JižAm): nežit, vřed, uher; (2) (Bol): otok, opuchlina; ► způsobený uštknutím plazem; (3) (Kol): telecí nádor; (4) **poner el parche antes de que salga el ~** (Per): předcházet událostem; (5) **tener uno un ~/ser un ~** (Arg): mít těžkou hlavu, mít hodně starostí; (MS)  
**chupón** viz: **chupo**; (MS)  
**churcal**, m. (← keč., Arg): místo výskytu kapinice *Acacia caven*; (MS)  
**churco**<sup>1</sup>, m. (← keč.) (1) (Chil, Kol, Ekv): druh šřavele *Oxalis gigantea*<sup>82</sup>; ► sukulent, okrasná rostlina; (2) (Ekv): polévka; (3) (Kol, Ekv): nadměrný úrok, lichva; (4) (Kol): karbaníková výhra v kostkách; (5) (Kol): **el premio que se da en el cambio de una moneda**; (6) (Kol): výhonek, šlahoun; (MS)  
**churco**<sup>2</sup> viz: **churo**; (MS)  
**chureador**, m. (← keč., Ekv): kulma, natáčka; (MS)  
**churear**, v. (← keč.) (1) (Ekv): natáčet, kulmovat, kadeřit; (2): rozeznít mušli; (3) (Chil): sbírat mušle; (4): žít pospolu; (MS)  
**churero**, m. (← keč.) (1) (Ekv): kulma, natáčka; (2) (Bol): hlemýžď, šnek; (MS)  
**churo**, m. (← keč.) (1) (Kol, Ekv): kadeř vlasů; (2) (Chil, Ekv, Arg, Bol, Per): hlemýžď, šnek; (3) (Chil, Ekv, Arg, Bol, Per): ulita, lastura; (4) (Bol, Ekv, Per): dechový hudební nástroj; ► bambusové tělo pokryté kůží s náustkem z býčího rohu<sup>83</sup>; (5) (Ekv): točité schodiště; (6) (Arg, Bol): frajer, švihák; (7) (Kol): hoblina, tříška; (MS)  
**churoso, -sa**, adj. (← keč., Kol): nakadeřené krátké vlasy; (MS)  
**churqui**, m. (← keč., Arg, Chil, Urug): druh kapinice *Acacia caven*<sup>84</sup>; ► strom/keř, trnovník, z čeledi bobovité; (MS)  
**chuscal**, m. (← keč., Kol): místo výskytu bambusu *Gynerium sagittatum*; (MS)  
**chuscha**, f. (← keč.) (1) (LaPlat): **cerda que se toma de la cola de los animales**; (2) (LaPlat): **laso, provaz que se hacen con esta cerda**; (3) (LaPlat): dlouhé rozčuchané vlasy; (4) (Arg): kštice, hříva, vlasy; (MS)  
**chuschada**, f. (← keč., Arg) (1): zatahání za vlasy; (2): nedovolené přivlastňování cizí věci; (MS)  
**chuschar**, v. (← keč., Arg) (1): zatahat za vlasy, rozčuchat; (2): sklízet svatojánský chléb; (MS)  
**chuschazo** viz: **chuschada**; (MS)  
**chuschento** viz: **chuchento**; (MS)  
**chuschigón**, m. (← keč., Arg): násilné zatahání za vlasy; (MS)  
**chuscho** viz: **chucho**; (MS)  
**chuschón**, m. (← keč., Arg): silné zatahání za vlasy; (MS)  
**chuschudo, -da**, adj. (← keč., Arg): zacuchaný a dlouhovlasý; (MS)  
**chuschonto**, m. (← keč., JižAm) (1): nakažený malárií, trpící zimnicí; (2): ohnisko malárie; (3) : místo výskytu malárie; (MS)  
**chusearse**, v. (← aim.) (1) (Bol): tiše vybuchnout, tiše explodovat; (2) (Arg,

<sup>81</sup> Obrázková příloha, obr. 66

<sup>82</sup> Obrázková příloha, obr. 67

<sup>83</sup> <<http://www.edufuturo.com/educacion.php?c=1191>> [CIT. 2009-18-09]

<sup>84</sup> Obrázková příloha, obr. 68

Chil): splést se, chybovat; (MS)

**chuso**, m. (← keč.) (1) (Kost): suchý, svraštělý, seschlý; (2) (Bol): člověk malých svraštělých očí; (3) (Chil, LaPlat): neposlušný kůň; (4) (Ekv): drsné vlasy; (5) (Ekv): dítě; (6) (Chil, Per): kulhavec; (7) (Arg): prázdnota; (8) (Bol): člověk se špatnou muškou; (MS)

**chuspa**, f. (← keč.) (1) (JižAm, StřAm): batoh, brašna; (2) (Ekv): látkový vak na kávu; (3) (Ven): vak na ulovené ptactvo; (4) (Kol, Ekv): chléb, pečivo; (5) (Arg, Salv, Kol): vak; ► vyrobený z kůže zvířecích šourků; (6) (Per): látka; (7) (Per, LaPlat): brašna na tabák a maté; (8) (Kol): pás s náboji; (9) (Arg): měchýř; (10) (Ekv): luno, klín (ženský); (MS)

**chuspeada**, f. (← keč.): vydělávání kůže; (MS)

**chuspeador**, m. (← keč.) (1): vydělaváč kůží; (2): zloděj brašen; (MS)

**chuspear**, v. (← keč., JižAm) (1): vydělavat kůži k výrobě brašen; (2): ukrást brašnu; (3): vyrábět brašny; (MS)

**chuspero**, m. (← keč.) (1): výrobce brašen; (2): prodavač brašen; (3): milovník brašen; (MS)

**chuspudo, -da**, adj. (← keč., JižAm) (1): nesa brašnu; (2): maje velký šourek; (3): těžký a pomalu jdoucí; (4): hloupý; (MS)

**chusque**, m. (← keč., Kol): druh bambusu *Gynerium sagittatum*<sup>85</sup>; (MS)

**chuste**, f. (← nah., Kost): žlutý vosk; ► získaný z pláství divokých včel; (MS)

**chusu**, m. (← aim., Bol) (1): popleta, zmatkář; (2): vojenský hudebník; (3): člověk se špatnou muškou; (MS)

**chuta**, m. (← keč.) (1) (Kol): starý klobouk z per; (2) (Kol, LaPlat): široké kalhoty aymarských indiánů; (3) (Kol, LaPlat): indián z La Paz; (MS)

**chute**, m. (← quiché, Guat, Salv) (1): osten, hrot, bodlina, žahadlo; (2): dotěra, otrava, vtěrka; (MS)

**chuy**, m. (← map., Mex) (1): dravý pták; (2): zloděj; (MS)

**chuyar**, v. (← map., Mex): ukrást, uloupit; (MS)

**chuyo** viz: **chullo**<sup>2</sup>; (MS)

**chuzo** viz: **chuso**; (MS)

**chuzón, -ona**, adj. (← keč., Ekv): hrubovlasý, drsnosrstý; (MS)

<sup>85</sup> Obrázková příloha, obr. 69



## D

**dagame**, m. (← arw., Kub, Arg, Par, Ven): strom *Calycophyllum candidissimum*;

► z čeledi mořnovitých, medonosný, použití zejména v truhlářství k výrobě konstrukcí a zemědělských přístrojů<sup>86</sup>; (MS)

**dagamal**, m. (← arw., Kub, Mex): místo výskytu stromů *Calycophyllum candidissimum*; (MS)

**dahao** viz: **dajao**; (MS)

**dajao**, m. (← arw.) (1) (Antil, Mex): sladkovodní ryba *Agonostomus monticola*<sup>87</sup>; ► malá ryбка lahodného masa; (2) (Portor): železná tyč; (3) (Portor): rostlina *Ixora ferrea*<sup>88</sup>; ► z čeledi mořenovitých, druh *Ixora*; (MS)

**dapao** viz: **dajao**; (MS)

**desaguachar(se)**, v. (← keč., LaPlat) (1): nechat spotit se zvíře, aby se zlepšil jeho stav; (2): potit se pro zdraví; (MS)

**desaguache**, m. (← keč., LaPlat) (1): nadměrné pocení; (2): druh koňského výcviku; (MS)

**desachiguar**, v. (← keč., Chil) (1): zbourat ohyb (na zdi); (2): vyhladit, vyrovnat (kus dřeva); (MS)

**descochollado, -da**, adj. (← keč., Chil) (1): rozedraný, otrhaný; (2): zkažený, defektní, hřísný, zhýčkaný; (3): prchlivý, vznětlivý; (MS)

**deschalador**, m. (← keč., LaPlat): nádeník; ► pracující na kukuřičném poli, zbavuje kukuřici listenů; (MS)

**deschalar**, v. (← keč., JižAm): zbavovat kukuřici listenů; (MS)

**deschampada** f. (← keč., Arg, Chil): vymýcení, vyhubení; ► vodních rostlin z koryta; (MS)

**deschambar**, v. (← keč., JižAm): vymýtít, odstranit, vyhubit; ► zbavit se vodních rostlin bránících průtoku vody v korytě; (MS)

**deschulquina**, f. (← keč., Kol): prořez, ořez (na zahradě); (MS)

**deschulquinar**, v. (← keč., Kol, Ekv): prořezat, ořezat (na zahradě); (MS)

**desenchipar**, v. (← keč., Kol): rozvinout, rozmotat; (MS)

**deschalador**, m. (← keč., LaPlat): nádeník; ► pracující na kukuřičném poli, zbavuje kukuřici listenů; (MS)

**deschalar**, v. (← keč., JižAm): zbavovat kukuřici listenů; (MS)

**deschampada** f. (← keč., Arg, Chil): vymýcení, vyhubení; ► vodních rostlin z koryta; (MS)

**deschambar**, v. (← keč., JižAm): vymýtít, odstranit, vyhubit; ► zbavit se vodních rostlin bránících průtoku vody v korytě; (MS)

**deschumbar**, v. (← keč., Kol): rozvinout, rozbalit; ► dítě z plen, dečky nebo zavinovačky; (MS)

**desenchamícar**, v. (← keč., Mex): zbavit někoho uhranutí, vyvolat d'ábla; (MS)

**desenchampar** viz: **deschambar**

**desenchumbar** viz: **deschumbar**; (MS)

**desenchuspar**, v. (← keč., JižAm) (1): vyjmout z brašny; (2): uhradit, zaplatit; (MS)

**desguabinación**, f. (← arw., Portor): katastrofa; (MS)

**desguabinar**, v. (← arw.) (1) (Kol, Mex, Portor, Dom, Ven): ublížit, uškodit, zkazit, zničit; (2) (Kol, Mex, Portor, Dom, Ven): vykloubit, vymknout; (3) (Kub): rozmačkat, rozdrtit, zpřeházet, rozházet; (MS)

**desguampar**, v. (← keč., Arg): uříznout dobytku roh; (MS)

**desguatar**, v. (← map., Chil): vykuchat; (MS)

**desguatacar**, v. (← arw., Kub): oloupat, loupat; (MS)

<sup>86</sup> <<http://www.sabelotodo.org/agricultura/arboles/dagame.html>> [CIT. 2009-22-09]

<sup>87</sup> Obrázková příloha, obr. 70

<sup>88</sup> Obrázková příloha, obr. 71

## E

- ejote**, m. (← nah.) (1) (StřAm, Mex, USA): fazolový lusk (jedlý); (2) (StřAm, Mex): velký steh na látce; (MS)
- enchambar**, v. (← keč.) (1) (Ekv): zasadit (hlízy); (2) (Chil): vložit, dát (do strouhy); (3) (Ekv): zavázat, zašněrovat; (4) (Arg): bránit, zavazet; ► zabraňovat průtoku vody vodním porostem; (5) (Arg): zaplést se, skrýt se (do houští); (6) (Bol): zaplést se, prát se; (7) (Bol): zarůst, porůst (houštím); (MS)
- enchamicar**, v. (← keč.) (1) (Kol, Chil, Ekv, Mex): podat halucinogenní látky; (2) (Kol, Chil, Ekv, Mex): omámit, zblbnout; (3) (Kol): uvést do transu; ► za tím účelem, aby druhá osoba měla vize nebo vidinu o ztracené věci nebo pokladu; (MS)
- enchampada** f. (← keč., JižAm): zakrytí trávou nebo drny hráze či jámy<sup>89</sup>; (MS)
- enchampadura** viz: **enchampada**
- enchampar** viz: **enchambar**
- enchampe** viz: **enchampada**
- enchauchado, -da**, adj. (← keč., Chil): bohatý, zámožný; (MS)
- enchepicar**, v. (← map., Chil): vysadit travinu *chepica*; (MS)
- enchichicastado, -da**, adj. (← nah., Mex): požahaný (kopřivou); (MS)
- enchichicastarse**, v. (← nah., StřAm, Mex): přijít do styku s kopřivou, popálit se (kopřivou); (MS)
- enchinar**, v. (← keč.) (1) (Mex): natáčet vlasy, ondulovat, kadeřit; (2) (Mex): mít husí kůži; (3) (LaPlat): naštvat se, rozzlobit se; (4) ~**se el cuerpo** (Mex): mít husí kůži, dostat strach (z někoho); (MS)
- enchipadura**, f. (← keč., Chil, Per): svinutí, smotání, zavinutí; (MS)
- enchipamiento** viz: **enchipadura**; (MS)
- enchipar**, v. (← keč.) (1) (Kol): zamotat, navinout, namotat; (2) (Bol, Kol): uložit do slaměného koše nebo do sítě; (3) (Kol): zabalit, zavinout, navinout; (4): rolovat, smotávat (tabákové listí); (5) (Per): zabalit; ► surový cukr do listů banánovníku nebo rákosu; (6) (Urug): pověsit vězně; ► na čerstvé kraví kůži; (MS)
- encholarse**, v. (← arw., Bol): žít na psí knížku; (MS)
- enchomitar**, v. (← nah., Mex): obléct si lněnou sukni; (MS)
- enchumbar**, v. (← keč., Kol): přebalit, přepásat; (MS)
- enchuspar**, v. (← keč., JižAm) (1): dát do brašny, dát do kapsy, sbalit do batohu; (2): vstoupit, vniknout, vmístit se; (3): zavřít se doma; (MS)
- enchutar**, v. (← quiché, JižAm): vycpat, nacpat, vložit, vsunout; (MS)
- enguacharse**, v. (← keč., Kol): ponižovat se, zhrubnout; (MS)
- engualichado, -da**, adj. (← map., Arg, LaPlat): posedlý ďáblem, uhranutý; (MS)
- engualichar**, v. (← map.) (1) (Arg, LaPlat): uhranout, očarovat, proklít (někoho); (2) (Arg): podat někomu lektvar; (3) (Arg): podmanit si a ovládat milenku; (MS)
- enguaracar**, v. (← keč.): obvázat lasem; (MS)
- enguascar**, tr. (← keč., Kol): chytit do lasa; (MS)
- enguasimar**, v. (← arw., Kub): oběsit; (MS)
- enguatarse**, v. (← map., Chil): ???; (MS)
- engüinchar**, v. (← keč., Chil): lemovat (stuhou); (MS)
- enjicadura**, f. (← arw., Kub, Portor): uvázání houpací sítě; (MS)
- enjicar**, v. (← arw., Kub, Portor): přivázat houpací síť; (MS)
- escuinle**, m. (← nah., Mex) (1): klučina, harant, dítě; (2): dítě na ulici, otrhané dítě; (3): prašivý, churavý, týraný pes; (MS)
- escuinte** viz: **escuinle**; (MS)

<sup>89</sup> Aroldo Ávila, E. (1991) *Cómo habla el santiagueño... y el argentino*. Diccionario de voces usuales que el diccionario no registra.

**escuintle** viz: **escuincle**; (MS)  
**esquijoche** viz: **esquijuche**; (MS)  
**esquijuche**, m. (← nah., StřAm, Mex) **(1)**: rostlina *Bourreria formosa*<sup>90</sup>; **(2)**:  
květ *Bourreria formosa*; (MS)  
**esquinsuche** viz: **esquijuche**; (MS)  
**esquisóchil** viz: **esquijuche**; (MS)  
**esquisúchil** viz: **esquijuche**; (MS)  
**esquite**, m. (← nah., Kost, Hond, Mex, StřAm): růžičky kukuřice; (MS)  
**esquitera**, f. (← nah., Mex): střelba, střílení; (MS)  
**esquitero**, m. (← nah., Mex): výbuch, detonace; (MS)  
**esquitillo**, m. (← nah., Kost): exotická dřevina *Allophylus psilospermus*<sup>91</sup>; ► z  
čeledi mýdelníkovitých;  
**escuincle** viz: **escuincle**; (MS)  
**excuintle** viz: **escuincle**; (MS)

---

<sup>90</sup> Obrázková příloha, obr. 72

<sup>91</sup> Obrázková příloha, obr. 73

## F

**fique**, m. (← keč.) **(1)** (Kol, Mex, Ven): vlákno z agáve; **(2)** (Kol, Ekv, Mex, Ven): provaz z vláken agáve; **(3)** (Kol, Ekv, Mex, Ven, Arg): sukulent, kaktus *Furcraea*<sup>92</sup>; **(4)** (Kol, Ven): vlákno, nitka, lýko; **(5) templar el** ~ (Kol): skonat, zemřít; (MS)

**fiquetón**, m. (← keč., Kol): agáve; (MS)

**fute**, m. (← muisca, Kol) **(1)**: shnilá brambora; **(2)**: shnilé dřevo; (MS)

**futearse**, v. (← muisca, Kol) **(1)**: shnít (ovoce); **(2)**: zetlít (dřevo); (MS)

---

<sup>92</sup> Obrázková příloha, obr. 74

## G

**galipote**, m. (← nah., Kost): náčelník, bojovník; (MS)

**galfón** viz: **galpón**; (MS)

**galpón**, m. (← nah.) **(1)** (StřAm, Antil): velký přístřešek; **(2)** (Kol, Ekv): cihelna, hrncářství, koželužna; **(3)** (Arg): pavlač; **(4)** (Per): blok domů; **(5)** (Per): mládě bojového kohouta; **(6)** (Bol): sklad zboží; (MS)

**galponero**, m. (← nah.) **(1)** (Kol): cihlář; **(2)** (StřAm, Antil): vedoucí cihelny; (MS)

**gangocha** viz: **guangoche**; (MS)

**gangoche** viz: **guangoche**; (MS)

**gangochi** viz: **guangoche**; (MS)

**gangocho** viz: **guangoche**; (MS)

**garpón** viz: **galpón**; (MS)

**gato**, m. (← keč.) **(1)** (Per, Bol): trh, tržiště (venkovní); **(2)** (Per): trhoví plocha; (MS)

**gatera**, f. (← keč., Bol, Ekv, Per): zelinářka, trhovkyně; (MS)

**guaba**<sup>1</sup>, f. (← arw.) **(1)** (StřAm, Ekv): lusk fazole *Inga edulis*<sup>93</sup>; **(2)** (StřAm, Kol, Ekv, Per, Portor, Ven, Kub): rostlina *Inga edulis*<sup>94</sup>; ► z čeledi bobovitých, zejména gastronomické využití; **(3)** (Ekv): lidské chodidlo; **(4)**: velká dlaň, velké chodidlo; **(5)** **estar más limpio que una pepa de ~** (Ekv): být bez peněz; (MS)

**guaba**<sup>2</sup>, f. (← arw.) **(1)** (Antil): pavouk *Phrynus palmatus*<sup>95</sup>; ► z řádu krabovci; **(2)** **morder como ~**<sup>1</sup> (Portor): ošklivý jako noc; **(3)** **morder como ~**<sup>2</sup>: prostěří, drzý; (MS)

**guabá** viz: **guaba**; (MS)

**guabal**, m. (← arw.): lán osetý fazolí *Inga edulis*; (MS)

**guabina**, f. (← arw.) **(1)** (Antil, Kol, Ven, Mex, Per, Guat, Nik): tahir malabarský<sup>96</sup>; ► říční ryba, jemného a chutného masa; **(2)** (Kol): tradiční kolumbijská muzika a tanec; **(3)** (Portor): **ser más resbaloso que la ~** (Portor, Antil): být vychytralý a opatrný; **(4)** **ser más resbaloso que la ~**<sup>2</sup> (Portor): o muži, který utíká před sňatkem; **(5)** (Kub): nejistý politik; (MS)

**guabinear**, v. (← arw.) **(1)** (Kub): vlichocovat se, šplhat; **(2)** (Mex): chytat tahiru malabarského; (MS)

**guabineo**, m. (← arw., Kub): šplhání, vlichocování; (MS)

**guabinero**<sup>1</sup>, m. (← arw., Mex) **(1)**: sádka tahirů malabarských; (MS)

**guabinero**<sup>2</sup>, -ra, adj. (← arw., Mex): vlastní tahiru malabarskému; (MS)

**guabino**, m. (← arw.) **(1)** (Kol): strom *Inga laurina*; ► z čeledi bobovitých; **(2)** (Kol): nejedlá ryba; **(3)** (Kub): poslední mince ve hře; **(4)** (Kol, Ven): hlupák; **(5)** (Kol, Ven): nerozhodný člověk; (MS)

**guabinoso**, -sa, adj. (← arw., Ven): hladký, kluzký; (MS)

**guabo**, m. (← arw.) **(1)** (Kost, Ekv, Kol): strom *Inga edulis*; ► z čeledi bobovitých; (MS)

**guabón**, m. (← arw., Pan): druh fazole; (MS)

**guacal**<sup>1</sup>, m. (← nah.) **(1)** (StřAm, Mex, LaPlat): kalabasový strom<sup>97</sup>; **(2)** (StřAm): nádoba z tykve; **(3)** ~ **del Corpus** (Mex): nádobky z tykve se sladkostmi prodávané o svátku božího těla; **(4)** **pedir el ~** (Mex): požádat o tykev naplněnou sladkostmi; **(5)** **salirse del ~**<sup>1</sup> (Mex): přemoct se; **(6)** **salirse del ~**<sup>2</sup> (Mex): ztratit trpělivost; (MS)

**guacal**<sup>2</sup>, m. (← nah.) **(1)** (Antil, Kol, Mex, Ven, Kost, Hond): konstrukce ve tvaru skříňky; **(2)** (Mex): kuřecí kosti; ► zbylé od oběda; **(3)** (Kol): auto; (MS)

**guacalada**, f. (← nah., Kost, Hond, Mex): obsah nádoby z tykve; (MS)

<sup>93</sup> Obrázková příloha, obr. 75

<sup>94</sup> Obrázková příloha, obr. 76

<sup>95</sup> Obrázková příloha, obr. 77

<sup>96</sup> Obrázková příloha, obr. 78

<sup>97</sup> Obrázková příloha, obr. 79

**guaclear**, v. (← nah., Guat): zalévat vodou z tykve; (MS)  
**guacalero**, m. (← nah., StřAm): kalabasový strom; (MS)  
**guacaliote** viz: **guacalote**; (MS)  
**guacalón** viz: **huacalón**; (II)  
**guacalona**, f. (← nah., StřAm): štít ve tvaru tykve; (MS)  
**guacalote**, m. (← nah.) (1) (Kub, Mex): popínavá rostlina *Canavalia cubensis*;  
▶ z čeledi bobovitých; (2) (Kub): semínko stromu; (MS)  
**guacaludo**, m. (← nah., Mex): rudoch, *vulg.* indián; (MS)  
**guacaluda** viz: **guacalona**; (MS)  
**guacamol[e]**, m. (← nah., StřAm, Bol, Kub, Mex) (1): guacamole; ▶ studená omáčka z avokáda, podává se zejména při konzumaci *nachos*; (2): dužina avokáda; (MS)  
**guacamolear**, v. (← nah., Mex) (1): osahávat ženu; (2): jíst guacamole; (MS)  
**guacamoleo**, m. (← nah., Mex): osahávání muže ženou; (MS)  
**guacamolera**, f. (← nah., Mex): prodavačka guacamole; ▶ žena, která také podává a připravuje guacamole; (MS)  
**guacamolero**, -a, adj. (← nah., Mex): týkající se guacamole; (MS)  
**guacamotal**, m. (← nah., Mex): záhon genip amerických; (MS)  
**guacamote**, m. (← nah., Mex): genipa americká; ▶ druh manioku; (MS)  
**guacamotero**, -ra<sup>1</sup>, adj. (← nah., Mex): týkající se genipy americké; (MS)  
**guacamotero**<sup>2</sup>, m. (← nah., Mex): prodavač juky; (MS)  
**guacarnaco**, -ca, adj. (← keč.) (1) (Kol, Kub, Chil, Ekv): zbedněný, hloupý; (2) (Kub, Chil): kolohnátský, dlouhonohý; (MS)  
**guácima**, f. (← arw.) (1) (Antil, Kol, Kost, Hond, Ven, StřAm, Bol, Mex, Per): strom *Guazuma ulmifolia*<sup>98</sup>; ▶ z čeledi lejnicovitých, široké využití v dřevovýrobě a gastronomii; (2) (Ven): červ; (3) (Mex): likér z plodů stromu *Guazuma ulmifolia*; (4) ~ **blanco**, ~ **cimarrón** (Ven): strom *Guazuma ulmifolia*; (5) ~ **baría** (Kub): strom *Xylopia cubensis*; (6) ~ **de costa** (Kub): strom *Proekia crucis*; (7) **comer** ~: chybět ve škole; (8) **darle a uno** ~: někoho oběsit; (9) **pedir cocos a la** ~ (Portor): žádat nemožné; (MS)  
**guacimal** viz: **guasimal**; (MS)  
**guacimilla** viz: **guasimilla**; (MS)  
**guacimillo** viz: **guazumillo**; (MS)  
**guácimo** viz: **guácima**; (MS)  
**guacoco** viz: **guacuco**; (MS)  
**guacolote** viz: **guacalote**; (MS)  
**guacú**, m. (← aim., Arg) (1): jelenec pampový<sup>99</sup>; (2): třesavka, nemoc jízdnic zvířat; (MS)  
**guacuco**, m. (← arw.) (1) (StřAm): druh malpigie *Malpighia nitida*; ▶ u nás používaná jako domácí bonsaj; (2) (Kost): brodivý pták; (3) (Kol): rybka z malé říčky; (4) (Ven): slávka jedlá; (MS)  
**guacha** viz: **guacho**; (MS)  
**guachada**, f. (← keč., Kol): hrubost, vulgárnost; (MS)  
**guachaje**, m. (← keč.) (1) (Chil): houf telat oddělených od matky; (2) (JižAm): skupinka mláďat; (3) (Chil): houf nemanželských dětí; (4) (Bol): houf telat; (MS)  
**guachanca**, f. (← keč., Per) (1): rostlina *Euphorbia penicillata*; ▶ z čeledi pryšcovitých, sukulent; (2): kořen rostliny *Euphorbia penicillata*; ▶ využívány pro medicínské účely pro své projímavé účinky; (MS)  
**guachapear**, v. (← aim.) (1) (Chil): uchvátit, ukrást, vyrvat; (2) (Kol, Pan): rozebrat, rozmontovat; (3) (Chil): opravovat střechy; (MS)  
**guachapelí**, m. (← nah., Kost, Ekv, Ven, Per): druh akácie *Acacia guachapele*; (MS)  
**guachar** viz: **huachar**; (MS)

<sup>98</sup> Obrázková příloha, obr. 80

<sup>99</sup> Obrázková příloha, obr. 81

**guacharaca**, f. (← arw.) (1) (Kol, Ven, Ekv): guan trinidadský<sup>100</sup>; ► pták z čeledi hokovitých; (2) (Kol): hustý vous; (3) (Kol, Pan, Ekv): hudební nástroj<sup>101</sup>; ► doprovod tradičních kolumbijských písní *vallenato*<sup>102</sup>; (4) (Kol, Ven): tradiční píseň; (5) (Kol, Ven): kecal, mluvká; (6) (Kol): povyk, zmatek, dav; (7) (Kol): obora, revír; (8) (Ven): rostlina; (9) (Ven): čerstvě připravená káva bez cukru; (10) (Ven): sedlina kořalky ze třtiny (usazená na broušeném papíře); (11) ~ **de agua, guacharaca de cerro** (Ven): hoacin chocholatý<sup>103</sup>; ► pták z čeledi hoacinovitých; (12) **que si el pato y la** ~ (Ven): **que si eso y aquello**; (MS)

**guacharaco**, m. (← arw.) (1) (Ven): hnědý osel; (2) (Kol): opovážlivec, drzoun; (3) (Kol, Ven): strom *Icica macrophylla*; ► z čeledi burseraceae; (4) **estar medio** ~ (Ven): být přio opilý; (MS)

**guacharaje** viz: **guachaje**; (MS)

**guacharaquear**, v. (← arw., Kol) (1): falešně si prozpěvovat; (2): dělat povyk; (MS)

**guacharaquita**, f. (← arw., Ven): rostlina; (MS)

**guácharo, -ra**<sup>1</sup>, adj. (← keč.) (1): plačtivý, uplakáný; (2): neduživý, churavý; (3) (Ekv): osiřelý; (MS)

**guácharo**<sup>2</sup>, m. (← keč.) (1): mládě; (2) **boca de** ~: ptačinec prostřední<sup>104</sup>; ► rostlina z čeledi hvozdíkovitých; (3) **tabaco** ~: nejkvalitnější tabák; (MS)

**guacharro**, m. (← keč.) (1): mládě; (2): plevel; (MS)

**guache**<sup>1</sup>, f./m. (← keč.) (1) (Kol, Ven): křupan, grobián; (2) (Kol, Ven): lenoch, nestyda; (3) (Kol): hrubián; (4) (Kol): domýšlivec, nafoukanec; (5) (Kol): cholerik; (MS)

**guache**<sup>2</sup>, f./m.. (← keč.) (1) (Kol, Ven): lehký a silný rákos; (2) (Kol): rostlina; (3) (Kol): zmije; (4) (Kol): hudební nástroj; ► válcový, plechový, uvnitř obsahuje semínka, na povrchu umocňují zvuk chrastítka; (5) (Kol): hráč na perkusivní nástroj *guache*; (MS)

**guachi**, m. (← aim., Chil, Mex) (1): past k lovení ptáku; (2): rybářská brašna; (3): past, lest; (MS)

**guachiar**, v. (← keč., Kol): chovat se hrubě; (MS)

**guachichi** viz: **guachichil**; (MS)

**guachichil**, m. (← nah.) (1) (Mex, Ven): keř, strom *Bocconia frutescens*; ► z čeledi makovitých, využívá se jako žluté barvivo a některé jeho části pro lékařské účely; (2) (Mex): včela; (MS)

**guachificarse**, v. (← keč., Kol): oddat se veselému a neuspořádanému životu; (MS)

**guachinangada**, f. (← nah., Mex): čin vykonaný mexikáncem; (MS)

**guachinango, -ga**<sup>1</sup>, adj. (← nah.) (1) (Kub, Mex, Portor, Kol, Antil): prohnaný, úlisný; (2) (Portor): šibalský, šprýmařský; (3) (Kub): **langotero**; (MS)

**guachinango**<sup>2</sup>, m. (← nah.) (1) (Kub, Mex, Antil): ryba *Lutjanus sp.*<sup>105</sup>; ► z čeledi chňapalovitých, masožravec, chová se jen vyjimečně; (2) (Mex): tichošlápek, prošťáček; (3) (Kub): mexikán, mexičan; (MS)

**guachipilín**, m. (← nah.) (1) (StřAm): strom *Dyphisa robinoides*; ► z čeledi bobovitých; (2) (Hond): vaječný žloutek; (MS)

**guachile** viz: **guachichil**; (MS)

**guachili** viz: **guachichil**; (MS)

**guachito**, m. (← keč.) (1) (Chil, Per): laskavý hlas při přivolávání jehňat, kůzlat, domácího ptactva; (2) (Ekv): servírování kořalky; (3) (Per): lístek do loterie;

<sup>100</sup> Obrázková příloha, obr. 82

<sup>101</sup> Obrázková příloha, obr. 84

<sup>102</sup> Hudební žánr vlastní karibskému pobřeží Kolumbie, dnes již rozšířený po celé Kolumbii a ostatních sousedních zemí. Hudební nástroje hrané při tomto žánru: akordeon, guira a malý buben potažený kozinou.

<sup>103</sup> Obrázková příloha, obr. 83

<sup>104</sup> Obrázková příloha, obr. 85

<sup>105</sup> Obrázková příloha, obr. 86

(MS)  
**guacho**, -a<sup>1</sup>, adj. (← keč.) (1) (Arg, Kol, Chil, Ekv, JižAm): osiřelý (bez matky); (2) (Arg, Chil, JižAm): osiřelý, vyhublý, odložený; (3) (Chil): lichý do počtu, osamocený; (4) (Kol): neoznačkováný (dobytek); (5) (Kol): odložený, nalezený (mládě); (6) (Chil): nemanželský (dítě); (7) (Per): opuštěný, osamělý; (8) (Arg, Chil): nemanželský (dítě), divoký (rostlina); (9) (LaPlat): ojedinělý, jedinečný; (10) **andar como una bola** ~ (Chil, LaPlat): být sám jako kůl v plotě; (11) **huevo** ~ (Bol, Urug): vejce, na kterém samice nesedá; (MS)  
**guacho**<sup>2</sup>, m. (← keč.) (1) (Chil): mládě; (2) (Chil): divoká rostlina; (3) (Per): kousek výherního lístku; (4) (Per): obyčejná pálenka; (5) (Kost): leguán; (6) (Arg): nandu pampový; (7) (Chil): syn opuštěné matky; (8) (Chil): zmije; (9) (Bol): velké tele; (10) **dar a uno las ~s** (Chil): být neporazitelný hráč; (MS)  
**guacho**<sup>3</sup>, citosl. (← keč., Arg): *citoslovce ke svolání kůzlat*; (MS)  
**guacho**<sup>4</sup> viz: **huacho**; (MS)  
**guachucho**, m. (← keč., Chil): nekvalitní kořalka; ► konzumovaná chilskými horníky; (MS)  
**guada** viz: **guadua**; (MS)  
**guadal** viz: **guadual**; (MS)  
**guadua**, f. (← čib.) (1) (Kol, Ekv, Per, Ven): americký bambus; (2) **hay que revolverle ~ a la vida** (Kol): ne vše musí být dle pravidel; (MS)  
**guadúa** viz: **guadua**; (MS)  
**guádua** viz: **guadua**; (MS)  
**guadual**, m. (← čib., Kol, Ekv, Ven): bambusový háj; (MS)  
**guáduba** viz: **guadua**; (MS)  
**guagua**, f. (← keč.) (1) (Arg, Bol, Chil, Ekv, Per, StřAm, Kol, LaPlat): nemluvně, kojeneček; (2) (Ekv): děťátko, miminko; (3) (Arg): mladší sourozenec; (4) (Chil): benjamínek; (5) ~ **de pecho/de teta** (Chil): kojeneček; (6) **una mula con** ~ (Bol): prodávat za vysokou cenu, za všechny prachy; (MS)  
**guaguachar**, v. (← keč., Bol): pečovat o dítě; (MS)  
**guagual**, m. (← keč., Chil, LaPlat): velký člověk; (MS)  
**guagualón**, m. (← keč.) (1) (Mex): hlupák; (2) (Chil, Arg): dítě napodobující nemluvně; (3) (Chil, Bol, Mex): infantilní člověk; (MS)  
**guagualote**, m. (← keč., Chil): hlupák; (MS)  
**guaguarear**, v. (← keč., Mex): klábosit, tlachat; (MS)  
**guaguaste**, adj. (← nah., Kost): hrubý, neotesaný, sprostý; (MS)  
**guagatear**, v. (← keč.) (1) (Chil, Guat): kojit, chovat; (2) (Chil, Guat, LaPlat): chovat nemluvně; (3) (Arg): pečovat o kojence; (4) (Mex): rozmazlovat, hýčkat; (MS)  
**guaguatero**, m. (← keč.) (1) (Chil, Arg): vychovatel, (chůva); (2) (Chil): člověk libující si v malichernostech; (MS)  
**guaguero** viz: **guagüero**; (MS)  
**guagüero**, m. (← keč., Arg, Ekv): vychovatel, milovník dětí; (MS)  
**guagüilo**, m. (← keč., Bol): dětská tvář; (MS)  
**guagüito**, m. (← keč., Arg, Kol, Ekv, Per): děťátko; (MS)  
**guaguón**, m. (← keč., Per): velká figurína; (MS)  
**guaica**<sup>1</sup>, f. (← keč.) (1) (Arg): cetka, korálek; (2) (Bol): růžencová zrnka; (3) (Kol): náhrdelník; (MS)  
**guaica**<sup>2</sup>, f. (← keč.) (1) (Chil, Bol): napadení, přepadení; (2) (Bol): dav lačnicí po určitém druhu zboží; (MS)  
**guaicar**, v. (← keč., Chil): napadnout; (MS)  
**guaicho** viz: **guacho**; (MS)  
**guáimara**, f. (← keč., Ven): drzá mužatka; (MS)  
**guaimaral**, m. (← keč., Kol, Kub): alej chlebovníků druhu *Brosimum alicastrum*; (MS)  
**guaimareño, -ña**, adj. (← keč., Kub): týkající se chlebovníku druhu *Brosimum alicastrum*; (MS)  
**guáimaro**, m. (← arw.) (1) (Kol, Kub, Ven): chlebovník druhu *Brosimum*



*alicastrum*; ► z čeledi morušovníkovitých; **(2)** (Ven): brok, velká kulka; (MS)

**guaina**, f. (← keč.) **(1)** (Arg): mladá žena; f./m. **(2)** (Arg, Bol, Chil, Per): mladíček, adolescent; (MS)

**guaino**, m. (← keč., Arg, Par) **(1)**: mladý drobný muž; **(2)**: žokej; (MS)

**guaiño**, m. (← keč.) **(1)** (Bol): andský tradicionál; ► kořeny v andském pohoří, písně jsou doprovázeny indiánskou píšťalou, nástrojem podobným kytarě a mandolínou, jeden z nejznámějších tradicionálů je *El condor pasa*; **(2)** (Bol): zmatek, povyk; **(3)** (Bol, Per): tanec; **(4) otro es el ~** (Bol): někdo, kdo se ve správný čas nachází na správném místě; (MS)

**guaiquear**, v. (← keč., Bol): zmlátit, uděřit; (MS)

**guaiquerío**, m. (← keč., Arg): tretky; (MS)

**guairajal**, m. (← arw., Kub): výsadba keře *Eugenia foetida*; (MS)

**guairaje**, m. (← arw., Kub): strom, keř *Eugenia foetida*; ► z čeledi myrtovitých; (MS)

**guairajecillo**, m. (← arw., Kub): myrtovitá rostlina; (MS)

**guairajillo** viz: **guairajecillo**; (MS)

**guairoro** viz: **guairuro**; (MS)

**guairulo** viz: **guairuro**; (MS)

**guairuro**, m. (← keč.) **(1)** (Per, Arg, Bol): strom *Ormosia coccinea*<sup>106</sup>; ► z čeledi bobovitých, plody podobné fazolím se používají při výrobě šperků; **(2)** (Per, Bol): policie, policista; (MS)

**guajaca**, f. (← arw., Kub, Dom, Mex): tilandsie provazovkovitá<sup>107</sup>; ► rostlina z čeledi bromeliovitých; (MS)

**guajacón** m. (← arw., Kub): gambusie skvrnitá; ► ryba z čeledi živorodkovitých<sup>108</sup>; (MS)

**guajana**, f. (← arw.) **(1)** (Portor): kvetoucí klas cukrové třtiny; **(2) caérsele a uno la ~** (Portor): dostat strach, ztratit odvahu; **(3) cortar ~** (Portor): zrudnout, stydět se; **(4) para la ~** (Portor): rozběhnout se; (MS)

**guajanilla**, f. (← arw., Portor): léčivá bylina *Imperata contracta*; ► odvar z kořene je používán jako lék proti žloutence; (MS)

**guajchito** viz: **guachito**; (MS)

**guajada**, f. (← nah., Mex): hloupost, pitomost; (MS)

**guajal**, m. (← nah., Mex): výsadba stromů *Leucaena leucocephala*; (MS)

**guajalote** viz: **guajolote**; (MS)

**guaje**, m. (← nah.) **(1)** (Mex, Guat, Hond, Ven): strom, keř *Leucaena leucocephala*<sup>109</sup>; ► okrasná dřevina používaná ke zkrášlení okrajových částí města díky schopnosti rychle zakořenit; **(2)** (Hond, Mex, Guat): baňatá láhev na víno; **(3)** (Hond, Mex, Nik): hlupák, blbec; **(4)** (StřAm): krám, harampádí; **(5)** (StřAm): budižkničemu, zavřehodný člověk; **(6)** (Mex): vědro, kýbl; **(7)** (Mex): lusk s jedlými semínky; **(8) ~ cirián/cirial** (Mex): strom *Crescentia alata*<sup>110</sup>; ► má široké využití v léčitelství, z plodu se vyrábí sirup, který se užívá proti poruchám dýchacího ústrojí, např. kašli; astmatu, bronchitidě, tuberkulóze, atd.; podává se také jako lék při gynekologických obtížích a při kožních problémech; **(9) el que desde chico es ~, hasta acocote no para/el que para ~ nace, hasta jícara no para** (Mex); kdo se hloupý narodí, hloupým také zůstane; **(10) hacer ~ a uno** (Mex): někoho podvést; **(11) hacerse el ~** (Mex): předstírat hloupého; **(12) no necesitar de ~ para nada** (StřAm, Mex): protloukat se životem bez pomoci druhých; **(13) tener el equipaje del ~: el tapón y la correa** (Mex): vlastnit jen to nutné k ošacení; (MS)

**guajear**, v. (← nah., Mex): předstírat hloupého; (MS)

**guajería**, f. (← nah., Mex): hloupost, pitomost; (MS)

<sup>106</sup> Obrázková příloha, obr. 87, obr. 88

<sup>107</sup> Obrázková příloha, obr. 89

<sup>108</sup> Obrázková příloha, obr. 146

<sup>109</sup> Obrázková příloha, obr. 90

<sup>110</sup> Obrázková příloha, obr. 91

**guajillo**, m. (← nah., Salv): keř, malý strom *Genipa edulis*; ► z čeledi mořenovitých; (MS)

**guajito**, m. (← nah., Mex) **(1)**: rostlina; **(2) más vale ~ tengo, que no acocote tendré** (Mex): lepší vrabec v hrsti, nežli holub na střeše; (MS)

**guajén** viz: **guajey**; (MS)

**guajey**, m. (← arw., Kub) **(1)**: plod, tykev; **(2)**: guira<sup>111</sup>; ► hudební nástroj; (MS)

**guajolotada**, f. (← nah., Mex) **(1)**: shluk krocanů; **(2)**: hloupost; **(3)**: krocení hody; (MS)

**guajolote**, m. (← nah.) **(1)** (Mex, StřAm): krocan; **(2)** (Mex, StřAm): ťulpas, hlupák; **(3)** (USA): španělský vodní pes<sup>112</sup>; **(4) ~ montés** (Mex): krocan paví<sup>113</sup>; **(5) cabildo de ~** (Mex): shluk hlupáků; **(6) sólo los ~s mueren la vispera** (Mex): v předvečer (sváteční) umírají jen krocani, lidé se nemají čeho bát, jejich hodinka také jednou přijde; (MS)

**guajolotito**, m. (← nah., Mex): lesňáček *Setophaga Picta*; (MS)

**guajolotón, -ona**, adj. (← nah., Mex): hloupý, pitomý; (MS)

**guala**, f. (← map., Kol, Chil, Ven): slípka skvrnitoboká<sup>114</sup>; (MS)

**gualache** viz: **guarache**; (MS)

**gualayco**, m. (← aim., Arg): špinavý a neposlušný jedinec; (MS)

**guale** viz: **guala**; (MS)

**gualicho**, m. (← map.) **(1)** (Arg, Bol, Chil, Urug): ďábel, zlý duch; **(2)** (Arg, Bol, Chil, LaPlat): zakletí, uřknutí, ublížení; **(3)** (Arg): mocný talisman; **(4)** (Arg): lektvar; **(5) tener gualicho** (Arg, Chil): nedůvěřovat, někoho nebo něco podezírat; (MS)

**gualle**, m. (← map., Chil): pabuk šikmý<sup>115</sup>; (MS)

**gualliento**, m. (← arw., Chil): místo výskytu pabuku šikmého; (MS)

**gualliería** viz: **gualliento**; (MS)

**guallipén**, m. (← map., Chil) **(1)**: mytologická postava; ► bytost s ovčím tělem, telecí hlavou, skroucenýma nohama a ošklivou srstí, uhranutím deformující plody nenarozených dětí; **(2)**: člověk se zdeformovanou nohou nebo špatnou pletí; **(3)**: hlupák, prostáček; **(4)**: člověk nebo zvíře s nohama do "O"; **(5)**: neschopný a rozmazlený člověk; (MS)

**guama**, f. (← arw.) **(1)** (Kol, Ven): plod stromu Inga; **(2)** (Kol, Kost, Ekv, Guat, Dom, Ven): inga jedlá; **(3)** (StřAm, Kol, Ven): lež; **(4)** (Ven): výsměch, fiasko; **(5)** (Kol): pohroma, kalamita; **(6)** (Kol): velké chodidlo nebo ruka; **(7)** (Kol): penis; **(8)** (Kol): nahromaděná krev v kohoutím hrdle (v hantýrce milovníků kohoutích zápasů); **(9)** (Kub): velký hlemýžď; **(10)** (Kol, Ven): nepřijemnost, obtíž; **(11)** (Kol): nechutnosti, urážky; **(12) ~ pelusa**: strom Inga; **(13) estar en la ~** (Ven): být spokojený se svým osudem; **(14) ni de ~** (Ven): ani náhodou; **(15) más limpio que pepa de ~** (Kol): chudý jako kostelní myš; **(16) pelo de ~** (Ven): klobouk z bobří kožešiny; **(17) ¡qué ~!** (Kol): sakra!, ach jo!, jé!; **(18) salir como pepa de ~<sup>1</sup>** (Kol): vzít do zaječích; **(19) salir como pepa de ~<sup>2</sup>** (Kol): bez potíží odejít; (MS)

**guamache** viz: **guamúchil**; (MS)

**guamachi** viz: **guamúchil**; (MS)

**guamal**, m. (← arw., Kol, Ven): místo výskytu stromu Inga; (MS)

**guamazo**, m. (← arw.) **(1)** (Ven): šlehnutí, švihnutí; **(2)** (Mex, Ven): velká rána, řacha; (MS)

**guamil**, m. (← nah.) **(1)** (Hond, Guat): plevel rostoucí na poli; **(2)** (Hond, Guat): horská osevná plocha; **(3)** (Mex): strniště, houští; **(4)** (Mex): sad; **(5)** (Mex): vymýcená půda, mýcení; (MS)

<sup>111</sup> Obrázková příloha, obr. 92

<sup>112</sup> Obrázková příloha, obr. 93

<sup>113</sup> Obrázková příloha, obr. 94

<sup>114</sup> Obrázková příloha, obr. 95

<sup>115</sup> Obrázková příloha, obr. 96

**guamo**, m. (← arw.) (1): viz: **guama**; (2) ~ **bejuco**, ~ **blanco/cimarón**, ~ **bob**, ~ **caraoa**, ~ **churino**, ~ **de hierro** (Kol, Ven): strom Inga; (MS)

**guampa**, f. (← keč.) (1) (Arg, Urug, Bol): dobytčí roh; (2) (Arg, Bol, Urug): pohár vyrobený z rohu; (3) (LaPlat): paroháč; (4) (LaPlat): zbabělec, bezcharakterní člověk; (5) ~ **chata** (LaPlat): srab, slaboch, naivka; (6) ~ **de orines** (LaPlat): imaginární místo, kam se posílají vilné duše; (7) ~ **de sal** (LaPlat): nádoba na sůl z dobytčího rohu; (MS)

**guampada**, f. (← keč., Chil): dlouhá vysoká sklenice; (MS)

**guámpar** viz: **guámparo**; (MS)

**guámparo**, m. (← keč.) (1) (Chil, Arg, LaPlat): sklenice vyrobená z rohu; (2) (Arg, Chil, LaPlat): dobytčí roh; (3) (Arg): nočník, květináč; (4) **guaso/hombre de ~ y lazo** (Chil): velice vstrojený venkovan; (MS)

**guampazo**, m. (← keč., LaPlat) (1): trknutí, nabrání na rohy; (2): přívál smůly; (3): ženská nevěra; (MS)

**guampear**, v. (← keč., LaPlat) (1): podvést, nasadit parohy; (2): potrkat, zranit rohy; (MS)

**guampiar** viz: **guampear**; (MS)

**guampón, -ona**, adj. (← keč., Arg): mající velké rohy; (MS)

**guampudo, -da**, adj. (← keč.) (1) (Arg, Bol, Urug): rohatý; (2) (LaPlat): mající velké rohy (zvíře); (3) (LaPlat): nešťastný; (4) **el que nace pa ~, dende chiquito es frentón** (Arg): ?; (MS)

**guamuchi** viz: **guamúchil**; (MS)

**guamúchil**, m. (← nah., Mex): strom Inga *Inga pungens*; ► z čeledi bobovitých; (MS)

**guamuchilar**, m. (← nah., Mex): alej stromů Inga *Inga pungens*; (MS)

**guamuchilero** viz: **guamuchilar**; (MS)

**guamuchillo**, m. (← nah., Mex): akácie; (MS)

**guana**, f. (← arw.) (1) (Kub): strom *Hildegardia cubensis*<sup>116</sup>; ► z čeledi lejnicovitých, okrasná dřevina; (2) **caña** ~ (Portor): trst' rákosovitá<sup>117</sup>; ► druh trávy z čeledi lipnicovitých; (MS)

**guanaca**, f. (← nah., Mex) (1): **carosidad a modo de papada que le cría al gallo**; (2): lidské ucho; (MS)

**guanacaste**, m. (← nah., StřAm, Mex): mohutný strom *Enterolobium cyclocarpum*<sup>118</sup>; ► z čeledi bobovitých, podle tohoto stromu je nazván národní park Guanacaste v Belize<sup>119</sup>; (MS)

**guanacastero, -ra**, adj. (← nah., Mex): týkající se stromu *Guanacaste*; (MS)

**guanacastle** viz: **guanacaste**; (MS)

**guanaja**, f. (← arw.) (1): samice krocana; (2) **matar la** ~ (Kub): zabíjet čas; (3) **tener parte en** ~ (Kub): zúčastnit se; (MS)

**guanajada**, f. (← arw., Antil): naivnost, hloupost; (MS)

**guanajear**, v. (← arw., Kub): jednat jako hlupák; (MS)

**guanajería** viz: **guanajada**; (MS)

**guanajo**, m. (← arw.) (1) (Antil, Kol): krocán; (2) (Ven): voskovice, svíce; (3) (Ven): kaktus; (4) **sacarse la rifa dej** ~ (Kub): utrpět škodu; (MS)

**guanal**, m. (← arw., Kub): palmový háj; (MS)

**guanana**, f. (← arw.) (1) (Kub, Ekv, Portor, Ven): husa sněžní<sup>120</sup>; (2) (Kub): rostlina; (MS)

**guandero**, m. (← keč.): nosič már; (MS)

**guando**, m. (← keč.) (1) (Kol, Ekv, Per, Pan, Ven, Chil): nosítka, máry<sup>121</sup>; (2) **llevar en guando**: nést ve vzduchu; (MS)

**guandua** viz: **guadua**; (MS)

<sup>116</sup> Obrázková příloha, obr. 97

<sup>117</sup> Obrázková příloha, obr. 98

<sup>118</sup> Obrázková příloha, obr. 99

<sup>119</sup> <<http://cs.tixik.com/narodni-park-guanacaste-2356193.html>> [CIT. 2009-28-10]

<sup>120</sup> Obrázková příloha, obr. 100

<sup>121</sup> Obrázková příloha, obr. 101

**guanear**, v. (← arw., Mex) **(1)**: uříznout trs palmy guano; **(2)**: hladit koni hřbet trsem palmy guano; (MS)

**guaneo**, m. (← arw., Mex) **(1)**: odříznutí trsu palmy guano; **(2)**: hlazení hřbetu koně trsem palmy guano; (MS)

**guanera**, f. (← arw.) **(1)** (JižAm, Antil): oblast výskytu palmy guano; **(2)** (Arg, Portor): polštář naplněný palmovými listy; (MS)

**guanero, -ra**, adj. (← arw.) **(1)**: týkající se palmy guano; **(2) cuchillo** ~: tropická bylina *Cassia tora*<sup>122</sup>; ► z čeledi bobovitých; (MS)

**guango**, m. (← tarasco) **(1)**: viz: **guangoche**; **(2) venir** ~ (Mex): být k ničemu; (MS)

**guangoche**, m (← tarasco) **(1)** (StřAm, Chil, Ekv, Mex): hrubá látka; **(2)** (Hond, Guat, Mex): pytel; adj **(3)** (Mex, StřAm): prostorný, široký; **(4)** (Mex): oteklý, opuchlý; (MS)

**guangochi** viz: **guangoche**; (MS)

**guangocho** viz: **guangoche**; (MS)

**guangochudo, -da**, adj. (← tarasco, Mex): volný, široký (šaty); (MS)

**guanguacho** viz: **guangoche**; (MS)

**guanilla**, f. (← arw., Kub): druh stromu *Hildegardia*; (MS)

**guanime**, m (← arw) **(1)** (Portor, Dom): pečivo; ► z kukuřičné mouky servírované nebo plněné treskou; **(2) no dársele a uno un ~ de algo** (Portor): mít absolutní nezájem; (MS)

**guanimo** viz: **guanime**; (MS)

**guanina** viz: **cuchillo guanero**; (MS)

**guaninal**, m (← arw., Kub): místo výskytu tropické byliny *Cassia tora*; (MS)

**guaniquí**, m (← arw., Kub): nevadlec hřebenitý<sup>123</sup>; ► rostlina z čeledi laskavcovitých; (MS)

**guaniquical** viz: **guaniquinal**; (MS)

**guaniquique** viz: **guaniquí**; (MS)

**guaniquiquí** viz: **guaniquí**; (MS)

**guaniquinal**, m. (← arw., Kub): místo výskytu nevadlce hřebenitého; (MS)

**guano**, m. (← arw.) **(1)** (Kub, Dom, Portor, Mex): palma *Sabal*<sup>124</sup>; **(2)** (Kub, Mex): trs palmových listů; **(3)** (Portor): materiál připomínající bavlnu; **(4)** (Kub, Portor): peníze; **(5)** (Portor): palma *Coccothrinax*<sup>125</sup>; ► druh menších palem s dlantými listy; **(6) ~ de cana** (Kub): trs listů z palmy *Sabal palmetto*; **(7) meter** ~<sup>1</sup> (Kub): usilovně pracovat; **(8) meter** ~<sup>2</sup> (Kub): potrestat; (MS)

**guanoche** viz: **guangoche**; (MS)

**guanque** viz: **guanquí**; (MS)

**guanquero**, m. (← aim., Arg) **(1)**: viz: **huanquero**; **(2) parecer uno** ~: mluvit dutým, monotóním hlasem jako při modlení; (MS)

**guanquí**, m. (← map., Chil) **(1)**: smldinec chlupatý<sup>126</sup>; ► léčivá rostlina, v alternativní medicíně se používá při zmírňování příznaků klimakteria; **(2)**: kořen, hlíza (smldince chlupatého); **(3)**: varlata; **(4)**: nandu pampový; (MS)

**guantusa** viz: **guatusa**; (MS)

**guantuza** viz: **guatusa**; (MS)

**guañaca**, f. (← map., aim., Chil) **(1)**: kaše připravená z vepřového vývaru; **(2) es una** ~: výhodná koupě, “za pusu”; **(3) hacer** ~: roztržít, rozbít, drtit (např. fazole); (MS)

**guaño**, m. (← keč.) **(1)** (Bol, Per): tradiční žalostné písně; **(2)** (Per): milenec, spolubydlící; (MS)

**guapal**, m. (← nah., Mex) **(1)**: police na kuchyňské nádobí; **(2)**: plátno sloužící k uložení kuchyňského nádobí; (MS)

<sup>122</sup> Obrázková příloha, obr. 102

<sup>123</sup> Obrázková příloha, obr. 145

<sup>124</sup> Obrázková příloha, obr. 103

<sup>125</sup> Obrázková příloha, obr. 104

<sup>126</sup> Obrázková příloha, obr. 105

**guapaque**, m. (← nah., Mex) (1): habrovec virginský<sup>127</sup>; (2): plod habrovce virginského; (3) **cayó el** ~: konec dlouhé debaty; (4) **tumbar el** ~: krušná práce, nekonečná debata; (MS)

**guapi**, m. (← map., Chil) (1): horská mýtina; (2): vlhká písčinná půda; (MS)

**guapinol**, m. (← nah., StřAm, Arg, Mex): koubaryl obecný<sup>128</sup>; ► strom z čeledi bobovitých; (MS)

**guapinole** viz: **guapinol**; (MS)

**guaporú**, m. (← guar.) (1) (Arg, Bol, Par, Per): strom *Eugenia cauliflora*<sup>129</sup>; ► strom z čeledi myrtovitých; (2) (Bol): ovoce stromu *Eugenia cauliflora*; ► podobné švestce, jedlé a kyselé, roste při kmeni a tlustých větvích jako kakao, slouží k výrobě vína; (MS)

**guapote**, m. (← arw.) (1) (Ven): olověnc<sup>130</sup>; ► keř patřící do řádu hvozdíkotvarých; (2) (StřAm, Mex): kapr obecný; (MS)

**guapucha**, f. (← čib., Kol) (1): rybka *Grundulus bogotensis*<sup>131</sup>; ► z čeledi tetrovitých; (2): švindlování, fixlování; (3): maličkost; (4): bohém, pijan; (MS)

**guapuro** viz: **guaporú**; (MS)

**guapurucito**, m. (← guar., Bol): druh maté; (MS)

**guapurú** viz: **guaporú**; (MS)

**guara**<sup>1</sup>, f. (← arw.) (1) (Kub, Antil): strom *Cupania americana*; ► z čeledi mýdelníkovitých, podobný kaštanu; (2) (Hond, Guat): papoušek ara; (3) (Antil, Hond): liána; (4) ~ **blanca/colorada/macho**, ~ **guadillo** (Portor): druhy stromu *Cupania americana*; (MS)

**guara**<sup>2</sup>, f. (← keč.) (1) (Chil, Arg): cetka, nevkusná ozdoba; (2) (Chil): tělesné pohyby a pohyby šátku při tradičním chilském tanci *cueca*<sup>132</sup>; (3) (Arg, Chil): intriky, lsti; (4) (Arg, Chil): přebytek slov při všedním jednání; (5) (Per): velké množství; (6) **echar/hacer ~s a una mujer** (Chil): dvořit se dámě; (MS)

**guará**, m. (← guar., StřAm): vlk stepní<sup>133</sup>; (MS)

**guaraca**<sup>1</sup>, f. (← keč., Bol) (1): čačalaka<sup>134</sup>; ► pták podobný bažantovi s načervenalým peří; (2): jízdni zvířata s načervenalou srstí; (MS)

**guaraca**<sup>2</sup>, f. (← keč.) (1) (Kol, Chil, Ekv, Per, Arg): laso, bič; (2) (Chil): zbraň lupičů; (3): předmět určený k bití; (4) (Chil, Per): provázek od káči (hračky); (5) (Chil): lišta, poleno; (6): bič; (7): dětská hra; ► podobná hře “chodí pešek okolo”; (8): šátek; ► pomůcka při hře podobné “chodí pešek okolo”; (9) (Kol): pletenec z agáve; (MS)

**guaracaso** viz: **guaracazo**; (MS)

**guaracazo**, m. (← keč.) (1) (Kol, Chil, Per): rána bičem; (2) (Kol): nečekaný úder; (3) (Bol): švih bičem; (MS)

**guaracha**<sup>1</sup>, f. (← arw.) (1) (Kub, Portor, Mex): hudební žánr, tanec; ► pochází z Kuby, jedná se o humorné písně pojednávající o lidech a zvycích; (2) (Antil): slavnostní píseň; (3) (Kub, Portor): flám, zábava; (4): povyk, zmatek; (5) (Portor): špás, legrace; (6) (Kub): chudá kapela; (7) (Mex): hudba, píseň; (8) **ésas son ~s** (Portor): to jsou kecy!; (MS)

**guaracha**<sup>2</sup> viz: **guarache**; (MS)

**guarache**, m. (← tarasco) (1) (Mex): kožená sandál<sup>135</sup>; (2): pneumatika; (3) (Guat): staré boty, škrpály; (4) (Hond): rozbitý klobouk; (5): jakýkoliv

<sup>127</sup> Obrázková příloha, obr. 106

<sup>128</sup> Obrázková příloha, obr. 107

<sup>129</sup> Obrázková příloha, obr. 108

<sup>130</sup> Obrázková příloha, obr. 109

<sup>131</sup> Obrázková příloha, obr. 110

<sup>132</sup> Národní chilský tanec, při kterém vyznává lásku žena muži. Tance se tančí v páru, ale odděleně. Nedílnou součástí jsou šátky, kterými oba tanečníci opisují ve vzduchu kruhy a půlkruhy.

<sup>133</sup> Obrázková příloha, obr. 111

<sup>134</sup> Obrázková příloha, obr. 5

<sup>135</sup> Obrázková příloha, obr. 112

opotřebovaný předmět; **(6)** (StřAm): harampádí, krámy; **(7)**: kdosi, ledaskdo; **(8)** (Mex): kus kůže (z končetiny); (MS)

**guarachear**<sup>1</sup>, v. (← arw., Antil): bavit se, flámovat; (MS)

**guarachear**<sup>2</sup>, v. (← tarasco, Mex) **(1)**: šoupat nohama; **(2)**: nasadit pneumatiku na kolo; **(3)**: chodit v sandálech; (MS)

**guaracheo**, m. (← tarasco, Mex): šoupaní nohou; (MS)

**guarachero**, m. (← arw.) **(1)** (Antil): obratný kohout; ► kohout, který při zápasení obratně odvrátí klovnutí protivníka; **(2)** (Kub, Mex): zpěvák písní *guaracha*; **(3)** (Portor, Kub, Mex): vtipálek, šprýmař; (MS)

**guaracho** viz: **guarache**; (MS)

**guaragua**, f. (← keč.) **(1)** (Chil, Ekv, Per): klátivá chůze, kolébání; **(2)** (Bol, Chil, Per): ozdoby; **(3)**: vyhýbavě něco říkat; **(4)** (Guat, Hond): lež; **(5)**: šprým; **(6)** (Kost): lhář, přehánějící lhář; **(7)** (Bol, Per): nadměrný luxus; **(8)** (Chil): lichotky; **(9)**: brož, ozdoba na šatech; (MS)

**guaragüero**, m. (← keč., Chil, Per): člověk, který chodí nebo tancuje klátivým způsobem; (MS)

**guaral**<sup>1</sup>, m. (← arw., Kub): místo výskytu stromů *Cupania americana*; (MS)

**guaral[a]**, m. (← keč.) **(1)** (Kol, Ven): provaz, lano z agáve; **(2)** (Kol): provázek od káči (hračka); **(3) aconforme es el pez, ansina tiene que ser el** ~ (Ven); **(4) ser una mujer más fea que un** ~ (Kol): žena ošklivá jako noc; (MS)

**guaraná**, f. (← guar.) **(1)** (StřAm, Bol, Par): guarana, paulinie opojná<sup>136</sup>; **(2)** (StřAm, Bol): lék z guarany; ► vyroben ze semen a tobolek guarany, využívá se zejména pro silné povzbuzující účinky (díky vysokému obsahu kofeinu); **(3)** (Bol): semeno, tobolka guarany; **(4)** (StřAm, Bol): nealkoholický nápoj; (MS)

**guaranga**, f. (← keč., Kol) **(1)**: sapan žlutý květ<sup>137</sup>; ► strom, kež z čeledi bobovitých; **(2)**: plod sapanu žlutý květ; (MS)

**guarangada**, f. (← keč.) **(1)** (Arg, Chil, LaPlat): nezdvořilost, nevychovanost; **(2)** (Arg): neomalenost, neotesanost; (MS)

**guarango**, -ga<sup>1</sup>, adj. (← keč.) **(1)** (Arg, Chil, Urug, Par, Bol, Per): nevychovaný, drzý; **(2)** (Arg, Bol, Urug): špinavý, otrhaný; m. **(3)** (Chil): hromotluk; (MS)

**guarango**<sup>2</sup>, m. (← keč., Ekv, Per, Ven, Kol): sapan žlutý květ<sup>138</sup>; ► z čeledi bobovitých; (MS)

**guaranguear**, v. (← keč.) **(1)** (Arg, Urug, Chil, LaPlat): chovat se nevychovaně, být drzý; **(2)** (Arg): dělat pitomosti, otravovat; (MS)

**guaranguería**, f. (← keč., Arg, Par, Urug, Chil): nevychovanost, nezdvořilost; (MS)

**guaraquear**, v. (← keč.) **(1)** (Kol, Chil, Ekv): tlouci, bičovat; **(2)** (Chil): okrást, přepadnout; **(3)** (Kol): švihat bičem; **(4)** (Per): vyhodit roztočením ve vzduchu; **(5)** (Bol): přecházet z jedné strany na druhou; (MS)

**guaraquero**, m. (← keč., Chil): zloděj; (MS)

**guaratará**, m. (← arw., Ven) **(1)**: kámen, balvan; **(2)**: viz: **guarataro**; (MS)

**guarataro**, m. (← arw., Ven) **(1)**: křemen, kámen; **(2)**: kalužnice indická<sup>139</sup>; ► z čeledi lipnicovitých, nebezpečný plevel; (MS)

**guaratarón**, m. (← arw., Ven): velký kámen, balvan; (MS)

**guareao** viz: **guariao**; (MS)

**guarequetén** viz: **guariquitén**; (MS)

**guargar** viz: **guargar**; (MS)

**guargar**, m. (← keč.) **(1)** (Chil, Ekv, Per): durman; **(2)** (Ekv, Per): durmanový nápoj; (MS)

**guariado** viz: **guariao**; (MS)

**guariao**, m. (← arw.) **(1)** (Kub, Antil): kurlan chřástalovitý<sup>140</sup>; ► pták z čeledi

<sup>136</sup> Obrázková příloha, obr. 113

<sup>137</sup> Obrázková příloha, obr. 114

<sup>138</sup> Obrázková příloha, obr. 114

<sup>139</sup> Obrázková příloha, obr. 115

<sup>140</sup> Obrázková příloha, obr. 116

kurlanovitých; **(2)** (Kub): předmět hýřící křiklavými barvami; (MS)  
**guariba**, f. (← guar., Kol, Urug): vřešťan hnědý<sup>141</sup>; ► primát z čeledi chápanovitých; (MS)  
**guaricongo**, m. (← arw., Ven) **(1)**: gekon; **(2)**: laso k pochytní divoké zvěře; **(3)**: federál; (MS)  
**guaricha**, f. (← keč.) **(1)** (Kol, Ekv, Ven, Pan): markytánka, nevěstka; **(2)** (Pan): vychytralá a zlá stařena; **(3)**: petrolejka, lampička; **(4)** (Ven): mladá indiánka, venkovská holka; **(5)**: manželka, milenka; ► příslušnice nejnižší společenské vrstvy; **(6)**: maniok; **(7)**: genipa americká; **(8)** (Ekv, Per, Ven): vojáková žena; **(9)** (Ven): dívka; **(10)** (Ekv): policistova žena; (MS)  
**guarichi** viz: **guaricho**<sup>2</sup>; (MS)  
**guaricho**<sup>1</sup>, m. (← keč.) **(1)** (Ven): čeledín, učedník; **(2)** (Kol): pobuda, šjedíř; **(3)** (Ven): chlapec; (MS)  
**guaricho**<sup>2</sup>, m. (← tarasco, Mex) **(1)**: plástev; **(2)**: hmyz; **(3)**: hřbitov; **(4)**: strom; ► pevného dřeva, citronové barvy; (MS)  
**guarina** viz: **guarumo**; (MS)  
**guariquitén**, m. (← arw., Portor, Dom) **(1)**: pelech chudáka; **(2)**: chatrč, chýše; (MS)  
**guarisnaque**, m. (← map., Chil) **(1)**: dlouhý a tenký provaz; **(2)**: kořalka; **(3)**: důvěřivec, bezvýznamný jedinec; (MS)  
**guarisnaqui** viz: **guarisnaque**; (MS)  
**guarmi**, f.? (← keč.) **(1)** (Arg, Kol, Ekv): hospodárná žena; **(2)** (Arg, Ekv): žena v domácnosti; (MS)  
**guarmilla**, m.? (← keč., Ekv, Kol): zženštilý muž; (MS)  
**guaroso**, -sa, adj. (← keč., Chil) **(1)**: směšně chodící nebo tancující; **(2)**: zdobený, přepychový; (MS)  
**guarpón** viz: **galpón**; (MS)  
**guaruma** viz: **guarumo**; (MS)  
**guarumal**, m. (← arw., Mex, Pan): místo výskytu imbauby štíhlé; (MS)  
**guarumba** viz: **guarumo**; (MS)  
**guarumbo** viz: **guarumo**; (MS)  
**guarumo**, m. (← arw.) **(1)** (StřAm, Kol, Ekv, Mex, Ven): imbauba štíhlá<sup>142</sup>; ► keř z čeledi *Cecropiaceae*; **(2)** (Kol): nešika, nemehlo; (MS)  
**guarura**, f. (← arw.) **(1)** (Ven, Kol): bahňavka<sup>143</sup>; **(2)** (Ven): klakson, houkačka; ► vyrobeny z lastury; **(3)**: mušle, ulita, lastura; **(4)**: napodobení zvuku houkačky; **(5)** **hacer** ~ : napodobovat zvuk linoucí se z lastury; (MS)  
**guarurita**, f. (← arw., Ven): šneček; (MS)  
**guasábara**, f. (← arw.) **(1)** (Kol, Portor, Dom, Ven): vzpoura, rebelie; **(2)**: přepadení, vpád (vojsk); **(3)** (Ven): drsné chmýří rostlin; **(4)** (Portor, Dom, Ven): trnitá rostlina *Eugenia eggersii*; ► vyskytuje se na velmi suché půdě; (MS)  
**guasanga**, f. (← arw.) **(1)** (StřAm, Kol, Kub, Mex): povyk, zmatek; **(2)** (Guat): bitka, pranice; (MS)  
**guasango** viz: **guasanga**; (MS)  
**guasanguero**, -ra, adj. (← arw., Kub, Dom): výtržnický, skandální; (MS)  
**guasca**, f. (← keč.) **(1)** (JižAm, Antil): kožená oprátka, kožený provaz; **(2)** (Arg, LaPlat): mužský úd, pyj; **(3)** (Kol): peťour malokvětý<sup>144</sup>; ► rostlina z čeledi hvězdnicovitých; **(4)**: kůra stromu; **(5)** (LaPlat): pletenec na bičí honáka; **(6)**: kousky surové kůže; **(7)**: látka příslušící chudému postroji; **(8)**: vězení; **(9)** **a dos** ~s (Kol): donucený, nucený; **(10)** **a toda** ~ (Ekv): rychle; **(11)** **arrastrado como** ~ **de lechera** (Arg): zkušný, zběhlý; **(12)** **dar** ~<sup>1</sup> (JižAm, Antil): bičovat, mrskat; **(13)** **dar** ~<sup>2</sup> (Arg, Chil, Urug): usilovně na něčem trvat; **(13)** **dar** ~<sup>3</sup>

<sup>141</sup> Obrázková příloha, obr. 117

<sup>142</sup> Obrázková příloha, obr. 118

<sup>143</sup> Obrázková příloha, obr. 119

<sup>144</sup> Obrázková příloha, obr. 120

(Per): dát příležitost, vybidnout a podpořit; **(14) dar** ~<sup>4</sup> (LaPlat): vyčerpání koně; **(15) del cuero salen las ~s**: na úkor národa se mnozí přizívají; **(16) ¡déle ~ no más!** (Urug): nevzdávej boj!, neházej flintu do žita!; **(17) estar en las ~s** (LaPlat): být ve vězení, bruchet; **(18) ir a parar a las ~s**: růst pro kriminál; **(19) pisarse la ~<sup>1</sup>** (Arg, Kol, Chil, Urug): nechat se nachytat; **(20) pisarse la ~<sup>2</sup>** (Chil): přepočítat se zmýlit se; **(21) volverse (la) ~** (Kol): toužit po něčem; adj. **(22)**: neotesaná, hrubá; (MS)

**guascazo**, m. (← keč.) **(1)** (Arg, Chil, Urug, JižAm, Antil): rána bičem; **(2)** (Kol): rána, facka, pohlavek; **(3)** (LaPlat): náhlé neštěstí; (MS)

**guascoso, -sa**, adj. (← keč., Ekv) **(1)**: pružný, obratný; **(2)**: dlouhý a suchý (člověk); (MS)

**guascudo, -da**, adj. (← keč., Kol) **(1)**: žilkovaný (dřevo); **(2)**: ohebný, pružný; (MS)

**guascho**, m. (← keč.) **(1)**: viz: **guacho**<sup>2</sup>; **(2) ser como ~ para la leche** (Arg): mít nadání (k něčemu); (MS)

**guásdua**, f. (← čib.) **(1)** (Kol, Ekv, Per, Ven): viz **guadua**; **(2) de guasdua** (Ven): zdarma, gratis; (MS)

**guasdual** viz: **guadual**; (MS)

**guasdualito**, m. (← čib., Ven): bambusový háječek; (MS)

**guasduilla**, f. (← čib., Ven): druh bambusu; (MS)

**guasgua** viz: **guadua**; (MS)

**guásima** viz: **guácima**; (MS)

**guásimo** viz: **guácima**; (MS)

**guasimal**, m. (← arw., Antil, Kost, Mex, Nik, Ven): místo výskytu stromů *Guazuma ulmifolia*; (MS)

**guasimilla**, f. (← arw.) **(1)** (Kub, Portor): strom *Proekia crucis*; **(2)** (Mex, Pan): strom *Trema micrantha*; **(MS)**

**guasque, m.?** (← keč., Kol) **(1)**: volná smyčka; **(2)**: chycení do lasa; (MS)

**guasqueada**, f. (← keč.) **(1)** (Arg, Bol): výprask koženým provazem; **(2)**: prudká náhlá odbočka; **(3)** (LaPlat): žena zběhlá ve věcech lásky; (MS)

**guasqueado, -da**, adj. (← keč.) **(1)** (Arg, Urug): zkušený v boji o život; **(2)** (LaPlat): pronásledován smůlou; **(3)**: potrestán smůlou; (MS)

**guasqueadura**, f. (← keč., LaPlat): trest uštědřený fackami a pohlavky; (MS)

**guasquear**, v. (← keč.) **(1)** (Arg, Kol, Chil, Urug, Bol, Per, LaPlat): mrskat koženým provazem, bičovat; **(2)** (Urug): obdržet rány štěstěny; **(3)**: přecházet z jedné strany na druhou; **(4)**: bezdůvodně se zlobit; **(5)** (Arg): přeskočit na stranu; **(6)** (LaPlat): něco vyhodit; **(7)**: pohybovat vibracemi (předmět); **(8)**: vymlouvat se, vytáčet se; **(9)**: změnit názor; **(10)** (Kol): chytit do lasa; (MS)

**guasquería**, f. (← keč., Arg): souprava pletenců na biči; (MS)

**guasquerío** viz: **guasquería**; (MS)

**guasquero**, m. (← keč., LaPlat): pletař; ► vyrábí součásti náčiní, pásky a jiné předměty z kůže potřebné k honáctví; (MS)

**guasquillo**, m. (← keč., Chil): provázek; ► svazují se jím palice tabáku; (MS)

**guastomate**, m. (← nah., Kost, Mex): strom *Crescentia alata*<sup>145</sup>; ► má široké využití v léčitelství, z plodu se vyrábí sirup, který se užívá proti poruchám dýchacího ústrojí, např. kašli; astmatu, bronchitidě, tuberkulóze, atd.; podává se také jako lék při gynekologických obtížích a při kožních problémech<sup>146</sup>; (MS)

**guastomatal**, m. (← nah., Kost): půda osetá stromy *Crescentia alata*; (MS)

**guásuma** viz: **guácima**; (MS)

**guasumo** viz: **guácima**; (MS)

**guata**, f. (← map.) **(1)** (Chil, Arg, Per, Bol): břicho; **(2)** (Chil): borcení zdí a dřeva; **(3) cabeza de guata** (Chil): holá hlava; **(4) echar ~<sup>1</sup>** (Chil): ztloustnout;

<sup>145</sup> Obrázková příloha, obr. 91

<sup>146</sup> <<http://www.medicinatradicionalmexicana.unam.mx/monografia.php?l=3&t=&id=7347>> [cit. 2009-24-10]



(5) **echar** ~<sup>2</sup>: zlepšit si kondici; (6) **echarse de** ~: lehnout si na břicho; (7) ~ **de manteca** (Chil): “**přezdívka**”; (MS)

**guataca**, f. (← arw.) (1) (Kub, Mex): krátká motyka; (2) (Kub, Dom, Mex): velké ucho; (3) (Dom): malá rána; (4) (Kub): lichotník, podlézavec; (5) (Kub, Mex): člověk s velkýma ušima; (MS)

**guatacada**, f. (← arw., Kub): nevkusné podlézáni lichotníka; (MS)

**guatacazo**, m. (← arw., Chil, Portor): bouchnutí, plácnutí; (MS)

**guataco**, m. (← arw.) (1) (Kol): indián; (2): hrubián, ignorant; (3) (Hond): tlouštík; (MS)

**guatacón, -ona**, adj. (← arw., Kub): lichotivý, pochlebující; (MS)

**guatacudo, -da**, adj. (← arw., Kub, Mex): ušatý; (MS)

**guatal**, m. (← nah.) (1) (StřAm): kukuřičné pole; (2) (Guat, Mex): zanedbané pole, hrouda vyrostlá na dřívě obdělávané půdě; (MS)

**guatalear**, v. (← nah., Guat): upravit déle neobdělávané pole; (MS)

**guataqueador**, m. (← arw., Kub): člověk pracující s krátkou motykou; (MS)

**guataquear**, v. (← arw., Kub) (1): opracovávat půdu krátkou motykou; (2): lichotit, podlézat; (MS)

**guataqueo**, m. (← arw., Kub, Chil): lichocení, podlézáni; (MS)

**guataquería**, f. (← arw., Kub): lichocení, podlézáni; (MS)

**guatazo**, m (← map.): ???; (MS)

**guate**, m. (← nah.) (1) (Kost, Hond): kukuřice; (2) (StřAm): kukuřičné pole; (3) (Kol): okázalost, luxus; (4) (Dom): pravidelné a nadměrné užívání nějaké věci; (MS)

**guatea**, f. (← keč.) (1) (Arg, Bol): pečínka s kůží; (2): setkání lidí při příležitosti konzumace pečinky; (3) (Per): druh pokrmu; (4) (Chil): maso na grilu; (MS)

**guateada**, f. (← keč.) (1) (Arg): viz: **guatea**; (2): konzumace a příprava pečinky; (MS)

**guateado**, m. (← keč., Arg) (1): viz: **guateada**; (2): maso pečené na žhavém uhlí; (MS)

**guatear**, v. (← keč.) (1) (Arg): konzumovat pečínku s kůžičkou; (2) (Arg, Bol, Chil): připravovat pečínku; (3): vařit na žhavých uhlících; (4): konzumovat jídlo připravené na žhavých uhlících; (5): užívat si s žádanou ženou; (6): tlouct, mlátit; (7) (Per): spálit kůru; (MS)

**guatearse**, v. (← map., Chil) (1): vytvořit si břicho; (2): bortit se (zdi); (3): ujít (pneumatika); (MS)

**guatera**, f. (← nah., Guat): kukuřičné pole; (MS)

**guatero**, m. (← map., Chil): podomní prodáváč jehněčích a hovězích nožiček a bachorů; (MS)

**guatíbere**, m. (← arw.) (1) (Kub, Portor): neotesanec, nevychovanec; (2): ryba *Serranus guatibere*; (3) (Kub): tyran šedý<sup>147</sup>; ► pěvec z čeledi tyranovitých; (4): konzumovat jídlo připravené na žhavých uhlících; (5): užívat si s žádanou ženou; (6): tlouct, mlátit; (7) (Per): spálit kůru; (MS)

**guatiberear**, v. (← arw., Kub): chytat ve dne ryby *guatibere*; (MS)

**guatibereo**, m. (← arw., Kub): chytání ryb ve dne; (MS)

**guatitas**, f. pl. (← map., Chil) (1): zvířecí vnitřnosti; (2): národní pokrm Chilanů a Ekvádorců<sup>148</sup>; ► základní surovinou jsou dršťky a papriková omáčka; (3): břicho; (4): hmyzí zadeček; (MS)

**guatívere** viz: **guatibere**; (MS)

**guatívero** viz: **guatibere**; (MS)

**guatón**, f. (← map.) (1) (Chil, Arg, Mex, Per, Bol): břicháč; (2): nenasyta, mlsoun; (3) (Arg, Chil, Mex): slon v porcelánu; (4) ~ **como burro para tirar rama** (Arg): “přirovnání”; (MS)

**guatudo** viz: **guatón**; (MS)

**guatusa**, f. (← nah., Kost, Ekv, Guat, Hond, Salv, StřAm, Kol, Mex): aguti

<sup>147</sup> Obrázková příloha, obr. 121

<sup>148</sup> Obrázková příloha, obr. 122

středoamerický<sup>149</sup>; ► hlodavec z čeledi agutiovitých; (MS)  
**guatuza** viz: **guatusa**; (MS)  
**guaicho** viz: **guacho**; (MS)  
**gauda** viz: **guadua**; (MS)  
**gaudal** viz: **guadual**; (MS)  
**guavina** viz: **guabina**; (MS)  
**guaya**, f. (← may., Mex) **(1)**: strom *Talisia olivaeformis*<sup>150</sup>; **(2)**: plody stromu *Talisia olivaeformis*<sup>151</sup>; **(3)**: lež; **(4)** ~ **de bajo**, ~ **de cerro**: druhy palem; (MS)  
**guayal**, m. (← may., Mex): rostlina; (MS)  
**guayaca**, f. (← keč.) **(1)** (Arg, Bol, Chil, Ekv, Par, Per, Urug): pytlík, váček; **(2)**: talisman; **(3)** (Chil): nešika, hlupáček, nudný člověk; **(4)**: pouzdro, brašna (na tabák); **(5)** (Arg): varlata; (MS)  
**guayadura**, f. (← arw., Portor): strouhání; (MS)  
**guayar**, v. (← arw.) **(1)** (Antil): strouhat, škrábat; **(2)**: hodně pracovat; **(3)**: unavit se přílišnou prací; **(4)** (Portor): opít se; **(5)** ~ **yuca**: trpět hladu; (MS)  
**guayazo**, m. (← arw., Portor): strouhání; (MS)  
**guayca** viz: **guaica**; (MS)  
**guaycoso**, -sa, adj. (← keč., Kol): obyvatel tropické oblasti; (MS)  
**guayero**<sup>1</sup>, -ra, adj. (← may., Mex): týkající se stromu *Talisia olivaeformis* viz: **guaya**; (MS)  
**guayero**<sup>2</sup>, -ra, adj. (← arw.) **(1)**: týkající se: viz: **guayo**; m. **(2)** (Kub): hráč na nástroj guira; (MS)  
**guayista**, m. (← arw., Kub): hráč na nástroj guira; (MS)  
**guayo**<sup>1</sup>, m. (← may.): **(1)** viz: **guaya**; **(2)** **subir(se) a uno al** ~: naštvat (se), rozzlobit (se); (MS)  
**guayo**<sup>2</sup>, m. (← arw.) **(1)** (Antil): struhadlo; **(2)** (Kub): tvrdé a stříbrné peso; **(3)** (Portor, Kub): opilost, opilství; **(4)** (Kub, Portor, Mex): kočičí muzika; **(5)** (Kub, Portor): hudební nástroj guira viz: **guajey**; **(6)** (Kub): strom *Ehretia bourreria*; **(7)** (Kub, Mex): člověk s akné na obličeji; **(8)** **roble** ~ (Kub): strom *Beureria succulenta*; (MS)  
**guayuco**, m. (← arw.) **(1)** (Kol, Ven, Bol): zástěra kolem pasu, sukénka kolem pasu; **(2)** (Portor): starý, obnošený pracovní oděv; **(3)** (Ven): slabina koně, slabina zvířete; (MS)  
**guayul** viz: **guayule**; (MS)  
**guayule**, m. (← nah., Arg, Mex): guayule *Parthenium argentatum*<sup>152</sup>; ► stříbřitý keřík z čeledi hvězdnicovitých; (MS)  
**guayulero**, m. (← nah, Mex.) **(1)**: pěstitel *guayule*; adj. **(2)**: týkající se *guayule*; (MS)  
**guayunga**, f. (← keč.) **(1)** (Kol): hra pro dvojice; **(2)** (Ekv): shluk, skupina, houf; **(3)** (Kol, Ekv, Per): hlouček, svazek; **(4)** (Ekv): svazek kukuřičných klasů; (MS)  
**guayuquear**, v. (← arw., Ven): zkrotit vysílené zvíře; (MS)  
**guazábara** viz: **guasábara**; (MS)  
**guazábarra** viz: **guasábara**; (MS)  
**guazemilla** viz: **guasimilla**; (MS)  
**guázima** viz: **guácima**; (MS)  
**guázimo** viz: **guácima**; (MS)  
**guazobira** viz: **guazubirá**; (MS)  
**guazobirá** viz: **guazubirá**; (MS)  
**guazubira** viz: **guazubirá**; (MS)  
**guazubirá**, m. (← guar.) **(1)** (Arg, Urug): mazama šedý<sup>153</sup>; ► sudokopytník z

<sup>149</sup> Obrázková příloha, obr. 123

<sup>150</sup> Obrázková příloha, obr. 124

<sup>151</sup> Obrázková příloha, obr. 125

<sup>152</sup> Obrázková příloha, obr. 126

<sup>153</sup> Obrázková příloha, obr. 127

čeledi jelenovitých; **(2)** (Ekv): příslušník rodu velbloudovitých; **(3)** (LaPlat): strom; (MS)

**guázuma** viz: **guácima**; (MS)

**guazuma** viz: **guácima**; (MS)

**guazumillo**, m. (← arw., Kub, Pan, Ven): pavónie<sup>154</sup>; ► rostlina z čeledi slézotvarých; (MS)

**güegüecho**, m. (← nah.) **(1)** (StřAm, Kol): hlupák, tupec; **(2)** (StřAm, Mex): struma, vole; **(3)**: jedinec s poruchou štítné žlázy; (MS)

**güele**, m. (← map., Chil) **(1)**: levák, člověk se schopností používat pravou i levou ruku; **(2)**: levá strana; (MS)

**güñi**, m. (← map., Chil) **(1)**: chlapec, hoch; **(2)**: sluha; **(3)**: indiánský chlapec; **(4)**: chlapeček; ► roztomilá přezdívka přisuzována indiánkami indiánským chlapcům; **(5)** ~ **aventado**: chlapec k ničemu; **(6)** ~ **de pata rajada**: chudý a špinavý chlapec; (MS)

**güero, -ra**, adj. (← arw.) **(1)** (Guat, Mex): blondatý; **(2)**: roztomilý, líbezný, s grácií; **(3)** (Mex): láskyplný; **(4)** (Guat, Mex): neduživý, bledý; m **(5)** (Ven): alkoholický líkér; **(6)** (Mex): “přezdívka”; **(7)** ~ **enchilado** (Mex): načervenalý nebo zarudlý člověk; **(8)** **creer en indios** ~s (Mex): důvěřovat nedůvěryhodným osobám; (MS)

**güerito**, m. (← arw., Mex): miláček, drahoušek; (MS)

**guigán** viz: **guingán**; (MS)

**güila**, f. (← nah.) **(1)** (Mex): krůta; **(2)**: coura, děvka; **(3)** (Kost): “káča”, “slepice”; ► hlučná, korpulentní a nevysoká žena; **(4)**: papírový drak; **(5)**: palzící se chromý člověk; ► chromý na nohy; **(6)**: *vulg.* agáve; **(7)** (Kost): dítě; (MS)

**güilo, -la**, adj. (← nah., Mex) **(1)**: ochrnutý, chromý; **(2)**: slabý, neduživý; m. **(3)**: krocan; (MS)

**güilón**, m. (← nah., Hond): gay, homosexuál; (MS)

**güilona**, f. (← nah., Mex, StřAm): děvka, coura; (MS)

**güilota**, f. (← nah., Mex) **(1)**: hrdlička; **(2)**: hlupák, pitomec; **(3)** **no saber en dónde duermen las** ~s: nevědět, o co se jedná; (MS)

**güimo**, m. (← arw., Portor) **(1)**: morče domácí; **(2)**: velmi plodná žena; (MS)

**güin**, m. (← arw., Kub) **(1)**: stéblo cukrové třtiny; **(2)**: druh cukrové třtiny *Gynerium sagittatum*<sup>155</sup>; ► z čeledi lipnicovitých; **(3)** **año de ~, año de ruin**: brzká sklizeň cukrové třtiny, malý zisk; **(4)** **más flaco que un** ~: hubený jako vyžle; (MS)

**güincha** viz: **huincha**; (MS)

**güinche** viz: **huincha**; (MS)

**güincherero**, m. (← keč., Chil) **(1)**: pomocník zeměměřiče; **(2)**: pracovník na pásové pile; (MS)

**güiñal**, m. (← arw., Kub) **(1)**: půda osetá cukrovou třtinou viz: **güin**; (MS)

**güinazo**, m. (← arw., Kub) **(1)**: silné a velké stéblo cukrové třtiny; **(2)**: rána uštědřena stéblem cukrové třtiny; (MS)

**guingán**, m. (← aim., Chil) **(1)**: pepřovec mnohomužný; ► bylina využívaná v medicíně jako diuretikum, lék proti hysterii, artritidě a zhojení ran; **(2)**: plod pepřovce mnohomužného; ► připravuje se z něj nápoj chicha nebo pálenka; (MS)

**güingo**, m. (← keč.) **(1)** (Kol): kbelík, koryto; **(2)**: pohárek na pití; **(3)**: aguti středoamerický; adj. **(4)** (Ekv, Kol): zkroucený, křivý; (MS)

**güipil** viz: **huipil**; (MS)

**güira**, f. (← arw.) **(1)**: viz **huira**; **(2)** **comer maqui y cortar** ~: **hacer de una ría dos mandados**; (MS)

**güiral**<sup>1</sup>, m. (← arw., Kub): alej kalabašových stromů; (MS)

**güiral**<sup>2</sup>, m. (← arw., Chil): místo výskytu mořských řas; (MS)

<sup>154</sup> Obrázková příloha, obr. 128

<sup>155</sup> Obrázková příloha, obr. 129

**güirazo**, m. (← arw., Kub): rána hlavou; (MS)  
**güireño, -ña**, adj. (← arw., Mex): týkající se kalabašového stromu; (MS)  
**güirero, -ra**<sup>1</sup>, adj. (← arw., Mex): týkající se viz: **güiro**; (MS)  
**güirero**<sup>2</sup>, m. (← map., Chil) **(1)**: sběratel mořských řas; **(2)**: prodáváč přírodně vyrobených provazů; (MS)  
**güirilla**, f. (← arw., Kub): strom; (MS)  
**güirito**, m. (← arw., Kub): lilek *Solanum mammosum*; (MS)  
**güiro**<sup>1</sup>, m. (← arw.) **(1)** (Antil): kujeta, kalabašový strom; **(2)** (Antil, Kol, Dom, Ven): hudební nástroj; **(3)** (Antil, StřAm, Kol, Ekv, Mex, Ven): strom *Lagenaria sicerarea*; **(4)**: plod stromu *Lagenaria sicerarea*; **(5)** (Antil, Kol, Mex): hlava; **(6)** (Ekv): nešikovný hráč; **(7)**: podraz, past, léčka; **(8)** (Kub, Portor): ženská, ženština; **(9)** (Kub): milostná intrika; **(10)** (Hond): zbabělec; **(11)** (Portor): morče; **(12)** (Ven): had; **(13)**: ptáček; **(14)** (Kol): doupě, nora; **(15)** ~ **de montaña** (Mex): rostlina; **(16) coger (el)** ~ (Bol, Kol, Kub): vyslídit, přijít něčemu na kloub; **(17) hacerle a uno lo que el sol al ~: sacarle lustre** (Mex): “pohrdavá výhrůžka”; **(18) perder ~, calabaza y miel** (Kub): přijít na mizinu, zkrachovat; (MS)  
**güiro**<sup>2</sup>, m. (← keč.) **(1)** (Bol, Per): stéblo nezralé kukuřice; **(2)** (Per): chutný a křehký kukuřičný klas; (MS)  
**güirote**, m. (← arw., Mex) **(1)**: čeleď řeštlákovitých; **(2)**: boule na čele; (MS)  
**güirque** viz: **huilque**; (MS)  
**güirqui** viz: **huilque**; (MS)  
**güisache** viz: **huisache**; (MS)  
**güisachear** viz: **huisachar**; (MS)  
**guisasal**, m. (← arw., Kub): místo výskytu rostliny *Xanthium Occidentale*; (MS)  
**guisaso** viz: **guizazo**; (MS)  
**guisazo** viz: **guizazo**; (MS)  
**güiscoyol** viz: **huiscoyol**; (MS)  
**güisque**, m. (← map., Chil) **(1)**: lano, oprátka, laso; **(2)**: bič s rukojetí; (MS)  
**güisquelite**, m. (← nah., StřAm, Mex): indigovník *Indigofera cytisoides*<sup>156</sup>; ► rostlina z čeledi bobovitých; (MS)  
**güisquil**, m. (← nah., StřAm, Mex): sladkojam (jedlý plod)<sup>157</sup>; (MS)  
**güisquilar**, m. (← nah., StřAm, Mex): sladkojam (rostlina)<sup>158</sup>; (MS)  
**güistomate** viz: **huistomate**; (MS)  
**güizachal**, m. (← nah., Mex): místo výskytu rostliny *Goldmania foetida*; (MS)  
**guizache** viz: **huisache**; (MS)  
**güizacheada**, f. (← nah., Mex): pisálkovství; (MS)  
**güizachear** viz: **huisachar**; (MS)  
**güizachera** viz: **güizachal**; (MS)  
**güizachería** viz: **huisachería**; (MS)  
**güizachero** viz: **huisachero**; (MS)  
**guizazal** viz: **guisasal**; (MS)  
**guizazo**, m. (← arw., Kub): rostlina *Xanthium Occidentale*<sup>159</sup>; ► rostlina z čeledi hvězdnicovitých; (MS)  
**gurí**, m. (← guar.) **(1)** (Arg, Urug): indiánský kluk, mestický kluk; **(2)**: dítě, chlapec; **(3)**: malí synové; (MS)  
**gurisa**, f. (← guar., Arg, Urug) **(1)**: dívka; **(2)**: mladá venkovská manželka; **(3)**: “láskyplné oslovení”; (MS)  
**gurisada**, f. (← guar., LaPlat): shluk chlapců, hlouček dětí; (MS)  
**gurizote**, m. (← guar., Arg, Urug): mladík, mládenec, hoch; (MS)

<sup>156</sup> Obrázková příloha, obr. 130

<sup>157</sup> Obrázková příloha, obr. 131

<sup>158</sup> Obrázková příloha, obr. 132

<sup>159</sup> Obrázková příloha, obr. 133

## H

**halpón** viz: **galpón**; (MS)

**harpón** viz: **galpón**; (MS)

**hico**, m. (← arw.) **(1)** (Antil, Kol, Pan, Ven): konce provazů držících houpačí síť; **(2)**: provaz; **(3)** (Kol): větrné proudy držící papírového draka ve vzduchu; (MS)

**hicotea**, f. (← arw.) **(1)** (Kub, StřAm, Antil, Kol, Mex, Ven): želva *Testudo rugosa*; **(2)** (Dom): státní zaměstnání; **(3)** (Kub, Portor): mokřanka žebrovaná<sup>160</sup>; ► vodní rostlina vysazovaná v akváriích; (MS)

**hicoteal**, m. (← arw., Mex) **(1)**: hejno želv; **(2)**: místo výskytu mokřanky žebrované; (MS)

**hijillo** viz: **ijillo**; (MS)

**hijio** viz: **ijillo**; (MS)

**hipil** viz: **huipil**; (MS)

**hoacín** viz: **hoatzin**; (MS)

**hoactzín** viz: **hoatzin**; (MS)

**hoatzin**, m. (← nah., StřAm, Mex): hoacin chocholatý<sup>161</sup>; ► pták z čeledi hoacinovitých; (MS)

**hoazín** viz: **hoatzin**; (MS)

**hoco**, m. (← arw.) **(1)** (StřAm, Bol, Mex, Par, Ven): hoko proměnlivý<sup>162</sup>; ► pták z čeledi hokovitých; **(2)** (Bol): indiánská tykev; **(3)** (Ven): strom; **(4) hacerse uno el ~** (Bol): plížít se, stopovat; (MS)

**huacal** viz: **guacal**; (MS)

**huacalero**, m. (← nah., Mex): **persona acostumbrada a llevar un guacal**; (MS)

**huacalillo**, m. (← nah., Mex): zplodě, americký šerík<sup>163</sup>; (MS)

**huacalón**, m. (← nah., Mex) **(1)**: tlust'och; **(2)**: člověk se silným hlasem; (MS)

**huacamol** viz: **guacamol[e]**; (MS)

**huacamole** viz: **guacamol[e]**; (MS)

**huacanquillo**, m. (← keč., Arg) **(1)**: uhrnutí, okouzlení; **(2)**: palo que se asegura al recado; (MS)

**huacanquilla**, f. (← keč., Per): rostlina; (MS)

**huachaje** viz: **guachaje**; (MS)

**huachar**, v. (← keč., Ekv): hloubit brázdu, brázdit; (MS)

**huachi** viz: **guachi**; (MS)

**huachichil** viz: **guachichil**; (MS)

**huachinango** viz: **guachinango**; (MS)

**huachito** viz: **guachito**; (MS)

**huacho**, m. (← keč., Ekv): brázda ( v půdě); (MS)

**huahuito** viz: **guagüito**; (MS)

**huaica**, f. (← keč.) **(1)** (Per): výprodej zboží; **(2)** (Ekv): hodit lidem peníze; (MS)

**huaico**, m. (← keč.) **(1)** (Per, Arg): nával bahna a kamení splavený průtrží mračen ze svahů And, sesuv půdy; **(2)** (Arg, Kol, Chil, Ekv, Per): rokle, lesnatá soutěska; **(3)** (Kol): díra, jáma; **(4)**: ukryté a pusté místo; **(5)** (Bol): smetiště, odpadová jáma; **(6)** (Kol): tropické podnebí; ► do jednoho tisíce metrů nad mořem; (MS)

**huaina** viz: **guaina**; (MS)

**huaiquear**, v. (← keč., Ekv) **(1)**: vhodit něco do brázdy ( v půdě); **(2)**: dát něco do výprodeje; (MS)

**huaiquearse**, v. (← keč., Ekv): získat něco ve výprodeji; (MS)

**huairuro** viz: **guairuro**; (MS)

**huaje** viz: **guaje**; (MS)

---

<sup>160</sup> Obrázková příloha, obr. 134

<sup>161</sup> Obrázková příloha, obr. 83

<sup>162</sup> Obrázková příloha, obr. 136

<sup>163</sup> Obrázková příloha, obr. 135

**huajito** viz: **guajito**; (MS)  
**hualca**, f. (← aim., Arg): náhrdelník z lesklých kamenů; (MS)  
**huámpar** viz: **guámparo**; (MS)  
**huámparo** viz: **guámparo**; (MS)  
**huamucho** viz: **guamucho**; (MS)  
**huamucho** viz: **guamucho**; (MS)  
**huando** viz: **guando**; (MS)  
**huanquero**, m. (← keč., Arg) **(1)**: čmelák; **(2)**: vznětlivý člověk se špatnými mravy; (MS)  
**huaño** viz: **guaño**; (MS)  
**huapal** viz: **guapal**; (MS)  
**huaraca** viz: **guaraca**<sup>2</sup>; (MS)  
**huaracazo** viz: **guaracazo**; (MS)  
**huarache**, m. (← tarasco) **(1)**: viz: **guaracho**; **(2) ahora lo verás, ~, ya apareció tu correa** (Mex): vždy se najde někdo, kdo je mocnější a má větší pravomoce, někdo, kdo položí laťku ještě výše; **(3) al que no ha usado ~s, las correas le sacan sangre** (Mex): “házet perly sviním”, osoba nezvyklá na luxus si naň stěžuje, dokonce ji obtěžuje; **(4) no brincarla sin ~** (Mex): nevykonat bez dokonalé přípravy; **(5) no porque me vean ~s, piensen que soy huacalero** (Mex): člověk by neměl být posuzován podle vzhledu; **(6) traer a alguien con un ~ en la mano** (Mex): **tenerlo apurado, preocupado, derrotado**; (MS)  
**huaracho** viz: **guarache**; (MS)  
**huachinango** viz: **guachinango**; (MS)  
**huarango**<sup>1</sup> viz: **guarango**<sup>1</sup>; (MS)  
**huarango**<sup>2</sup> viz: **guarango**<sup>2</sup>; (MS)  
**huaranguillo**, m. (← keč., Per): akácie dlouhotrnná<sup>164</sup>; (MS)  
**huarmi** viz: **guarmi**; (MS)  
**huarmitero**, m. (← keč., Per): sukničkář, proutník; (MS)  
**huasca**, f. (← keč.) **(1)**: viz: **guasca**; **(2) ¡déle ~ hasta la pascua!** (Arg): nechabuj!, nestaň se lhostejným!; (MS)  
**huascar**, v. (← keč., Bol) **(1)**: pilně studovat; **(2)**: bičovat, mrskat; **(3)**: neupejpat se při jídle; (MS)  
**huascazo** viz: **guascazo**; (MS)  
**huasqueada** viz: **guasqueada**; (MS)  
**huasquilla**, f. (← keč., Per): cůpek vlasů; (MS)  
**huastomate** viz: **guastomate**; (MS)  
**huata** viz: **guata**; (MS)  
**huatal** viz: **guatal**; (MS)  
**huateado** viz: **guateado**; (MS)  
**huatear** viz: **guatear**; (MS)  
**huatón** viz: **guatón**; (MS)  
**huatudo** viz: **guatudo**; (MS)  
**huatusa** viz: **guatusa**; (MS)  
**huatuza** viz: **guatusa**; (MS)  
**huaucho** viz: **guacho**; (MS)  
**huayaca** viz: **guayaca**; (MS)  
**huayaco**, m. (← keč.) **(1)**: pytel, vak; **(2)**: „nadávka“; **(3)**: vrba, jíva; (MS)  
**huayaqueada**, f. (← keč.) **(1)**: výroba pytlíčku a váčků; **(2)**: kapsářství; **(3)**: prospěchářství; (MS)  
**huayaquear**, v. (← keč., Arg) **(1)**: vyrábět pytlíčky nebo váčky; **(2)**: prohledávat, vykrádat kapsy; **(3)**: zjištěně dělat laskavosti; (MS)  
**huayaquero**, m. (← keč.) **(1)**: výrobce a prodavač pytlíků a váčků; (MS)  
**huayca** viz: **guaica**; (MS)  
**huayna** viz: **guaina**; (MS)  
**huaynucho**, m. (← keč., Bol): adolescentní indián; (MS)

<sup>164</sup> Obrázková příloha, obr. 137

**huayqueadura**, f. (← keč., Bol): napadnutí, zaútočení; (MS)  
**huayquear** viz: **guaiquear**; (MS)  
**huayquita**, f. (← keč., Bol): malé přepadení; (MS)  
**huayunca** viz: **guayunga**; (MS)  
**húbare**, m?. (← may., Mex) (1): rostlina; (2): plod rostliny **húbare**; (3): pavouk; (MS)  
**huelán, -na**, adj. (← map., Chil) (1): slámově zelený (rostliny a dřevo); (2): degradovaný, ponížený; ► řečeno o lidech postrádajících dřívější sociální a politickou důležitost; (MS)  
**huero** viz: **güero**; (MS)  
**huila**<sup>1</sup> viz: **güila**; (MS)  
**huila**<sup>2</sup>, f. (← arw.) (1): viz: **huira**; (6) **pobre huila con tanto aire: se dice del que acomete empresas superiores a sus fuerzas**; (MS)  
**huilota** viz: **güilota**; (MS)  
**huilque**, m. (← keč.) (1) (Kol): hluboká studna s úzkým otvorem; (2) (Arg): kád' s velkým otvorem; (3) (Chil): lehké šití; (4): drozd falklandský<sup>165</sup>; (MS)  
**huilqui** viz: **huilque**; (MS)  
**huillqui** viz: **huilque**; (MS)  
**huincha**, f. (← keč.) (1) (Chil, Bol, Per): bavlněný nebo vlněný pásek; (2) (Arg, Bol, Chil, Ekv, Per, Kol, Par, Urug): stuha do vlasů; (3) (Arg, Chil): stuha k lemování ponč nebo šatů; (4) (Bol, Chil, Per): páska k měření kratších vzdáleností; (5) (Chil, Per): startovní čára při koňských dostizích; (6) (Per): cílová páska; (7) (Chil): dlouhá, úzká a silná páska; (8): jikry; (9): řemen k připevnění lyží; (10): metr (k měření); (11) ¡~!: **vůbec ne!, ani náhodou!**; (12) ~ **de afilar**: řemen k broušení nožů; (13) ~s **elásticas**: pružné řemeny k uchycení zavazadel; (14) **hacer ~ a uno**: zbičovat, zmrskat; (15) **hacerse uno una ~**: schoulit se, shýbnout se; (16) **ser uno una buena ~**: být budižkničemu; (MS)  
**huinchada**, f. (← keč.) (1): uvazování pásky nebo stuhy; (2) (Chil): měření; (MS)  
**huipil**, m. (← nah.) (1) (StřAm, Mex): dámská indiánská košile<sup>166</sup>; ► dlouhá košile s krátkými rukávy; (2) (Mex): klobouk<sup>167</sup>; ► podobný baretu; (MS)  
**huipilería**, f. (← nah., Mex): řemeslná výroba indiánských košilí viz: **huipil**; (MS)  
**huipilillo**, m. (← nah., Mex): část pánské košile v okolí ramen; (MS)  
**huira**<sup>1</sup> viz: **güiro**<sup>1</sup>; (MS)  
**huira**<sup>2</sup>, f. (← arw.) (1) (Chil, Per): provaz z kůry keře maqui; (2) (Chil): vodní řasy; (3) (Chil, Per, Bol): tenký provaz; ► vyroben z rostlin; (4) (Chil): cár, hadr; (5) **dar ~**: bičovat; (7) **sacar las ~s a alguien**: týrat někoho, mlátit někoho holí; (MS)  
**huiro**<sup>1</sup> viz: **güiro**<sup>1</sup>; (MS)  
**huiro**<sup>2</sup> viz: **huira**; (MS)  
**huirote** viz: **güirote**; (MS)  
**huirque** viz: **huilque**; (MS)  
**huirqui** viz: **huilque**; (MS)  
**huisachada** viz: **huisachería**; (MS)  
**huisachar**, v. (← nah.) (1) (StřAm, Mex): soudit se, vést soudní spor; (2): handrkovat se; (3): napsat slátaninu; (MS)  
**huisache**, m. (← nah.) (1) (StřAm, Mex): sudič, pokoutní advokát; (2) (Mex): profesionální spisovatel; (3): rostlina *Goldmania foetida*; ► z čeledi bobovitých; (4): plod rostliny *Goldmania foetida*; (MS)  
**huisachear** viz: **huisachar**; (MS)  
**huisacheada** viz: **güizacheada**; (MS)

<sup>165</sup> Obrázková příloha, obr. 138

<sup>166</sup> Obrázková příloha, obr. 139

<sup>167</sup> Obrázková příloha, obr. 140

**huisachera** viz: **güizachera**; (MS)  
**huisachería**, f. (← nah.) **(1)** (StřAm): potěšení z handrkování, z vedení sporů;  
**(2)** (Guat, Mex): soudcování, handrkování; **(3)**: soudní klíčky; **(4)**: plod  
rostliny *Goldmania foetida*; (MS)  
**huisachero**, m. (← nah.) **(1)** (StřAm, Mex): pokoutní advokát; **(2)** (Mex):  
pisálek; **(3)**: profesionální spisovatel; (MS)  
**huiscoyol**, m. (← nah., StřAm, Mex): palma moukeň<sup>168</sup>; (MS)  
**huiscoyul** viz: **huiscoyol**; (MS)  
**huisquelital**, m. (← nah., Mex): místo výskytu indigovníku; (MS)  
**huisquelite** viz: **güisquelite**; (MS)  
**huisquillite** viz: **güisquillite**; (MS)  
**huisquilla**, f. (← nah., StřAm, Kol): sladkojam<sup>169</sup>; (MS)  
**huistomate**, m. (← nah., Mex, Kost, Salv): bylina *Solanum torvum*<sup>170</sup>; ► kořen  
se využívá v medicíně a léčitelství při léčbě kožních onemocnění a cukrovky,  
zelené části rostliny jsou jedovaté; (MS)  
**huizachada** viz: **huisachería**; (MS)  
**huizachal** viz: **güizachal**; (MS)  
**huizache** viz: **huisache**; (MS)  
**huizachera** viz: **güizachera**; (MS)  
**huizachería** viz: **huisachería**; (MS)  
**huiztomate** viz: **huistomate**; (MS)  
**humienta** viz: **humita**; (MS)  
**huminta** viz: **humita**; (MS)  
**huminteada**, f. (← keč., Bol): vesnická slavnost při níž se konzumuje krajový  
pokrm viz: **humita**; (MS)  
**humita**, f. (← keč., Arg, Chil, Per, Bol, Urug): krajový pokrm z And<sup>171</sup>; ►  
moučník vyrobený z kukuřičného těsta se sýrem, vařený v páře a obalený do  
kukuřičných listů; (MS)  
**humitero**, m. (← keč., Arg, Chil, Per, Bol, LaPlat): výrobce a prodavač  
moučníku viz: **humita**; (MS)  
**hurayruru** viz: **guairuro**; (MS)  
**hute** viz: **fute**; (MS)  
**hutearse** viz: **futearse**; (MS)  
**hutía**, f. (← arw.) **(1)** (Kub, Antil): morče brazilské<sup>172</sup>; **(2)** (Antil) ~ **carabalí**, ~  
**arará**, ~ **conga**: hutia stromová<sup>173</sup>; (MS)  
**hicadura**, f. (← arw., Kub): provaz vytvořený z uzlů; (MS)

<sup>168</sup> Obrázková příloha, obr. 55

<sup>169</sup> Obrázková příloha, obr. 131

<sup>170</sup> Obrázková příloha, obr. 141

<sup>171</sup> Obrázková příloha, obr. 142

<sup>172</sup> Obrázková příloha, obr. 143

<sup>173</sup> Obrázková příloha, obr. 144



# I

**ibirapitá** viz: **ibirapitanga**; (MS)

**ibirapitanga**, m. (← guar.) (1) (Arg, Par, Urug): strom *Geoffraea superba*; (2) (Dom): třešeň; (MS)

**icancho**, m?. (← keč., Arg) (1): stehlík; (2): zlatoplod slívový; (3): **chuschín del mortero**; (MS)

**icanchu** viz: **icancho**; (MS)

**icí**, ????. (← guar.) (1) (Arg): strom; (2) (Arg, Par): pryskyřice, smůla; (MS)

**ijillo**, m. (← nah.) (1) (Hond): silný zápach; (2) (Hond, Guat): nemoc; ► pocházející z výparů mrtvol; (MS)

**ijío** viz: **ijillo**; (MS)

**ilama**, m. (← nah., Guat, Mex) (1): strom; (2): plod stromu; (MS)

**ilamo** viz: **ilama**; (MS)

**illa** viz: **illia**; (MS)

**illia**, f. (← aim.) (1) (Bol): ilegální měna; (2) (Arg): mince, divně vypadající ovoce nebo zvíře pro štěstí; ► sloužící jako talisman; (MS)

**imilla**, f. (← keč.) (1) (Bol, Per): roztomilá indiánská služebná v domácnosti; (2) (Mex): indiánská posluhovačka ve službách duchovenstva; (3) (Bol): vesnická dívka; (4) (Arg, Bol): děvče; (MS)

**imillona**, f. (← keč., Bol): mladá indiánka hrubého chování; (MS)

**incancho** viz: **icancho**; (MS)

**incanchu** viz: **icancho**; (MS)

**iscle** viz: **ixtle**; (MS)

**ishpa**, f. (← keč., Arg: moč; (MS)

**ishpar**, v. (← keč., Arg): močit; (MS)

**isica**, f. (← guar.) (1) (Bol, Par): strom *Myrocarpus*; (2) (Bol, Mex): klejopryskyřice; (MS)

**isiga** viz: **isica**; (MS)

**isoca**, f. (← guar.) (1) (Arg, Bol, Par): motýlí larva *Rinchis eruca*; ► nebezpečné pro úrodu; (2) (Mex): rostlina; (MS)

**ispiar** viz: **ishpar**; (MS)

**iste** viz: **ixtle**; (MS)

**itabo**, m?. (← arw.) (1) (Ven): úzké přírodní koryto; (2) (Kub): laguna, sladkovodní nádrž; (3) (Kost): juka *Yucca elephantipes*; (MS)

**itacate**, m. (← nah., Mex) (1): zásoby potravin na cestu; (2) **ser amigo del camino, pero no del itacate**: přátelství trvá do doby, dokud ho jeden nebo druhý nezačne zneužívat; (MS)

**ixcle** viz: **ixtle**; (MS)

**ixtle**, m. (← nah., Mex) (1): vlákno z agáve; (2): vlákno jakékoliv rostliny; (3): všechny druhy rostlin, které produkují vlákna; (4): provaz používaný při dobytkařských pracech; (5): strach mezi prostým lidem; (6) **ixtle de jaumave**: *Agave funkiana*; ► druh agáve, který produkuje velmi tenká vlákna; (MS)

**ixtlero**, m. (← arw., Mex): sběrač nebo pěstitel agáve; (MS)

**iztle** viz: **ixtle**; (MS)

## Komentář překladu

Hlavním zdrojem všech výrazů použitých v této práci je publikace *El español de América* od již zmíněného autora Maria Saly. Dalším důležitým zdrojem byl překladový slovník Španělsko-český, česko-španělský, jehož autorem je doc. Mgr. Jiří Chalupa, Dr. a výkladový slovník *Gran diccionario de uso del español actual*. Dalším důležitým zdrojem také byla možnost konzultovat problematická slova na internetových stránkách Real Academia Española a rodilí mluvčí.

Všechny výrazy použité v této práci pocházejí z nějakého z indiánských jazyků. Hlavní zdroj, v tomto případě, není zdaleka tak jednoznačný jako jiné druhy výkladových slovníků, neuvádí kontextualizované příklady ani bližší vysvětlení daného hesla. Práce s tímto zdrojem byla založena zejména na vyhledávání a ověřování pravdivosti získané informace.

Problémy ve výzkumu byly zejména určení rodu hesla a slovního druhu. Marius Sala není běžný slovník, nýbrž vysvětlení se omezuje na velice stručné formulace. Rod a slovní druh neuvádí. Dalším problémem bylo zjištění zda-li je dané sloveso tranzitivní či intranzitivní, tak jak třeba uvádí DRAE<sup>174</sup>.

Postup při výzkumu byl následující pokud se heslo týkalo flory, v tomto případě jde o heslo **chayo** ze str. 15. Hlavní zdroj uvádí:

*chayo (m.) Cub // Amér. Centr., Mex.; R. Dom. „planta“.*

První krok je zadání hesla do vyhledávače na internetové stránce [www.fundaciondoctordepando.com](http://www.fundaciondoctordepando.com), blíže pak Nomenclatura Botánica de las Américas, kde lze zjistit téměř všechny latinské i běžně používané názvy rostlin vyskytujících se v Latinské Americe. Se získaným latinským názvem na stránkách [www.rostliny.net](http://www.rostliny.net) nebo [www.biolib.cz](http://www.biolib.cz) je možno zjistit a potvrdit existenci latinského názvu, případně pak tyto databáze nabízí existující české názvy tropických rostlin. V tomto konkrétním případě český název nešlo vyhledat, takže je výsledek uveden kurzívou a vypadá následovně:

*chayo, m. (← may., Kub, StřAm, Mex, Dom): dávivec mnohadílný; ► keř dosahující výšky až 130 cm, zelených listů až 17 cm dlouhých a červených květů, obr. 23; (MS)*

V případě, že se jedná o název týkající se fauny, postup je totožný, jen je větší problém nalézt existující český název. Vyhledávání je tedy časově náročnější, ale je zde možnost setkat se s databázemi zaměřenými například na akvarijní ryby. V případě exotických zvířat je nejlepší prohledat databáze a seznamy zoologických zahrad, české názvy lze získat i zde. Jen málokdy se ale podařilo vyhledat český název.

---

<sup>174</sup> *Diccionario de la Real Academia*

Marius Sala uvádí velice stručný překlad, jak je vidno z výše uvedeného příkladu, takže se v práci objevuje velké množství problematických hesel uvedených níže. Hesla se týkají různých tematických okruhů a nezdá se, že se jedná o slovní spojení, která, nezasazená do kontextu, nejsou vždy jasná.

V následujícím komentáři jsou uvedena slova, u kterých byl stručný překlad „apodo“. Nepřítomný kontext v těchto příkladech znemožňuje určit o jakou přezdívku se jedná, zda-li je například hanlivá, vulgární nebo láskyplná, proto je český překlad označen červeně, což znamená, že překlad je nepřesný nebo neúplný.

**chácharo**, m. (← arw., Ven) (1): pekari bělobradý; ► podobný divokému praseti, dosahuje výšky 55 cm, délky 1 m, býložravec, často se stává potravou jaguara nebo pumy, obr. 6; (2): „přezdívka“; (MS)

**chincola**, f. (← arw.) (1) (Chil): šťastné děvčátko; (2) (LaPlat): neduživé děvčátko; (3) (LaPlat): **častá přezdívka**; (MS)

**chiteado**, -da, adj. (← čib., Kol) (1): puklý, prasklý; (2): křivonohý, zkroucený, zkřivený; (3): **přezdívka**; ► pro křivonohého člověka; (MS)

**cholo**, m. (← arw.) (1) (Am): civilizovaný indián; (2) (Am): míšenec Evropana a indiánky; (3) (Chil): čistokrevný indián; ► z jihu země; (4) (Kost): čistokrevný indián; (5) (Kost): snědý člověk; (6) (Arg, Bol, Kost, Chil, Ekv, Per): prostý občan, mestic; (7) (Ven): rozmazlený člověk nebo zvíře; (8) (Chil): zbabělec; (9) (Kost, Ekv, Per, Ven): **roztomilá přezdívka**; (10) (Chil): černý pes; (11) (Kol): voják; (12) (Chil, Kol, Ekv): **přezdívka**; (13) (Bol): souložnice; (14) (Kol): zloděj; (15) (Chil): africký černoch; (MS)

**chorote**, m. (← nah.) (1) (Kol): neglazovaná kameninová nádoba na čokoládu; (2) (Kub): hustý nealkoholický nápoj; ► vyroben z kukuřice a kaka; (3) (Mex, Ven): druh čokolády; ► vařená směs kaka a hnědého cukru; (4) (Arg): „přezdívka“;...

**guata**, f. (← map.) (1) (Chil, Arg, Per, Bol): břicho; (2) (Chil): borcení dřeva; (3) **cabeza de guata** (Chil): holá hlava; (4) **echar** ~<sup>1</sup> (Chil): ztloustnout; (5) **echar** ~<sup>2</sup>: zlepšit si kondici; (6) **echarse de** ~: lehnout si na břicho; (7) ~ **de manteca** (Chil): „přezdívka“; (MS)

**güero**, -ra, adj. (← arw.) (1) (Guat, Mex): blondatý; (2): roztomilý, líbezný, s grácií; (3) (Mex): láskyplný; (4) (Guat, Mex): neduživý, bledý; m (5) (Ven): alkoholický líkér; (6) (Mex): „přezdívka“; (7) ~ **enchilado** (Mex): načervenalý nebo zarudlý člověk; (8) **creer en indios** ~s (Mex): důvěřovat nedůvěryhodným osobám; (MS)

Problematická slovní spojení:

**chancia**, f. (← keč.) (1): viz: **chanca**; (2) **hacer ~ una cosa** (Arg): rozbít na kousičky; (3) **no comer uno la** ~ (Arg): **no vivir de éste**; (4) **no comer uno sino** ~ (Arg): vést asketický život, utrhovat si od úst; (MS)

**chañadura**, f. (← map., Chil) (1): rvačka, tahanice, dračka; (2): rabování; (3): nepořádek; (4): **mala distribución entre parientes o allegados**; (MS)

**chibolo**, m. (← may.) (1) (Ekv, StřAm, Kol, Mex, Per): boule, hrbol, vyboulčina; (2) (Kost): **la bola que sirve de remate a alguna cosa**; (MS)

**chichigua**?, f. (← čib., Kol) (1): nicotný, malý; (2): **moneda fraccionaria**; (3): nevýznamná hra (mezi karbaníky); (4): dítě, drobný člověk; (5): málo peněz; (MS)

**chipa**, f. (← keč.) (1) (Kol, Bol, Chil, Per, LaPlat): slaměný koš; ► využíván při

sběru ovoce a zeleniny; (2) (Kol): drdol, uzel (vlasů); (3) (Kol): role, kotouč, váleček; (4) (Bol, Kol, Chil, Per): raneček, balíček (surového cukru); (5) (Bol, Kol, LaPlat): věznice, kriminál; (6) (Bol, Kol): podvod, švindl, podfuk (ve hře); (7) (LaPlat): tlach, drb (nevědomý); (8) (LaPlat): obal na slámu; (9) (Bol): *muy asido*; (10) (Kol): speciální laso; (MS)

**chitearse**, v. (← čib., Kol) (1): *saltarse algo con el fuego, la loza*; (2): puknout, prasknout; (MS)

**chingana**, f. (← keč.) (1) (Arg, Bol, Ekv, Chil, Per, Urug, JiřAm): hospoda, bar; ► vybudovaný za účelem tance a zpěvu; (2) (Arg, Chil, Urug): oslava (v plném proudu); (3) (Bol, Per, Arg, Chil, Ekv): studna, jeskyně, kanál; (4) (Arg, Chil, Per): tance; ► tancují se o svátcích; (5) (Arg, Chil, Per): hlučné shromáždění; (6) *eso es ~/ésas son ~s* (Arg): *observación que se hace a un antecedente de poca importancia*; (7) *ser (una reunión, baile o fiesta) una ~*: být hlučný, řvavý; (MS)

**choclo**, m. (← keč.) (1) (JiřAm, Paraguay): křehký kukuřičný klas; (2) (JiřAm): kreolský pokrm; ► připraven z kukuřičných klasů, cibule, kapie a žluté dýně, ze všech ingrediencí se vytvoří směs ochucená solí a pepřem a nechá se zapéct v hrnci, obr. 53; (3) (Per, Chil): kukuřičný klas; (4) (Per): celek, množina; (5) (Arg): nepříjemnost, obtíž, nesnáz; (6): břemeno, obtíž, svízel, obtížná práce; (7) (Chil): obilný klas; (8) (Chil): *la punta de una penca o ramal*; (9) (LaPlat): značný nevymahatelný dluh; (10) (Chil): končetiny malého dítěte; (11) (Arg, Chil): bledý, plavý, rusý; (12) (Bol): něžný, citlivý; (13) (Bol): zelenáč, nováček, holobrádek; (14) (Chil): lýtka; (15) ~ *lechoso (o nuevo, o tierno)* (Chil): dozrálý klas kukuřice; (16) *barba de ~* (LaPlat): vlákna kukuřičného klasu; (17) *coger a uno asando ~* (Kol): přistihnout někoho in flagranti; (18) *dejarle (o meterle, o encajar) a uno el ~<sup>1</sup>* (Arg, Urug): svalit vinu (na někoho); (19) *dejarle (o meterle, o encajar) a uno el ~<sup>2</sup>* (Arg, Urug): podstrčit těžkou práci (někomu); (20) *hasta para el tiempo de ~s (maduros)* (Chil): navždy, navěky; (21) *los primeros ~s son para los loros* (Arg): ranní ptáče dál doskáče; (22) *pelo de ~* (Chil): tmavohnědé vlasy; (23) *sopa de ~* (Chil): kukuřičná polévka, obr. 54; (MS)

**churco<sup>1</sup>**, m. (← keč.) (1) (Chil, Kol, Ekv): druh šťavele *Oxalis gigantea*; ► sukulent, okrasná rostlina, obr. 67; (2) (Ekv): polévka; (3) (Kol, Ekv): nadměrný úrok, lichva; (4) (Kol): karbaníková výhra v kostkách; (5) (Kol): *el premio que se da en el cambio de una moneda*; (6) (Kol): výhonek, šlahoun; (MS)

**chuscha**, f. (← keč.) (1) (LaPlat): *cerda que se toma de la cola de los animales*; (2) (LaPlat): *laso, provaz que se hacen con esta cerda*; (3) (LaPlat): dlouhé rozčuchané vlasy; (4) (Arg): kštice, hříva, vlasy; (MS)

**guacharaca**, f. (← arw.) (1) (Kol, Ven, Ekv): guan trinidatský; ► pták z čeledi hokovitých, obr. 82; (2) (Kol): hustý vous; (3) (Kol, Pan, Ekv): hudební nástroj; ► doprovod tradičních kolumbijských písní „vallenato“, obr. 84; (4) (Kol, Ven): tradiční píseň; (5) (Kol, Ven): kecal, mluvkva; (6) (Kol): povyk, zmatek, dav; (7) (Kol): obora, revír; (8) (Ven): rostlina; (9) (Ven): čerstvě připravená káva bez cukru; (10) (Ven): sedlina kořalky ze třtiny (usazená na broušeném papíře); (11) ~ *de agua, guacharaca de cerro* (Ven): hoacin chocholatý; ► pták z čeledi hoacinovitých, obr. 83; (12) *que si el pato y la ~* (Ven): *que si eso y aquello*; (MS)

**guampudo, -da**, adj. (← keč.) (1) (Arg, Bol, Urug): rohatý; (2) (LaPlat): mající

velké rohy (zvíře); (3) (LaPlat): nešťastný; (4) **el que nace pa ~, dende chiquito es frentón** (Arg): ?; (MS)

**guaral[aj]**, m. (← keč.) (1) (Kol, Ven): provaz, lano z agáve; (2) (Kol): provázek od káči (hračka); (3) **aconforme es el pez, ansina tiene que ser el ~** (Ven); (4) **ser una mujer más fea que un ~** (Kol): žena ošklivá jako noc; (MS)

**güira**, f. (← arw.) (1): viz **huira**; (2) **comer maqui y cortar ~: hacer de una ría dos mandados**; (MS)

**huarache**, m. (← tarasco) (1): viz: **guaracho**; (2) **ahora lo verás, ~, ya apareció tu correa** (Mex): vždy se najde někdo, kdo je mocnější a má větší pravomoce, někdo, kdo položí laťku ještě výše; (3) **al que no ha usado ~s, las correas le sacan sangre** (Mex): “házet perly sviním”, osoba nezvyklá na luxus si naň stěžuje, dokonce ji obtěžuje; (4) **no brincarla sin ~** (Mex): nevykonat bez dokonalé přípravy; (5) **no porque me vean ~s, piensen que soy huacalero** (Mex): člověk by neměl být posuzován podle vzhledu; (6) **traer a alguien con un ~ en la mano** (Mex): tenerlo apurado, preocupado, derrotado; (MS)

**huila<sup>2</sup>**, f. (← arw.) (1): viz: **huira**; (6) **pobre huila con tanto aire: se dice del que acomete empresas superiores a sus fuerzas**; (MS)

**guanaca**, f. (← nah., Mex) (1): **carosidad a modo de papada que le cría al gallo**; (2): lidské ucho; (MS)

V těchto případech chybějící kontext naprosto znemožňuje přesný překlad. Informace o uvedených příkladech nebyly nikde k nalezení, ani v žádném ze slovníků, ani na žádných internetových stránkách, kde by se byl mohl vyskytovat.

Etymologie:

**chícora**, f. (???) (Ven): indiánská motyka; (MS)

Ve výše uvedeném případě nebylo možno zjistit, jakého původu je toto heslo. Nepodařilo se zjistit ani po diskuzi na stránkách Real Academia Española.

**enguatarse**, v. (← map., Chil): ???; (MS)

**guatazo**, m (← map.): ???; (MS)

Tato hesla jsou pouze uvedena v hlavním zdroji, ale nevyskytuje se u nich žádný výklad.

**guachinango, -ga<sup>1</sup>**, adj. (← nah.) (1) (Kub, Mex, Portor, Kol, Antil): prohnaný, úlisný; (2) (Portor): šibalský, šprýmařský; (3) (Kub): **langotero**; (MS)

Červeně označené pole znamená slovo, které nebylo možné vyhledat v žádném dostupném slovníku.

**guacho<sup>3</sup>**, citosl. (← keč., Arg): citoslovce ke svolání kůzlat; (MS)

Citoslovce je vysvětlené písmem v kurzívě, protože v češtině dané citoslovce neexistuje.

**huacalero**, m. (← nah., Mex): **persona acostumbrada a llevar un guacal**; (MS)

V tomto případě je velice problematické zjistit správný překlad, jelikož heslo **guacal** je v této práci uvedeno pod dvěma různými hesly, stejné etymologie.

**icancho**, m?. (← keč., Arg) (1): stehlík; (2): zlatoplod slívový; (3): **chuschín del**

*mortero*; (MS)

V posledním případě se jedná o problém se slovem *chuschín*. I po delším zjišťování se nepodařilo zjistit. Vyskytuje se zde také otazník za rodem slovem. Bylo obtížné dozvědět se správný rod, protože slovo není uvedené v žádném slovníku a Marius Sala jej také neuvádí.

## Závěr

Postup zpracování všech výše uvedených hesel byl velice problematický z toho důvodu, že Marius Sala neuvádí přesné a kontextualizované výklady, tak jak je to například v běžné praxi k dispozici například v DRAE175. V práci se objevuje velké množství odkazů na internetové stránky a některé publikace, které jsou k mání také na internetu.

Obrázková příloha, která je připojena k této práci, je důležitým dodatkem. Je zařazena do této diplomové práce proto, aby si čtenář byl schopen představit některé výrazy v praxi. Občas je výklad dvojznačný a nelze z něj odvodit nebo si správně představit ten či onen předmět, rostlinu nebo zvíře.

Během výzkumu bylo objeveno velké množství zajímavých internetových stránek, které se týkají všech okruhů spojených se životem celé populace Latinské Ameriky, a to ne pouze původních obyvatel. Je velice pozitivní, že tradice ze života těchto lidí nevymírá, ba naopak. Velmi zajímavé jsou zejména stránky obsahující recepty na tradiční pokrmy a nápoje, nebo stránky týkající se tradičních slavností, tanců a hudebních nástrojů.

Marius Sala ve svém díle *El español de América* uvádí mnoho hesel, která postupem času získala nové významy, jedná se totiž o dílo vydané v roce 1982. Španělský jazyk na území Latinské Ameriky, ale i Severní, velmi rychle evoluje. Jednotlivá hesla pocházející s různých indiánských jazyků se dostávají do nepůvodních regionů a mění tak své významy, proto musí být brán zřetel na to, že toto dílo Maria Saly i tento výzkum čerpá ze starší publikace.

## **Anotace**

Obsahem této práce jsou zpracovaná hesla z knihy Maria Saly *El español de América*, konkrétně se jedná o výrazy pocházející z indiánských jazyků *mapuche*, *aymara*, *arawak*, *čibča*, *májština*, *nahuatl*, *kečua* a *tupí-guaraní*. Práce by měla být přínosem zejména pro překladatele literárních děl, ovšem je zaměřena také na studenty filologie, stejně tak jako na ostatní příznivce španělského jazyka.

## **Resumen**

Este trabajo contiene las expresiones que se hallan en el libro de Marius Sala *El español de América*. Se trata de las expresiones surgidas de las lenguas indígenas *mapuche*, *aymara*, *arawak*, *chibcha*, *maya*, *nahuatl*, *quechua* e *tupí-guaraní*. Este trabajo está dedicado principalmente a los traductores de las obras literarias, sin embargo, también debería ser útil para los estudiantes de filología tanto como para los demás aficionados de la lengua española.



## Bibliografie

*Encyklopedie Diderot*. Nakladatelství Dům OP Diderot, Praha, 1997.

*Gran diccionario de uso del español actual*. Sociedad General Española de Librería, Alcobendas – Madrid, 2001.

*Kolektiv autorů. Nový akademický slovník cizích slov*, Academia, Praha, 2005.

*Kolektiv autorů. Pravidla českého pravopisu*, Lingea s.r.o., Brno, 2008.

*Kolektiv autorů. Slovník českých synonym a antonym*, Lingea s.r.o., Brno, 2007.

CHALUPA, Jiří: *Španělsko-český, česko-španělský slovník*. FIN PUBLISHING Praha, 2008.

LIRA URQUIETA, Pedro: *Estudios sobre vocabulario*. Editorial Andrés Bello, Santiago, 1973.

MEJÍA PRIETO, Horte: *Así habla el mexicano*. Panorama Editorial, S.A. de C. V., 2002.

QUESADA PACHECO, Miguel: *Nuevo diccionario de costarriqueñismos*. 4. vyd. Cartago: Editorial Tecnológica de Costa Rica, 2007.

Quesada Pacheco, Miguel: *Diccionario historici de español de Costa Rica*. Editorial Universidad Estatal a Distanci, San José, Costa Rica, 1995.

SALA, Marius: *El español de América*. Publicaciones del instituto Caro y Cuervo, Bogotá, 1982, s. 55 – 119.

VEDRAL, Jiří: *Španělsko-český biologický slovník*. 1. vyd. Praha: JTP, 2003.

## Internet

ATLAS AKVARIJNÍCH RYB: *CHACA CHACA*

<[http://rybicky.net/atlasryb/chaca\\_chaca](http://rybicky.net/atlasryb/chaca_chaca)> [cit. 2008-15-9]

ATLASROSTLIN.CZ

<<http://exoticke-rostliny.atlasrostlin.cz>>

AVES DE CHILE

<<http://www.avesdechile.cl>>

BIOLIB.CZ

<[www.biolib.cz](http://www.biolib.cz)>

DICCIONARIO ESPANOL: *GARNIEL*<sup>176</sup>

<<http://www.acanomas.com/Diccionario-Espanol/91213/GARNIEL.htm>>  
[cit. 2008 – 15 – 9]

DICCIONARIOS DIGITALES.

<<http://www.diccionariosdigitales.net>>

DiccionarioWeb.org

<<http://www.diccionarioweb.org>>

E-ZOO.CZ

<<http://www.ezoo.cz>>

GOTFREDSSEN, Erik: *The incomplete reference-guide to Herbal medicine.*

<<http://www.liberherbarum.com>>

KYRAL, Aleš:

<<http://www.rostliny.net>>

ONLINE DICTIONARIES AND ENCYCLOPEDIAS.

<<http://www.diclib.com>>

UNIE BOTANICKÝCH ZAHRAD ČESKÉ REPUBLIKY: KATALOGY

BOTANICKÝCH ZAHRAD.

<<http://florius.cz>>

---

<sup>176</sup> Pozn.: Stránka zhruba před rokem přestala fungovat.

## Příloha – derivece A-Z

- achancacado**, adj. (← nah., Chil): skolen, poražen (ranou); (MS)
- achechado**, ajd. m. (← may., Mex): rozmazlený, zhýčkaný, zkažený; (MS)
- achechamiento**, m. (← may., Mex): ???; (MS)
- achechar**, v. (← may., Mex) **(1)**: přehnaně rozmazlovat; **(2)**: být hypochondr; (MS)
- achichiguado**, adj. (← nah., Mex): rozmazlený, zhýčkaný; (MS)
- achichiguar**, v. (← nah., Mex) **(1)**: pečovat, starat se o dítě (chůva); **(2)**: hýčkat; **(3)**: poskytnout stín (rostliny); (MS)
- achiguar(se)**, v. (← keč.) **(1)** (Arg, Chil): nechat si narůst pupek; **(2)** (Arg, Chil): ohýbat se, ohnout se; **(3)** (Arg, Chil): sklonit se, uklonit se; **(4)** (Chil, Per): vytvarovat do slunečníku; **(5)** (Chil): kolébat, houpat (košem); (MS)
- achilaquilado**, adj. (← nah., Mex) **(1)**: **semejante al chilaquil**; **(2)**: **diócese en especial del sombrero viejo**; (MS)
- achinado**, adj./m. (← keč.) **(1)** (JižAm): mestický (obličej, původ); **(2)** (Dom): mestic; **(3)** (Arg, Chil, Paraguay, Urug): hrubý, sprostý; **(4)** (Chil): žijící na hromádce, na psí knížku; **(5)** (Arg): hrubý, snědý; (MS)
- achinamiento**, m. (← keč.): podoba s mulatem; (MS)
- achinarse**, v. (← keč.) **(1)** (JižAm): podobat se mulatům; **(2)** (Arg, Urug): zhrubnout, zdrsňt (chováním); (MS)
- achipilinar**, v. (← nah., Mex): dostat strach, ponížít se, zesmutnět; (MS)
- achjusuyarse**, v. (← keč., Bol): ochabnout; (MS)
- achoclonado**, adj. (← keč., Chil):
- achoclonarse**, v. (← keč., Chil):
- acholado**, adj. (← arw.) **(1)** (Am): mestický; **(2)** (Chil): zahanbený, zneuctěný, ponížený; **(3)** (Bol): společensky degradovaný na stupeň mestice; (MS)
- acholador**, m. (← arw., JižAm, Kub): osoba zneuctívající ostatní; (MS)
- acholar(se)**, v. (← arw.) **(1)** (Chil, Ekv, Per, Arg, Bol): stydět se, být zahanben; **(2)** (Arg): dostat úpal; **(3)** (StřAm, JižAm): podobat se mesticovi; **(4)** (StřAm, JižAm): chovat se jako mestici; **(5)** (StřAm, JižAm): mít vztahy s mestici; **(6)** (StřAm, JižAm): dostat strach, ztratit odvahu; (MS)
- acholamiento**, m. (← arw., StřAm, Kub) **(1)**: stud, hanba; **(2)**: úpal, úžeh; (MS)
- acholo**, m. (← arw.) **(1)** (Chil): bázlivost, nesmělost; **(2)** (JižAm, Kub): hanba; (MS)
- achonchar** viz: **achunchar**; (MS)
- achuchado**, adj. (← keč.) **(1)** (Arg, JižAm): strachující se, děsící se; **(2)** (Arg, Urug): zkrhlý zimnicí; **(3)** (LaPlat): vystrašený; **(4)** (LaPlat): zimomřivý; **(5) estar achuchado**<sup>1</sup> (Arg, Par, Urug): trpět malárií; **(6) estar achuchado**<sup>2</sup>: být vystrašený; (MS)
- achuschado** viz: **achuchado**; (MS)
- achuchamiento**, m. (← keč., Arg): nákaza malárií; (MS)
- achucharse**, v. (← keč.) **(1)** (Arg, Par, Urug): nakazit se malárií; **(2)** (Arg, Par, Urug): trpět zimnicí; **(3)** (Arg, Par, Urug): mít strach; **(4)** (Arg, Urug): třást se zimou; (MS)
- achunchamiento**, m. (← aim., Chil): ???; (MS)
- achunchar**, v. (← aim.) **(1)** (Bol, Chil, Ekv, Per): vyděsit; **(2)** (Bol, Chil, Ekv, Per): zahanbit, zostudit; **(3)** (Bol, Chil, Ekv, Per): zastrašit, nahnat strach; **(4)** (Chil): uhranout, uřknout; **(5)** (Chil): stát se zlým čarodějem záškodníkem; (MS)
- achuñuscar**, v. (← keč., Chil): rozmačkat, mačkat; (MS)
- achuschado** viz: **achuchado**; (MS)
- achuscamiento** viz: **achuchamiento**; (MS)
- achujcharse** viz: **achucharse**; (MS)
- achuscharse** viz: **achucharse**; (MS)
- aguacamol[a]** viz: **guacamol[e]**; (MS)

**aguacamole** viz: **guacamol[e]**; (MS)

**aguachado**, adj. (← keč.) **(1)** (Chil): ochočený, domácí (zvíře); **(2)** (Arg): vyhublý, slabý, mdlý; **(3)** (Arg): otrhaný, zanedbaný; (MS)

**aguachamiento**, m. (← keč.) : domestikace; (MS)

**aguachar**, v. (← keč.) **(1)** (Chil): domestikovat zvíře; **(2)** (Chil): zkrotnout, zvyknout si; **(3)** (Chil): **získat si vůli druhého vlichocením, opít rohlíkem**; **(4)** (Arg): **enfermar los niños, o las plantas**; **(5)** (Arg): zeslábnout, vyhubnout; (MS)

**aguachinangado**, adj. (← nah.) **(1)** (Kub): napodobující gesta a výslovnost mexičanů; **(2)** (Kub, Portor): úlisný, patolízalský; **(3)** (Mex): podobající se obyvateli vnitrozemí; (MS)

**aguachinangarse**, v. (← nah., Mex): napodobovat mexikánce (z vnitrozemí); (MS)

**aguaguacharse**, v. (← keč., Chil) **(1)**: napodobovat kojence; **(2)**: napařovat se jako malé dítě; (MS)

**aguaiçar**, v. (← keč., Arg, Bol): přepadnout, zaútočit (na někoho); (MS)

**aguajanarse**, v. (← arw., Portor) **(1)**: vykvést (klas cukrové třtiny); **(2)**: ztratit odvahu, dostat strach; (MS)

**aguamarse**, v. (← arw., Kol): ztratit odvahu, dostat strach; (MS)

**aguanajado**, adj. (← arw., Kub): hloupý, pošetilý, pitomý; (MS)

**aguarangarse**, v. (← keč., Arg): stát se nevychovaným; (MS)

**aguaschamiento** viz: **aguachamiento**; (MS)

**aguaschar** viz: **aguachar**; (MS)

**aguatarse**, v. (← map., Chil) **(1)**: zavodnit se; **(2)**: ztloustnout (břícho); (MS)

**aguayungar**, v. (← keč., Kol): tvořit dvojici nebo hlouček; (MS)

**agüinado**, adj. (← arw., Kub): mající barvu cukrové třtiny (o zvířeti); (MS)

**agüinamiento**, m. (← arw., Kub): vyhodit stéblo cukrové třtiny; (MS)

**ahuachar** viz: **aguachar**; (MS)

**ahutía** viz: **hutía**; (MS)

**alfón** viz: **galpón**; (MS)

**asunchillarse**, v. (← keč., Arg): získat podobu rostliny *Wedelia glauca*; (MS)

**bilqui** viz: **huilque**; (MS)

**bincha** viz: **huincha**; (MS)

**buamúchil** viz: **guamúchil**; (MS)

**calaches** viz: **guarache**; (MS)

**cotusa** viz: **guatusa**; (MS)

**cotuza** viz: **guatusa**; (MS)

**cuachichil** viz: **guachichil**; (MS)

**cuachinango** viz: **guachinango**; (MS)

**cualicho** viz: **gualicho**; (MS)

**cuamóchil** viz: **guamúchil**; (MS)

**cuamúchil** viz: **guamúchil**; (MS)

**cua[n]tusa** viz: **guatusa**; (MS)

**cua[n]tuza** viz: **guatusa**; (MS)

**cuautuza** viz: **guatusa**; (MS)

**cipotazo** viz: **chipotazo**; (MS)

**icotea** viz: **hicotea**; (MS)

**igote** viz: **ejote**; (MS)

**ijote** viz: **ejote**; (MS)

**isquisúchil** viz: **esquijuche**; (MS)

**ixcuintle** viz: **escuincle**; (MS)

**izcuincle** viz: **escuincle**; (MS)

**izcuintle** viz: **escuincle**; (MS)

**jico** viz: **hico**; (MS)

**jicotea**, f. (← arw.) **(1)**: viz: **hicotea**; **(2)** **con la candela no hay jicotea** (Dom): když se chce, všechno jde; (MS)

**juajua** viz: **guadua**; (MS)

**jutía** f. (← arw.) **(1)**: viz: **hutía**; **(2) el palo tiene jutía** (Kub): jednou nabytá nedůvěra nebo zkušenost nebude nikdy zapomenuta a vždy bude snaha se jí vyhýbat; (MS)

**jutía** viz: **hutía**; (MS)

**katera** viz: **gatera**; (MS)

**kato** viz: **gato**; (MS)

**quisache** viz: **huisache**; (MS)

**saruma** viz: **guarumo**; (MS)

**sipotazo** viz: **chipotazo**; (MS)

**sunchal**, m. (← keč.): záhon rostlin *Baccharis salicifolia*; ► rostliny z čeledi hvězdnicovitých, využívají se v medicíně při výrobě léčiv, větve se používají při ohňostrojích; (MS)

**sunchillo**, m. (← keč., Kol): jedovatá rostlina *Wedelia glauca*; ► z čeledi hvězdnicovitých, mívá na svědomí rozsáhlé otravy dobytka zejména v období od podzimu do zimy; (MS)

**sunchillal**, m. (← keč.): místo výskytu rostliny *Wedelia glauca*; (MS)

**sunchillarse**, v. (← keč., Arg) **(1)**: malátnět, slábnout (z nedostatku jídla); **(2)**: zežloutnout; (MS)

**suncho amargo**, m. (← keč., Arg): rostlina *Bocconia frutescens*; ► z čeledi makovité, slouží k výrobě žlutého barviva a některých léčiv; (MS)

**tzogne** viz: **chosni**; (MS)

**tzogni** viz: **chosni**; (MS)

**tsognido** viz: **chognido**; (MS)

**tsogniento** viz: **chogniento**; (MS)

**uariba** viz: **guariba**; (MS)

**uincha** viz: **huincha**; (MS)

**uminta** viz: **humita**; (MS)

**umita** viz: **humita**; (MS)

**utía** viz: **hutía**; (MS)

**utía** viz: **hutía**; (MS)

**vilque** viz: **huilque**; (MS)

**vincha** viz: **huincha**; (MS)

**vinchar**, v. (← keč.) **(1)** (Arg, Bol, Chil, Per): uvázat pásku; **(2)**: ovázat páskou; **(3)** (Arg): bandážovat; (MS)

**vipil** viz: **huipil**; (MS)

**virque** viz: **huilque**; (MS)

## Obrázková příloha

Obr. 1



RYBICKY.NET (C) Mrakoplash

<http://darnis.inbio.ac.cr/FMPro?-DB=UBIpub.fp3&-lay=WebAll&-Format=/ubi/detail.html&-Op=bw&id=2180&-Find>

Obr. 2



Fuente: INBio  
© Derechos reservados

Obr. 3



Obr. 4



<http://www.worldnaturephoto.com/galerie/plazi-reptiles/ostatni-plazi/stranka-1>

Obr. 5



[http://www.ejphoto.com/plain\\_chachalaca\\_page.htm](http://www.ejphoto.com/plain_chachalaca_page.htm)

Obr. 6



[http://www.ultimateungulate.com/Images/Tayassu\\_pecari/T\\_pecari1.html](http://www.ultimateungulate.com/Images/Tayassu_pecari/T_pecari1.html)

Obr. 7



[http://ag.arizona.edu/pima/gardening/aridplants/Agave\\_americana.html](http://ag.arizona.edu/pima/gardening/aridplants/Agave_americana.html)



Obr. 8



<http://www.flickr.com/photos/barloventomagico/2452373169/>

Obr. 9



<http://www.zoolesna.cz/cz/zvirata-a-expozice/zvirata.html?zvire=caja-chocholata>

Obr. 10



[http://es.wikipedia.org/wiki/Allophylus\\_edulis](http://es.wikipedia.org/wiki/Allophylus_edulis)

Obr. 11



<http://www.flickr.com/photos/flaviocb/1208917696/>

Obr. 12



<http://cekanka.webnode.cz/lecba-drahymi-kameny/>

Obr. 13



[http://www.cahuinadencul.com.ar/chamico\\_datura\\_ferox.htm](http://www.cahuinadencul.com.ar/chamico_datura_ferox.htm)

Obr. 14



[http://www.cahuinadencul.com.ar/chamico\\_datura\\_ferox.htm](http://www.cahuinadencul.com.ar/chamico_datura_ferox.htm)

Obr. 15



Obr. 16



Obr. 17



Obr. 18



Obr. 19



Obr. 20



Obr. 21



Obr. 22



Obr. 23



[http://www.jardimdesuculentas.net76.net/fichas/eup/jatropha\\_multifida.html](http://www.jardimdesuculentas.net76.net/fichas/eup/jatropha_multifida.html)

Obr. 24



Obr. 25



<http://staging.gourmetsleuth.com/images/chaya.jpg>

Obr. 26





Obr. 27



<http://fotos.infojardin.com/subida-foto/images/viu1235261749r.JPG>

Obr. 28



[http://www.pesca.tur.br/wp-content/bagre\\_amarelo1.jpg](http://www.pesca.tur.br/wp-content/bagre_amarelo1.jpg)

Obr. 29



<http://www.rostliny.net/rostlina/Erythrina>

Obr. 30



Photograph by Ellen Gorden  
© 2006 GORDEN GARDEN. All rights reserved.

Obr. 31



© 1988 C. ULLOA

Obr. 32



Obr. 33



[http://cocinatlacuani.blogspot.com/2009\\_03\\_01\\_archive.html](http://cocinatlacuani.blogspot.com/2009_03_01_archive.html)

Obr. 34



<http://www.mis-recetas.org/recetas/relacionadas/4466-chilate>

Obr. 35



Obr. 36



Obr. 37



Obr. 38



Obr. 39



[http://www.olsvik.info/Diverse/Reiser/Curacao\\_2005.htm](http://www.olsvik.info/Diverse/Reiser/Curacao_2005.htm)

Obr. 40



<http://www.damisela.com/zoo/ave/otros/falcon/falconidae/milvago/chimango/index.htm>

Obr. 41



<http://www.nefertitis.cz/info/obsidian/>

Obr. 42



<http://www.cema.edu.ar/eventos/muestras/rodriguez/44.html>

Obr. 43



[http://ahim.files.wordpress.com/2009/07/ageratina\\_adenophora.jpg](http://ahim.files.wordpress.com/2009/07/ageratina_adenophora.jpg)



Obr. 44



[http://www.tlaxcala.gob.mx/zoo/herpe\\_chintete.html](http://www.tlaxcala.gob.mx/zoo/herpe_chintete.html)

Obr. 45



Obr. 46



Obr. 47



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id54667/>

Obr. 48



<http://www.esprosa.com.ar/pro%20chipa.htm>

Obr. 49



[http://huixtlaweb.com/flora\\_fauna/flora/pages/chipilin.html](http://huixtlaweb.com/flora_fauna/flora/pages/chipilin.html)

Obr. 50



[http://www.naturezadivina.com.br/loja/product\\_info.php?products\\_id=513](http://www.naturezadivina.com.br/loja/product_info.php?products_id=513)

Obr. 51



[http://www.designsourcebotanicals.com/plant\\_details.cfm?id=286](http://www.designsourcebotanicals.com/plant_details.cfm?id=286)

Obr. 52



Obr. 53



<http://www.flickr.com/photos/pvillavi/1388328753/>

Obr. 54



<http://travel.webshots.com/photo/2990365980085207973asxevC>

Obr. 55



[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pupunha\\_\(Bactris\\_gasipaes\)\\_2.j  
pg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pupunha_(Bactris_gasipaes)_2.jpg)

Obr. 56



[http://www.otusphoto.com/photo/302/944/Musurana\\_negra\\_\(Boiruna\\_maculata\).\\_©Darío\\_Podestá.html](http://www.otusphoto.com/photo/302/944/Musurana_negra_(Boiruna_maculata)._©Darío_Podestá.html)

Obr. 57



<http://latidovisual.blogspot.com/>

Obr. 58



<http://www.mundopostres.com/tag/canela/>

Obr. 59



<http://avcphoto.blogspot.com/2008/08/la-mejor-comida-del-mundo.html>

Obr. 60



<http://www.arbolesornamentales.es/Pouteriasapota.htm>

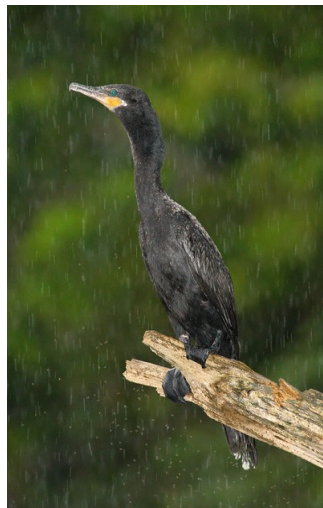


Obr. 61



<http://www.yucatanadventure.com.mx/yucatan-wildlife.htm>

Obr. 62



<http://www.naturephoto.cz/fototechnika/81-kdyz-v-tropech-opravdu-prsi.html>

Obr. 63



<http://www.inia.gob.pe/boletin/boletin0006/>

Obr. 64



<http://www.astrosurf.com/tiotuyin/Aves.htm>

Obr. 65



<http://www.expat-chronicles.com/2008/11/chupe-causa-lovely-day/>

Obr. 66



<http://herbaria.plants.ox.ac.uk/VFH/image/index.php?item=4966>

Obr. 67



[http://www.chilebosque.cl/shrb/oxalis\\_gigantea.html](http://www.chilebosque.cl/shrb/oxalis_gigantea.html)

Obr. 68



<http://www.chilebosque.cl/tree/acave05.jpg>

Obr. 69



[http://www.nybg.org/bsci/belize/Gynerium\\_sagittatum.jpg](http://www.nybg.org/bsci/belize/Gynerium_sagittatum.jpg)

Obr. 70



<http://www.discoverlife.org/mp/20o?search=Agonostomus+monticola&l=spanish>

Obr. 71



<http://es.gardening.eu/plantas/Plantas-de-casa/Ixora/3419/>

Obr. 72



<http://www.flickr.com/photos/anacoreta/sets/72157615623005177/detail/>

Obr. 73



Fuente: INBio.  
© Derechos Reservados.

<http://darnis.inbio.ac.cr/FMPro?-DB=UBIpub.fp3&-lay=WebAll&-Format=/ubi/detail.html&-Op=bw&id=728&-Find>

Obr. 74



[http://mgonline.com/media/Images/F/Furcraea\\_macdougallii01.jpg](http://mgonline.com/media/Images/F/Furcraea_macdougallii01.jpg)

Obr. 75



<http://www.nomaders.com/blog/wp-content/uploads/2009/02/guaba.jpg>

Obr. 76



<http://www.nzenzeflowerspauwels.be/IngaEduL.JPG>

Obr. 77



<http://pegasus.ucla.edu.ve/cdbiodiversidad/GaleriaPeces.htm>

Obr. 78



<http://pegasus.ucla.edu.ve/cdbiodiversidad/GaleriaPeces.htm>



Obr. 79



<http://www.flickr.com/photos/crystyna/2764803265/>

Obr. 80



<http://www.arvores.brasil.nom.br/cerrd/mutamba.htm>

Obr. 81



<http://www.huntingexperience.org/2009/03/jelenec-pampovy-ozotoceros-bezoarticus.html>

Obr. 82



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id63298/?taxonid=21549>

Obr. 83



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id37629/?taxonid=22597>

Obr. 84



[http://tr.eltiempo.com/blogs/home/contenidoblog.php?blog=15637204809  
&fechaInicial=21-07-2006&fechaFinal=09-06-2006](http://tr.eltiempo.com/blogs/home/contenidoblog.php?blog=15637204809&fechaInicial=21-07-2006&fechaFinal=09-06-2006)

Obr. 85



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id48676/?taxonid=38543>

Obr. 86



<http://www.animalpicturesarchive.com/view.php?tid=3&did=23581>

Obr. 87



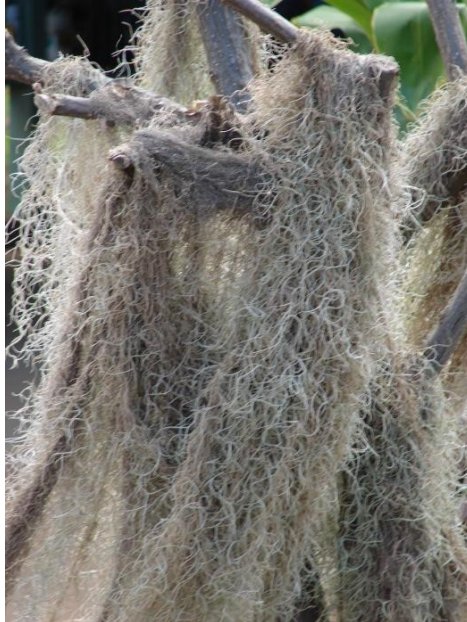
<http://caurainforest.spaces.live.com/blog/cns!4B52694420F5FAC0!2042.entry>

Obr. 88



[http://www.qulki.pe/english/Armbans\\_With\\_Huairuro](http://www.qulki.pe/english/Armbans_With_Huairuro)

Obr. 89



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id54301/?taxonid=220085>

Obr. 90



[http://en.wikipedia.org/wiki/Leucaena\\_leucocephala](http://en.wikipedia.org/wiki/Leucaena_leucocephala)

Obr. 91



[http://www.acguanacaste.ac.cr/paginas\\_especie/plantae\\_online/magnoliophyta/bignoniaceae/crescentia\\_alata/c\\_alata9jul98/c\\_alata9jul98.html](http://www.acguanacaste.ac.cr/paginas_especie/plantae_online/magnoliophyta/bignoniaceae/crescentia_alata/c_alata9jul98/c_alata9jul98.html)

Obr. 92



<http://losmoncionero.com/noticias/?p=1628>

Obr. 93



[http://www.celysvet.cz/images.php?fotka=spanelsky-vodni-pes\\_1&dd=1828](http://www.celysvet.cz/images.php?fotka=spanelsky-vodni-pes_1&dd=1828)

Obr. 94



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id21342/?taxonid=21525>

Obr. 95



<http://www.mangoverde.com/birdsound/picpages/pic46-121-2.html>



Obr. 96



[http://www.ruhr-uni-bochum.de/boga/html/Nothofagus\\_obliqua\\_Foto.html](http://www.ruhr-uni-bochum.de/boga/html/Nothofagus_obliqua_Foto.html)

Obr. 97



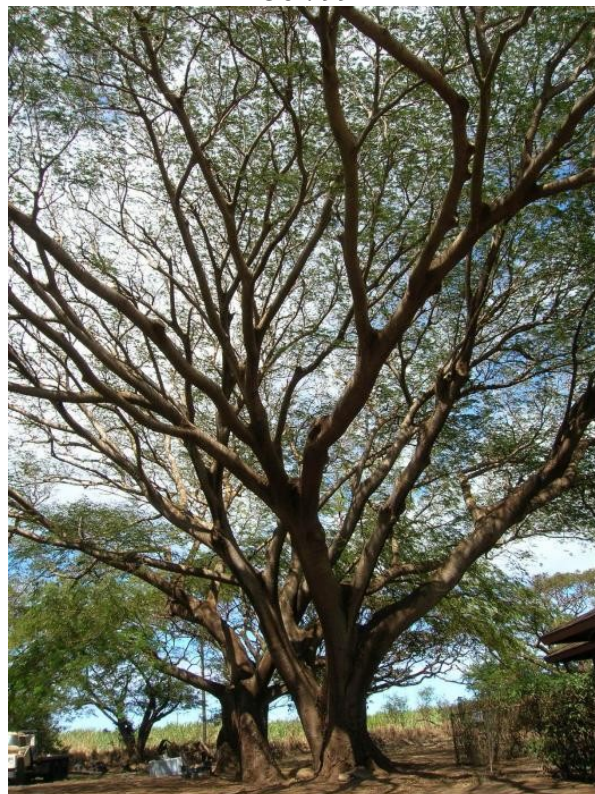
<http://es.wikipedia.org/wiki/Hildegardia>

Obr. 98



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id37703/?taxonid=127666>

Obr. 99



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id53616/?taxonid=202474>

Obr. 100



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id20812/?taxonid=8436>

Obr. 101



Obr. 102



[http://www.flickr.com/photos/dinesh\\_valke/1250292137/](http://www.flickr.com/photos/dinesh_valke/1250292137/)

Obr. 103



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id51325/>

Obr. 104



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id51403/>

Obr. 105



<http://wisplants.uwsp.edu/scripts/detail.asp?SpCode=DIOVIL>

Obr. 106



<http://www.forestryimages.org/browse/detail.cfm?imgnum=1480312>

Obr. 107



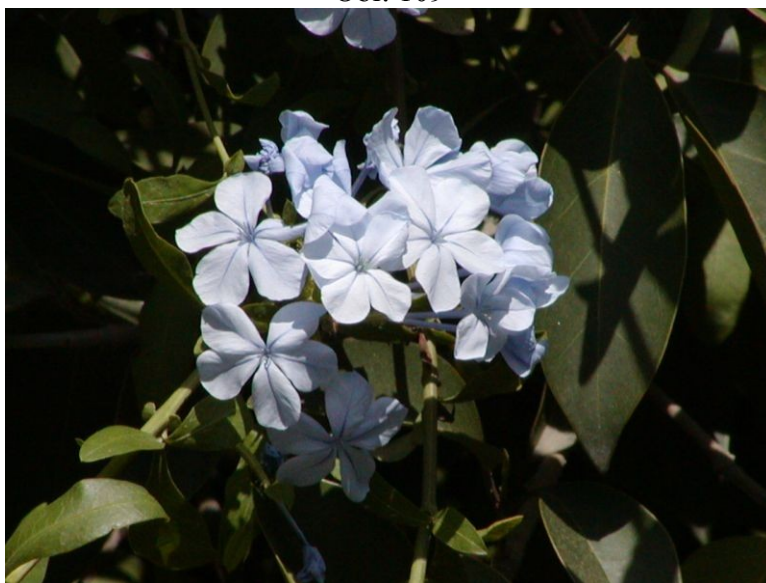
<http://www.achetudoeregiao.com.br/Arvores/jatoba.htm>

Obr. 108



<http://www.bonsaigardener.org/jabotica-bonsai-care.html>

Obr. 109



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id19428/>

Obr. 110



<http://filaman.ifm-geomar.de/Summary/SpeciesSummary.php?id=58033>

Obr. 111



<http://world-of-wolves.blog.cz/0607/vlk-stepni-kojot>

Obr. 112



<http://www.losartesanos.com/artesanos/ombu/>

Obr. 113



<http://www.celostnimedicina.cz/guarana-matecna-rostlina-paulinia-cupan-paulinie-opojna.htm>

Obr. 114



<http://www.lomasdeatiquipa.com/imagenes/galeria/Caesalpinia%20spinoza.jpg>



Obr. 115



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id51413/?taxonid=42768>

Obr. 116



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id44877/?taxonid=21641>

Obr. 117



<http://pin.primate.wisc.edu/factsheets/image/515>

Obr. 118



[http://www.rostliny.net/roslina/Cecropia\\_peltata](http://www.rostliny.net/roslina/Cecropia_peltata)

Obr. 119



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id4510/>

Obr. 120



© Milan Kořínek

<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id100818/?taxonid=41551>

Obr. 121



<http://www.fs.fed.us/r8/caribbean/wildlife-facts/2004/wildlife-facts-april-2004.shtml>

Obr. 122



<http://www.softwarejag.com/recetario/recetas/anteriores/c/chupedequatitas.htm>

Obr. 123



[www.sevcikphoto.com](http://www.sevcikphoto.com) © Jan Ševčík  
<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id45040/?taxonid=37044>

Obr. 124



[http://www.southeastgrowers.com/images/Pictures%202542%20\(2\).JPG](http://www.southeastgrowers.com/images/Pictures%202542%20(2).JPG)

Obr. 125



[http://articulo.mercadolibre.com.mx/MLM-32859630-\\_JM](http://articulo.mercadolibre.com.mx/MLM-32859630-_JM)

Obr. 126



[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Parthenium\\_argentatum\\_\(USDA\).jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Parthenium_argentatum_(USDA).jpg)

Obr. 127



<http://www.redeprofauna.pr.gov.br/modules/galeria/detalhe.php?foto=206&evento=16>

Obr. 128



<http://www.mobot.org/MOBOT/research/Edge/jan05/jan05pick.shtml>

Obr. 129



<http://aty.hipatia.net/elgg/vlad/weblog/2087.html>

Obr. 130



<http://es.wikipedia.org/wiki/Indigofera>

Obr. 131



[http://www.biologie.uni-regensburg.de/Botanik/Schoenfelder/kanaren/images/Sechium\\_edule.jpg](http://www.biologie.uni-regensburg.de/Botanik/Schoenfelder/kanaren/images/Sechium_edule.jpg)

Obr. 132



<http://www.botgard.ucla.edu/html/botanytextbooks/economicbotany/Cucurbita/b1266tx.html>

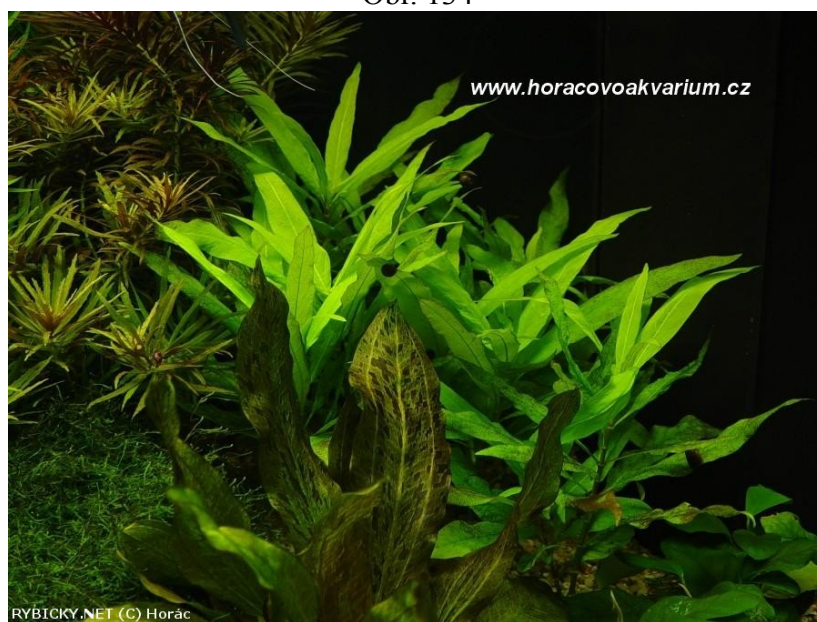


Obr. 133



<http://www.dpi.nsw.gov.au/agriculture/pests-weeds/weeds/profiles/noogoora-burr>

Obr. 134



[http://rybicky.net/atlasrostlin/hygrophila\\_costata](http://rybicky.net/atlasrostlin/hygrophila_costata)

Obr. 135



<http://www.dreviny-okrasne.cz/listnace/zploder/ceanothus-x-delilianus-trewithen-blue>

Obr. 136



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id28609/?taxonid=21559>

Obr. 137



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id59441/>

Obr. 138



<http://www.naturephoto.cz/fotobanka/ptaci-birds/3116-drozd-falklandsky-turdus-falcklandii-falcklandii.html>

Obr. 139



<http://www.oaxacaoaxaca.com/stories-202.htm>

Obr. 140



Obr. 141



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id49921/?taxonid=219480>

Obr. 142



<http://www.recetasgourmet.com.ar/xcontinente/americas/sur/chile/columna1/humitas.htm>

Obr. 143



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id69005/?taxonid=37009>

Obr. 144



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id12072/?taxonid=37221>

Obr. 145



<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id19710/?taxonid=61904>

Obr. 146



[http://fishbase.org.cn/images/thumbnails/jpg/tn\\_Gapun\\_u1.jpg](http://fishbase.org.cn/images/thumbnails/jpg/tn_Gapun_u1.jpg)